

ใต้ร่มพระบารมี

เสด็จพระเทพรัตน์ สวมเครื่องพระนางเจ้าสุวัทนา

พระบรมราชินีนาถ

ในมหามงคลเสด็จพระที่นั่งมณฑล 5 รอบ

๗๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961117985

B56

สารบัญ

1. พระราชดำรัสด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่
งานสร้างป่าคืนให้ผืนดิน
3. บ้านเล็กในป่าใหญ่
4. ชีวิตใหม่บนผืนแผ่นดินแห่งบ้านแม่ต๋ำ
5. ป่ารกน้ำ : พระราชปณิธานแห่งการสร้าง
ความชุ่มชื้นแก่ผืนแผ่นดินอีสาน
6. สวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว : ถิ่นที่เริ่มต้น
ของการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ
7. ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า :
ที่ทรงสร้างชีวิตสัตว์ป่าคืนให้ป่า
8. โครงการสวนป่าและอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาส่านก
9. โครงการปลูกป่ารอบพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์
10. โครงการสมเด็จฯ อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล
11. โครงการสวนป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จังหวัดราชบุรี
12. ศิลปะชีพผู้ยากไร้

“ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ผืนป่ามีอยู่จำกัด ในขณะที่ประชากรของโลกนั้นเพิ่มจำนวนอย่างมากมายและรวดเร็ว ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดขาดแคลนและทำให้การดำเนินชีวิตในโลกนี้ยากลำบากขึ้นทุกวัน ภาวะเช่นนี้ก็มีใช้จะเป็นภาวะที่เกิดขึ้นชั่วคราว หากแต่จะต้องเป็นไปโดยตลอดและอาจทวีความรุนแรงขึ้นต่อ ๆ ไป แต่ถ้าทุกฝ่ายเห็นใจกัน มีความรอบรู้และเข้าใจว่าเวลานี้ทั่วโลกเกิดความยากเข็ญเพราะภาวะการเงินปั่นป่วนสันสะเทือน เพราะขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ๆ หลายอย่าง แล้วพยายามที่จะอะลุ่มอล่วยกัน ไม่เห็นแต่ประโยชน์ตัวข้างเดียว ต่างฝ่ายตั้งใจที่ค้าจุนกัน ช่วยเหลือกัน คนละไม้ละมือ ก็พอที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสะดวกสบาย”

พระราชโอรส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

7 ตุลาคม 2518

“เราต้องเข้าใจให้ลึกซึ้งว่าทรัพยากรป่าไม้นั้นสำคัญต่อพวกเรามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ให้ความชุ่มฉ่ำต่อแผ่นดิน และป่าไม้ต้องมีสัตว์เพื่อช่วยในการขยายพันธุ์ และสร้างความสมดุลย์ของธรรมชาติ ส่วนสัตว์ป่านั้นก็ต้องมีแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัย จึงกล่าวได้ว่า มนุษย์ ป่าไม้และสัตว์ป่า มีความสัมพันธ์กันอย่างละเอียด ลึกซึ้ง จนไม่สามารถจะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปได้”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

“เรายังมีผืนแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์สำหรับการเกษตรและอื่น ๆ วางเปล่าอีกมาก สามารถจะอาศัยรายได้ทางด้านเกษตรเป็นหลักและพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของเราได้ จึงนับว่าเป็นโชคดีของคนไทย”

พระราชโอรสทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

9 ตุลาคม 2518

“เมืองไทยนี้เป็นของคนไทยทุกคน ไม่ใช่ของกลุ่มไหน ไม่ใช่ของพวกไหน เพราะฉะนั้นทุกคนนี้ต้องเอาใจใส่เมืองไทยทุกคน ดังจะเห็นได้ว่า ทั้งของตามถนนนี้ เป็นอันว่าถนนหลวงแล้วนี้ ไม่ใช่เป็นของใคร อันนี้ยังมีให้เห็นในกรุงเทพฯซึ่งไม่ถูกเลย ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบอันเดียวกัน ต้องรู้จักคำว่า บ้านเมืองเป็นของเรา”

พระราชกระแส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

“แม่น้ำนี้ไม่ใช่ของหลวง ไม่ใช่ของใคร แม่น้ำเป็นของเรา ทั้งอะไรลงไปมาก ๆ ของเน่า ปลาตาย สัตว์น้ำตายหมด เพราะไม่มีออกซิเจน แล้วใครเป็นทุกข์ ก็คนไทยเป็นทุกข์”

พระราชกระแสดังสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พ.ศ. 2523

“คนที่ไร่ที่อยู่ที่ทำกินก็ต้องรู้สึก ว่า พวกที่ต้องการรักษาป่าเป็นศัตรูขัดขวางความสุขของเขา ฉะนั้นป่าก็เป็นที่ต้องห้าม ขัดประโยชน์ของพวกไร่ที่ดิน

ทางเลือกทางเดียวคือ ทำให้ป่าเป็นที่อยู่ เป็นทางหากินให้พวกเขา โดยที่มีคนของทางราชการช่วยจัดและดูแลผลประโยชน์ของพวกไร่ที่อยู่ และผลที่เลิศของส่วนรวมคือ “น้ำ” ซึ่งจำเป็นต่อชีวิตที่สุด”

พระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ

26 ธันวาคม 2525

“การสร้างหมู่บ้านสวนป่า ต้องการที่ ๆ สามารถลงไม้พืนธูดี ๆ ระหว่างหน้าฝนนี้ ให้พวกยากจนมาก ๆ รู้ว่าบ้านไม้ไผ่นั้นอยู่ได้สบายมาก ทนแดด ทนฝน เพราะถ้าตัดเก็บ ถูกต้องและเตรียมไม้ไผ่ได้อย่างดีแล้ว และเอามาสานกันจะสวยมาก จะทนได้ถึง 5 ปี เปลี่ยนที่”

พระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

26 ธันวาคม 2525

“สอนให้รู้ด้วยว่า ไม่นั่นสร้างได้เองอย่างสวยงาม ทนทานพอประมาณ ไม่คุ้มกัน
ถ้าจะหันหลังเข้าคลอง ฟันไม้ต้นใหญ่ ๆ มาสร้างบ้าน มีบ้านสวยแต่หาแหล่งน้ำไม่ได้ก็
จบสิ้นกัน”

พระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

26 ธันวาคม 2525

“ประเทศไทยยังยืนอยู่ได้อย่างมีอิสระเสรีไม่ต้องพึ่งพาใครก็เพราะพืชพันธุ์ธัญญาหาร
 ที่เรามี และผู้ที่ทำให้เรายืนอยู่ได้อย่างเข้มแข็งก็คือ ชาวบ้านคนไทยที่ภูมิใจในการทำไร่
 นั่นเอง”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

11 สิงหาคม 2534

“ป่าไม้ของประเทศไทยเรียกว่า ป่าฝน ซึ่งชาวต่างประเทศเขาบอกว่า แหล่งน้ำของ
ไทยนี้มาจากป่าฝน”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

11 สิงหาคม 2534

“ป่าไม้ช่วยซึมซับน้ำฝนไว้ได้ดิน เรียกว่า ทำน้ำได้ดินค่อย ๆ ระบายลงมาเป็นธารน้ำ เป็นลำคลอง เป็นแม่น้ำที่ให้เราได้ใช้กันเสมอมา เราจึงควรถนอมรักษาป่าไว้ให้คงอยู่เป็น ต้นน้ำลำธาร เพื่อว่าลูกหลานเราจะได้ไม่ลำบาก”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

11 สิงหาคม 2534

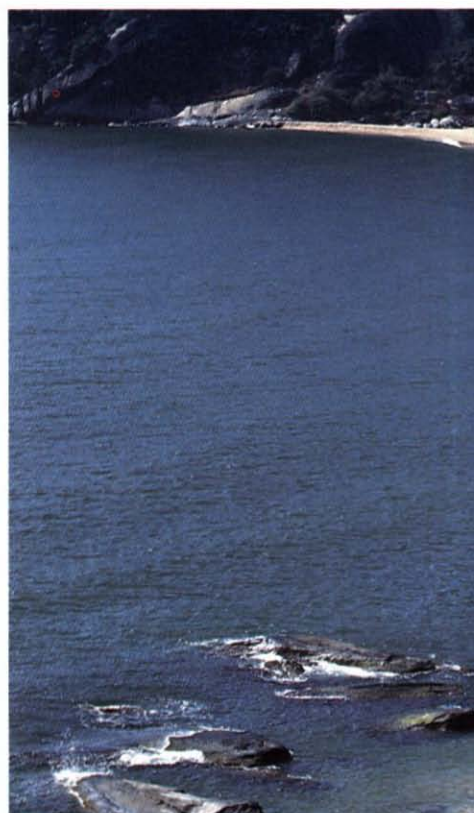

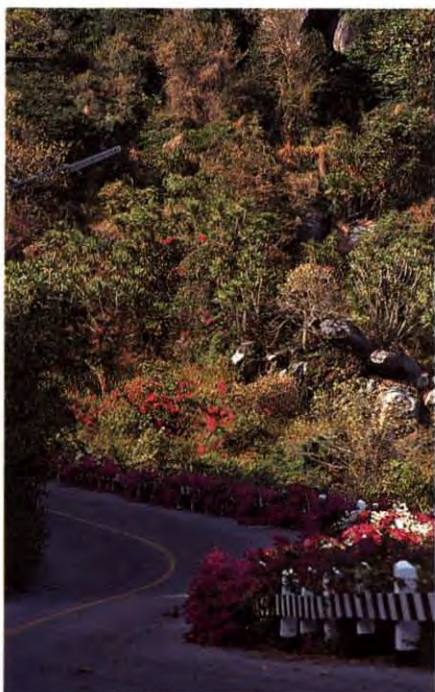
โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่
งานสร้างป่าคืนให้ผืนดิน

“รู้ไหมว่าที่ตรงนี้แห้งแล้งที่สุดในประเทศไทยภาคกลางทำได้แค่นี้ก็ดีมากแล้ว”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

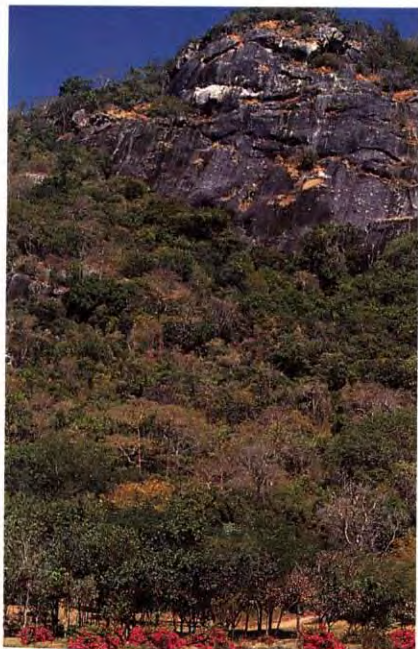
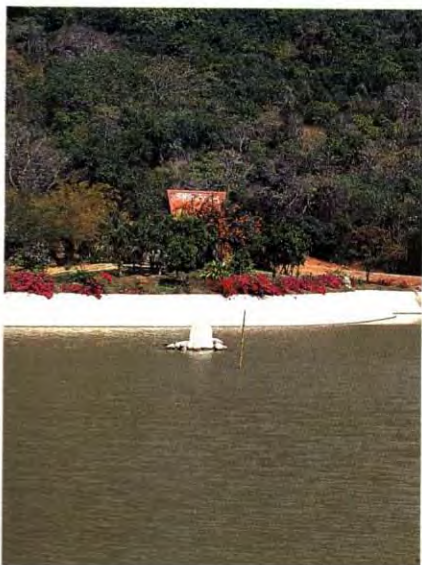

“โครงการพระราชดำริ สวนหาดทรายใหญ่ต่างจากโครงการอื่น ๆ ตรงที่ว่า ที่ดินหาดทรายใหญ่มีชื่อโฉนดเป็นของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงซื้อมาด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่จึงเป็นโครงการส่วนพระองค์โดยแท้จริง”

“กว่า 8 ปี ที่โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่ภายใต้การทรงงานอย่างจริงจังของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงอุตสาหะพยายามที่จะสร้างฝืนป่าขึ้นบนผืนแผ่นดินอันแห้งแล้ง ให้เป็นแผ่นดินที่ชุ่มชื้นปกคลุมด้วยร่มเงาแห่งต้นไม้ และกลับคืนสู่การเป็นถิ่นที่พำนักของสัตว์ป่าดั้งเดิม เหมือนที่เคยเป็นในครั้งหนึ่งเมื่อนานมาแล้ว”

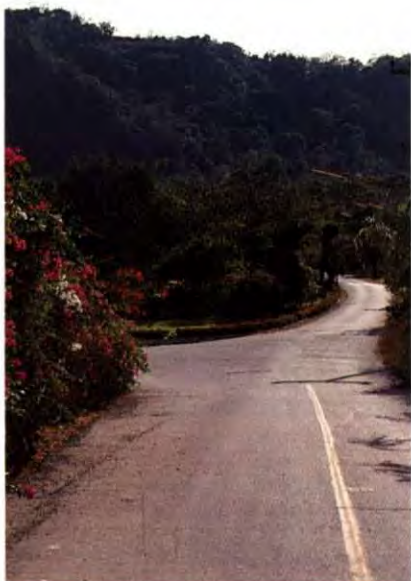

“ด้วยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้พื้นที่ของพระองค์แห่งนี้ได้เป็นพื้นที่ตัวอย่างในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งในด้านป่าไม้ แหล่งน้ำ ดิน และสัตว์ป่า เพื่อให้ประชาชนได้เห็นว่าการฟื้นฟูแผ่นดินที่แห้งแล้งที่สุดมาให้เป็นผืนแผ่นดินแห่งความร่มเย็นนั้นทำได้”

“โครงการพระราชดำริ สวนหาดทรายใหญ่จึงเป็นเส้นทางของตัวอย่างแห่งการเริ่มต้นที่จะช่วยพลิกฟื้นให้ธรรมชาติสามารถกลับคืนสู่ระบบความสมบูรณ์ได้เร็วกว่าที่ธรรมชาติจะฟื้นฟูด้วยตัวเองได้”

“รู้ไหมว่าที่ตรงนี้แห้งแล้งที่สุดในประเทศไทยภาคกลาง”

ตะวันออกเท่านั้นที่พื้นที่ที่ราบสามารถลาดเทลงไปจนจดชายทะเล ทำให้บริเวณด้านนี้เป็นอ่าวที่ทอดโค้งจากชายเขาด้านหนึ่งไปจรดกับชายเขาอีกด้านหนึ่งที่ตลอดความยาวของอ่าวนั้นคือหาดทราย ที่ขาวสะอาด และเงียบสงบอยู่ในกำแพงแห่งภูเขา

ย้อนหลังไปเมื่อปี 2508 ณ ที่ดินแห่งนี้ คือดินแดนที่ถูกทิ้งร้างอยู่กับขุนเขาและน้ำทะเล

พระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นี้ทรงหมายถึงผืนดินกว่า 78 ไร่ที่ตั้งอยู่ในบริเวณหุบเขาชายทะเลที่มีชื่อเรียกว่าหาดทรายใหญ่ แห่งบ้านเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในขอบเขตของพื้นที่ที่เป็นที่ราบ 78 ไร่ ของหาดทรายใหญ่นั้นล้อมรอบด้วยภูเขาอีกกว่า 500 ไร่ โดยมีภูเขาตั้งโอบล้อมตั้งแต่ด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก ไปจนจดทิศใต้ มีเพียงเฉพาะด้านทิศ

ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้เป็นเวลายาวนาน ผืนดินแห่งนี้ก็เคยเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ หากเนื่องจากสภาพผืนดินนั้นเป็นดินทราย เมื่อต้นไม้ใหญ่ถูกโค่นถ่างไปจากป่า พร้อมกับชีวิตสัตว์ป่าที่ถูกล่า แล้วผืนดินถูกนำมาใช้ในการเพาะปลูก จนดินหมดธาตุอาหารแล้วก็ถูกทิ้งร้าง เหลือเพียงผืนทรายที่ลอยตัวอยู่ตามผิวดิน

เกือบกล่าวได้ว่า ดินทุกตารางนิ้วของหาดทรายใหญ่ในสภาพที่ถูกทิ้งร้างนั้น ปรากฏเนื้อดินเป็นดินทรายจัดที่แห้งผาก มีแต่ผืนทรายที่ปกคลุมอยู่บริเวณผิวดิน เป็นความแห้งแล้งของผืนดินที่กำลังแปรเปลี่ยนไปสู่การเป็นทะเลทราย

หากในปี 2508 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินมา ณ ผืนดินแห่งหาดทรายใหญ่โดยบังเอิญ ได้ทรงทอดพระเนตรเห็นความแห้งแล้งของผืนดินแห่งนี้ ก็ทรงมีพระราชนิพนธ์ที่จะพลิกฟื้นผืนดินแห่งหาดทรายใหญ่ให้เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ เพื่อที่จะให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรในท้องถิ่นนั้น และในทันทูกรกันดารอื่น ๆ ได้เห็นว่าแม้ว่าที่ดินจะเป็นดินที่เลวแค่ไหนก็ตาม ถ้าได้มีการทะนุบำรุงรักษาก็สามารถที่จะพลิกฟื้นสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้ทำการเกษตรได้

จากพระราชดำรินี้องค์ที่ได้ทรงเริ่มต้นพัฒนาพื้นที่ดินในบริเวณ 78 ไร่ของหาดทรายใหญ่ โดยทรงเริ่มการพัฒนาด้วยการให้จัดตั้งเป็นฟาร์มทดลองการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศเพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่ราษฎรในแถบนั้นต่อไป

ปี 2512 พื้นที่หาดทรายใหญ่จึงได้แปรเปลี่ยนจากผืนดินร้างมาเป็นฟาร์มส่วนพระองค์ภายใต้ชื่อ

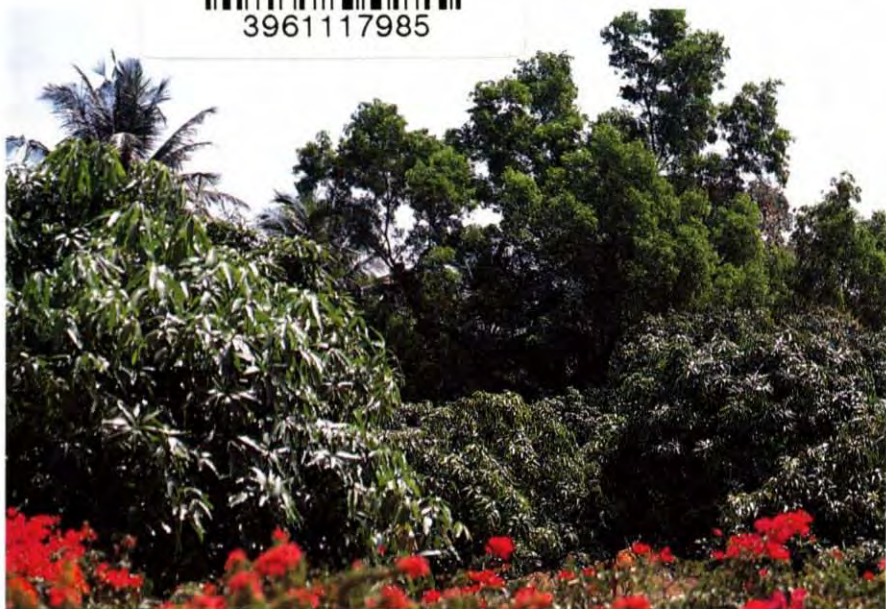
“โครงการฟาร์มส่วนพระองค์ หาดทรายใหญ่”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ฟาร์มส่วนพระองค์แห่งนี้ได้เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อจะให้ป็นศูนย์กลางการให้บริการคำแนะนำแก่ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ในด้านของเกษตรกรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าวงานทดลองในโครงการฟาร์มส่วนพระองค์จึงได้เริ่มด้วยการแบ่งงานออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

1. โครงการฝ่ายการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์
 2. โครงการฝ่ายการเกษตร
- โครงการฝ่ายการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์นั้นได้เริ่มด้วยการทำฟาร์ม เปิด หมู่

3961117985

โก๋ และวุ้นพันธุ์เนื้อ เพื่อทำการขยายพันธุ์ แจกให้กับราษฎร ซึ่งผลที่ได้จากการ ทดลองมาจนถึงปี 2515 ปรากฏว่าการ ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ได้ประสบผลสำเร็จ ในด้านการเลี้ยงวุ้นพันธุ์เนื้อและโก๋พันธุ์ไซ

ใน ส่วนโครงการฝ่ายการเกษตรนั้น ก็ได้เริ่มด้วยการปลูกพันธุ์ไม้ที่จะสร้าง ความชุ่มชื้นให้กับดินเป็นอันดับแรก โดย ได้ทำการทดลองปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ใน พื้นที่ดังนี้

1. โครงการปลูกต้นไม้โตเร็วบริเวณ รอบชายเขา

2. โครงการปลูกมะม่วงหิมพานต์ ที่ได้พันธุ์มาจากประเทศอินเดีย

3. โครงการปลูกมะขามโดยการเปลี่ยนยอดให้เป็นมะขามหวานพันธุ์ดีจากเพชรบูรณ์

4. โครงการปลูกทับทิมพันธุ์ดี ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ได้มาจากประเทศอิสราเอล

5. โครงการทดลองปลูกพืชคลุมดินและบำรุงดิน โดยใช้หญ้าพันธุ์ Sylato ซึ่งหลังการปลูกได้มีการตรวจสอบดินได้แปลงเพาะปลูก ปรากฏว่าได้ผลดีเพราะทั้งต้นและรากของหญ้าชนิดดังกล่าว สามารถรักษาความชุ่มชื้นและเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินได้ดีกว่าหญ้าชนิดอื่น ๆ ดังนั้นในปี 2518-2519 จึงได้มีการเร่งขยายพันธุ์เพื่อขยายพื้นที่ปลูกไปตามบริเวณที่เป็นดินทรายจัดซึ่งแห้งแล้งและไม่มีธาตุอาหารในดินอยู่แล้ว

6. โครงการปลูกน้อยหน่าพันธุ์พื้นเมืองเปรียบเทียบกับน้อยหน่าพันธุ์ออสเตรเลีย

7. โครงการปลูกข้าวฟ่างพันธุ์ดีเพื่อสนับสนุนแก่ฝ่ายการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์

8. โครงการทดลองทำแปลงปลูกหญ้าพันธุ์ต่างประเทศสำหรับเลี้ยงสัตว์เพื่อสนับสนุนให้แก่ราษฎรต่อไป

หาดทรายใหญ่เป็นที่ตั้งโครงการฟาร์มส่วนพระองค์มาจนถึงเดือนพฤษภาคม 2526 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม-

ราชินีนาถ ซึ่งได้ติดตามการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้มาโดยตลอดด้วยพระองค์เอง ก็ได้ทรงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อที่จะทรงแปรสภาพจากฟาร์มทดลองมาเป็นสวนป่าหาดทรายใหญ่ ด้วยทรงมีพระราชดำริที่จะฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ให้กับดินด้วยความชุ่มชื้นของป่าตลอดจนจะได้ให้เป็นป่าที่เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่าที่ถาวร

นับจากเดือนพฤษภาคม 2526 ชื่อโครงการฟาร์มส่วนพระองค์หาดทรายใหญ่ จึงเปลี่ยนมาเป็น โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่ ตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่จะทรงฟื้นฟูพื้นที่แห่งนี้ให้เป็นถิ่นธรรมชาติของป่าไม้และสัตว์ป่า

เมื่อทรงเริ่มต้นฟื้นฟูพื้นที่หาดทรายใหญ่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ได้พระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ไว้ว่า

1. ให้อนุรักษ์ธรรมชาติและปลูกป่า

2. ให้อนุรักษ์สัตว์ป่า และขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่หายาก

3. ให้ปรับปรุงพื้นที่ทั้งพื้นที่ราบและบนภูเขาให้สวยงาม

4. ให้เป็นเขตพระราชฐาน เพื่อพักผ่อนพระอิริยาบถและรับแขกเมือง

5. ให้เป็นพื้นที่เพื่อการศึกษาและตัวอย่าง

6. ให้เป็นสมบัติของชาติที่มีคุณค่าในโอกาสต่อไป

ทั้งนี้ โดยทรงมอบหมายให้กระดำเนิงานอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของศูนย์การทหารราบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

โครงการพระราชดำริ สวนหาดทรายใหญ่ต่างจากโครงการอื่น ๆ ตรงที่ว่า ที่ดินหาดทรายใหญ่มีชื่อโฉนดเป็นของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงซื้อมาด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่จึงเป็นโครงการส่วนพระองค์ที่ทรงวางแผนเพื่อพื้นที่ทั้งหมดด้วยพระองค์เองมาตั้งแต่แรกเริ่ม ด้วยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้พื้นที่ของพระองค์แห่งนี้ได้เป็นพื้นที่ตัวอย่างในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในด้านป่าไม้ แหล่งน้ำ ดิน และสัตว์ป่า เพื่อให้ประชาชนได้เห็นว่าการฟื้นฟูผืนดินที่แห้งแล้งที่สุด

มาให้เป็นผืนแผ่นดินแห่งความร่มเย็นนั้นทำได้

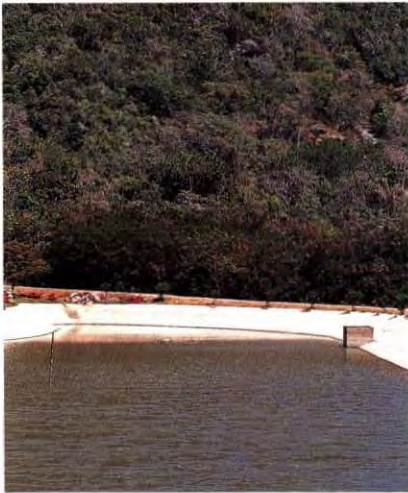
ปี 2526 เมื่อทรงเริ่มโครงการสวนป่าขึ้น ณ หาดทรายใหญ่นั้น ก็ทรงวางแผนให้เริ่มปลูกต้นไม้ตั้งแต่ชายทะเลขึ้นมาจนถึงบริเวณพื้นที่เชิงเขา ไม้ที่ปลูกที่มีตั้งแต่กระถินณรงค์ และยูคาลิปตัส

ในปี 2526 นั้น บริเวณพื้นที่หาดทรายใหญ่มีอยู่เพียงต้นมะม่วงหิมพานต์ และมะขามหวานที่เติบโตมาจากการปลูกเมื่อปี 2512 สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ปลูกไม้ยืนต้นเพื่อบำรุงดินเพิ่มเติมอีกด้วย ทั้งนี้ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะลดความแห้งแล้งและเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ จึงเริ่มด้วยการปลูกไม้กระถินณรงค์ที่เป็นไม้โตเร็วและให้ความชุ่มชื้นกับดินกับไม้ยูคาลิปตัสที่เป็นไม้โตเร็วและขึ้นได้ในพื้นที่แห้งแล้ง ที่ไม้ชนิดอื่นขึ้นไม่ได้จากนั้นจึงปลูกไม้พันธุ์อื่น ๆ ต่อไป

งานสร้างสวนป่าที่หาดทรายใหญ่ เป็นงานที่เริ่มต้นด้วยความยากลำบากมากที่สุด เริ่มตั้งแต่ดินที่เป็นดินทราย ไม่อุ้มน้ำและที่ในพื้นที่เองก็ไม่มีแหล่งน้ำจืดที่จะมาเลี้ยงต้นไม้ให้เติบโตได้ จึงได้ทรงวางแผนการจัดการ เรื่องการหาแหล่งน้ำ ตลอดจนการสร้างแหล่งน้ำขึ้นในพื้นที่ ด้วยการขอพระราชทานพระราชดำริจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

งานสร้างแหล่งน้ำก็เริ่มด้วยการสร้าง อ่างเก็บน้ำเพื่อเก็บกักน้ำฝนไว้ใช้ในฤดูแล้ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงสำรวจพื้นที่หาดทรายใหญ่ด้วยพระองค์เอง ในทุกหนทุกแห่ง ในปี 2528 นั้น หลังจากพัฒนาพื้นที่ราบข้างล่างแล้วก็เสด็จ

พระราชดำเนินขึ้นไปบนภูเขาเกือบทุกเขา และทรงมีพระราชดำริให้ปลูกต้นไม้ขึ้น ณ ตามจุดต่าง ๆ บนภูเขาเพื่อให้ภูเขา ได้มีร่มเงาของต้นไม้ปกคลุม แต่เนื่องจาก บนภูเขาไม่มีแหล่งน้ำ จึงทรงมีพระราชดำริ ให้สร้างที่เก็บน้ำขึ้นบนภูเขาซึ่งได้เริ่มด้วยการจัดสร้างแท่งค้ำน้ำขึ้นตามจุดต่าง ๆ และที่บางจุดก็สร้างที่เก็บกักน้ำที่ก่อด้วย ซีเมนต์บ้างเพื่อให้เป็นแหล่งน้ำกินของสัตว์ ป่าที่อาศัยอยู่บนภูเขา นอกจากนั้นก็ได้ จัดวางท่อทำระบบส่งน้ำจากพื้นล่างขึ้นไป เก็บกักบนภูเขา ซึ่งทำให้สามารถมีน้ำใช้ได้ตลอดปี

งานสำคัญของโครงการพระราชดำริ สวนหาดทรายใหญ่ที่พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2526 ก็คือ

- การปรับปรุงพื้นที่รกร้างและปรับสภาพพื้นดินให้เหมาะสมสำหรับการปลูกต้นไม้
- ฟื้นฟูธรรมชาติด้วยการปลูกพันธุ์ไม้ดอกทั้งพื้นราบและภูเขา

- ปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อให้เกิดความร่มรื่น ทั้งไม้ป่าและไม้เศรษฐกิจ

- ทำการเพาะชำกล้าไม้ สำหรับใช้เพาะปลูกในพื้นที่

- ปลูกพันธุ์ไม้ทุกชนิดที่ประกอบด้วยไม้เบญจพรรณ ไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ผล ไม้สมุนไพร และไม้ในวรรณคดี

พันธุ์ไม้ที่ปลูกที่เป็นไม้ยืนต้น ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ไม้ที่หายาก ได้แก่ โมกมัน ไม้สัก ไม้เต็ง ซึ่งเป็นไม้ท้องถิ่นที่เคยมีอยู่เดิมในป่าแห่งนี้ ก่อนถูกโค่นลงไป นอกจากนี้ก็ทรงมีพระราชดำริให้ปลูกไม้ผล ไม้ประดับ และไม้ในวรรณคดีเพื่อความสวยงามขึ้น ณ บริเวณพื้นที่ราบซึ่งในทุกวันนี้ในทุกฤดูร้อน โดยเฉพาะในช่วง

เดือนเมษายน เมื่อดอกเฟื่องฟ้าและหางนกยูงบานสะพรั่งทั่วพื้นที่นั้น ทั่วบริเวณพื้นที่สวนหาดทรายใหญ่จะสวยงามมากที่สุด

ส่วนไม้ผลที่ปลูกก็ได้แก่ มะม่วง มะขามหวาน มะม่วงหิมพานต์ และมะขามป้อม โดยเฉพาะมะขามป้อมได้ปลูกเพื่อให้เป็นอาหารสัตว์ นอกจากนั้นก็ได้ทรงให้ปลูกต้นอินทผลัม ซึ่งได้พันธุ์มาจากจังหวัดน่าน เป็นพันธุ์เนื้อดีโตเร็ว ซึ่งพันธุ์ไม้เหล่านี้ปลูกมาตั้งแต่ปี 2528 ที่ปัจจุบันไม้ผลหลายชนิดให้ผลจำหน่ายได้แล้วเช่น มะขามหวาน

นอกจากนี้ ด้วยพระราชดำริที่จะให้สวนป่าหาดทรายใหญ่ได้เป็นถิ่นพำนักของสัตว์ป่า และเป็นศูนย์ขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่หายาก จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้

จัดพื้นที่ให้เหมาะสมที่จะเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

และในปี 2528 โครงการเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าก็ได้เริ่มขึ้น ณ สวนหาดทรายใหญ่ สัตว์ชนิดแรกที่ได้เข้ามาสู่ใต้ร่มพระบารมีก็คือ กวางจำนวน 4 ตัว ซึ่งเป็นกวางที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในป่าแถบประเทศพม่าติดเขตทางด้านปราณบุรี แต่ได้ถูกนักล่าจาก อำเภอปราณบุรี จับได้นำมาขาย แต่ก่อนจะถึงมือพ่อค้าบังเอิญพระภิกษุสงฆ์แห่งวัดนาห้วยพบเข้าก็ขอซื้อ

แล้วนำไปเลี้ยงไว้ ต่อมาก็ได้ถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเพื่อทรงนำไปเลี้ยงที่หาดทรายใหญ่

กรงแรกของสวนหาดทรายใหญ่ จึงเป็นถิ่นอาศัยของกวางที่ถูกพรานล่าออกมาจากป่าธรรมชาติ

และจากนั้นก็เริ่มนำสัตว์อื่น ๆ เข้ามาเลี้ยง เพื่อขยายพันธุ์ซึ่งได้แก่ เก้ง ไก่ฟ้า นกยูง เนื้อทราย และไก่ป่า

นกยูง นั้นเป็นสัตว์ที่มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในพื้นที่ป่าแถบนี้มาก่อน เป็นนกยูง

พันธุ์อินเดีย อาศัยอยู่บนเขารอบพื้นที่หาดทรายใหญ่ การเพาะเลี้ยงจึงใช้วิธีการจับลูกของมันมาเลี้ยงจนโตและทำการเพาะขยายพันธุ์ซึ่งปรากฏว่าการขยาย

บนภูเขาเข้ากับฝูงเดิม ในป่าธรรมชาติซึ่งบางตัวก็ไม่ลงมาอีกเลย แต่บางตัวยังคงกลับมาหากินอยู่ตามบริเวณสนามหญ้าในสวนหาดทรายใหญ่ ปัจจุบันในสวนหาดทรายใหญ่มีนกยูงที่ขยายพันธุ์ได้มากถึง 30 ตัว

พันธุ์ได้ผลดีมาก ปัจจุบันสามารถขยายพันธุ์ได้เป็นจำนวนมาก นกยูงเหล่านี้เมื่อเพาะเลี้ยงได้เติบโตแล้วก็ปล่อยกลับไปสู่ธรรมชาติ ซึ่งมันต่างกลับขึ้นไปอาศัยอยู่

ไก่ป่า เป็นสัตว์ดั้งเดิมของป่าแห่งหาดทรายใหญ่และเป็นสัตว์ป่าที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้มีพระราชเสาวนีย์ให้เร่งการขยายพันธุ์ขึ้น

ในสวนหาดทรายใหญ่ โดยได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงปล่อยไก่ป่าที่เติบโตจากการเพาะเลี้ยงด้วยพระองค์เอง ให้เป็นอิสระเข้าสู่ป่าธรรมชาติเมื่อปี 2534 ซึ่งปัจจุบันไก่ป่าเหล่านี้ต่างอาศัยอยู่รวมกันเป็นฝูงในป่าบนเขาหาดทรายใหญ่

สัตว์ดั้งเดิมของป่าหาดทรายใหญ่อีกชนิดหนึ่งก็ได้แก่ ลิง ซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวบ้านนิยมเข้ามาล่าอยู่เป็นประจำ แต่หลังจากโครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่

เริ่มดำเนินการแล้ว การล่าก็ยุติลงชีวิตของฝูงลิงจึงเริ่มได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขบนป่าภูเขาแห่งหาดทรายใหญ่

ในวันนี้ ป่าบนภูเขาต้นไทร และภูเขาที่อยู่ล้อมรอบหาดทรายใหญ่จึงเป็นป่าที่เป็นถิ่นที่อยู่ของฝูงนกยูง ฝูงไก่ป่า และฝูงลิง ที่เพิ่มจำนวนในธรรมชาติได้เองโดยไม่ถูกรบกวนจากนักล่าต่างส่งเสียงร้องอย่างเป็นสุขอยู่ภายใต้ต้นไม้ที่ค่อย ๆ ชุ่มชื้นมากขึ้นทุกฤดูกาล

และปี 2530 ก็ได้ทรงมีพระราชดำริให้เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เต่าทะเลขึ้น โดยกรมประมงได้นำเอาแม่พันธุ์มาจากสถานีประมงคลองวาฬ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้ออกลูกในปี 2534 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงปล่อยลูกเต่าลง

สู่ทะเลหน้าหาดทรายใหญ่ เมื่อเดือนเมษายน 2534

การพัฒนาพื้นที่สวนหาดทรายใหญ่สามารถพลิกฟื้นความแห้งแล้งกลับเข้าสู่สภาพแห่งการเริ่มต้นของความชุ่มชื้นในความสมดุลย์ของธรรมชาติได้ในชั่วระยะเวลา 8 ปี ก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงอุทิศพระองค์เองในการฟื้นฟูธรรมชาติ

ณ ที่แห่งนี้

จากรูปแบบและวิธีการพัฒนาพื้นที่
แห่งนี้ สามารถที่จะเป็นตัวอย่างได้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้มี
พระราชกระแสรับสั่งเมื่อครั้งที่เสด็จมา
เยี่ยมโครงการพระราชดำริสวนหาดทราย-
ใหญ่ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2532 ว่า

“ขอให้การดำเนินงานของโครงการให้
เป็นวิชาการ เพื่อประโยชน์แก่ผู้เข้าชม
ด้วย”

ด้วยพระราชกระแสรับสั่งนี้ โครงการ
พระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่จึงได้ปรับ
รูปแบบของการดำเนินการให้เหมาะสม
มากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดการในพระองค์

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นประธาน
กรรมการดำเนินงาน และมีศูนย์การทหาร
ราบเป็นคณะทำงานหลัก ซึ่งได้จัดระบบ
การปฏิบัติงานในพื้นที่เป็น 3 แผนก ด้วย
กันคือ

1. แผนกอนุรักษ์ธรรมชาติและ
ป่าไม้
 2. แผนกอนุรักษ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ
 3. แผนกก่อสร้างและบำรุงรักษา
- ปัจจุบันงบประมาณค่าใช้จ่ายในการ
ดำเนินงาน โครงการพระราชดำริสวนหาด
ทรายใหญ่ ประกอบด้วย
1. ทุนทรัพย์ส่วนพระองค์
 2. งบประมาณกองทัพบกให้การ
สนับสนุนจำนวนหนึ่งตั้งแต่ปี 2527

3. การสนับสนุนของส่วนราชการ
และการบริจาคของภาคเอกชน

4. รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์
อาทิ ไข่ไก่ ผลไม้ ฯลฯ

5. ค่าบริจาคอาหารสัตว์จากผู้เข้า
เยี่ยมชม

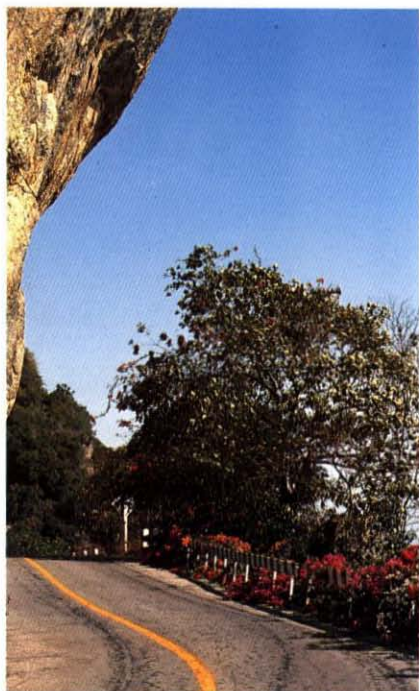
กว่า 8 ปีที่โครงการพระราชดำริ
สวนหาดทรายใหญ่ ภายใต้การทรงงาน
อย่างจริงจังของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระ-
บรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงพระอุตสาหะ
พยายามที่จะสร้างป่าขึ้นบนผืนแผ่นดิน
อันแห้งแล้งแห่งนี้ให้เป็นแผ่นดินที่ชุ่มชื้น
ปกคลุมด้วยร่มเงาแห่งต้นไม้ และกลับคืน
สู่การเป็นถิ่นที่พำนักของสัตว์ป่าดั้งเดิม
เหมือนที่เคยเป็นในครั้งหนึ่งเมื่อนานมาแล้ว

8 ปีกับพระอดุสหาและพระวริยะ
ที่ทรงห่มเทพธิดาองค์เองกับงานอนุรักษ์
ธรรมชาติ นั้น เป็นงานสร้างชีวิตแก่
ธรรมชาติบนเส้นทางที่แสนยากลำบาก

หากด้วยพระหฤทัยที่มุ่งมั่น จึงไม่
ทรงย่อท้อกับอุปสรรคนานัปการ ในท่าม
กลางอุปสรรคทั้งหลาย เวลา 8 ปีจึงดู
เหมือนเป็นเวลาที่ยาวนานมากนัก แต่ใน
ระบบของธรรมชาตินั้น 8 ปี เป็นเพียง
การเริ่มต้นเข้าสู่ระบบความชุ่มชื้นที่ธรรม-
ชาตียังต้องการเวลาอีกยาวนานมากนัก
สำหรับการสร้างระบบความสมดุลให้
กับตัวมันเอง

โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่ จึงเป็นเส้นทางหนึ่งของตัวอย่างแห่งการเริ่มต้นที่ช่วยพลิกฟื้นให้ธรรมชาติสามารถกลับคืนสู่ระบบความสมบูรณ์ได้เร็วกว่าที่ธรรมชาติจะฟื้นฟูด้วยตัวเองได้

ในวันนี้ จากแผ่นดินที่ร้อนระอุและแห้งผากก็ได้กลับกลายมาเป็นแผ่นดินที่เขียวครึ้ม สดใสด้วยไม้ดอกนานาพันธุ์ รมรื่นด้วยร่มเงาแห่งไม้ใหญ่ และชีวิตของสัตว์ป่าที่เพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลา

ทั้งหมดเหล่านี้คือสิ่งที่เกิดด้วยพระบารมีแห่งน้ำพระทัยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงสร้างชิ้นไว้เหนือผืนแผ่นดินที่เคยแห้งแล้งมากที่สุดของสวนหาดทรายใหญ่

บ้านเล็กในป่าใหญ่
โครงการพระราชดำริสมเด็จพระบรมราชินีนาถ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

บ้านเล็กในป่าใหญ่

“ให้ป่าอยู่กับคนได้ คนอยู่กับป่าได้ โดยไม่มีการทำลาย”

“ความจริงขวเขา เขาเดินอยู่ในป่าในเขา ก่อนที่พวกเราจะเข้าไปเสียอีก เพราะฉะนั้น ต้องเห็นใจเขา เราต้องช่วยเขา จะไปห้ามเขา ไปกวาดต้อนเขาลงมาอยู่พื้นล่างนั้น เขาอาจลำบาก ทำมาหากินยาก ดังนั้นจึงควรรหาโครงการอะไรสักอย่างที่จะให้เขาอยู่กับที่ ไม่ขยายตัว โดยหาอะไรให้เขาทำ เช่น ศิลปอาชีพ”

“ให้กำหนดที่ให้เราทำมาหากิน ชาวเขาเหล่านี้เป็นพวกที่ทำการเพาะปลูกทั้งนั้น เขาอยู่ได้ด้วยการทำงานไร่ข้าว ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้เขามีผลผลิตมากขึ้นในพื้นที่ที่เราจำกัดให้”

พระราชดำริทั้งหมดนี้คือที่มาของโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงริเริ่มตั้งขึ้นเป็นแห่งแรก ณ บ้านห้วยไม้หก ตำบลแม่ตืน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

บ้านห้วยไม้หก เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่เป็นที่อาศัยของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

จำนวน 105 หลังคาเรือน และเป็นหมู่บ้านหนึ่งในจำนวน 199 หมู่บ้าน ที่ตั้งอยู่ในกลางผืนป่าอันกว้างใหญ่ไพศาลของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอมก๋อยที่มีเนื้อที่ถึงกว่า 1 ล้านไร่

4 มีนาคม 2534 นับเป็นวันแห่งการเริ่มต้นของโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ในวันนั้น สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรที่บ้านห้วยหล่อตูก ตำบลม่อนจอง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างที่เสด็จประทับเฮลิคอปเตอร์จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ไปยังบ้านห้วยหล่อตูกนั้น เฮลิคอปเตอร์ได้บินผ่านผืนป่าอันกว้างใหญ่ของป่าอมก๋อยที่ครอบคลุม

พื้นที่ในเขตตำบลยางเปียง ตำบลม่อนจอง แห่งอำเภออมก๋อย ทรงทอดพระเนตรเห็น ความหนาแน่นของไม้ใหญ่ทุกต้นแห่งผืนป่า อันกว้างใหญ่นั้น ก็ทรงห่วงใยในความ อุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ของป่าอมก๋อย จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้อนุรักษ์ สภาพป่าและชีวิตสัตว์ป่าให้รอดพ้นจาก การถูกทำลาย ทั้งจากราษฎรที่อาศัยอยู่ ในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่อาจจะทำลายไป โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขณะเดียวกันก็พระ- ราชทานพระราชดำริให้การอนุรักษ์ป่าไม้ ไม่ไปทำความเดือดร้อนแก่ราษฎรที่อาศัย อยู่ในพื้นที่ด้วย ดังที่ทรงมีพระราชกระแส รับสั่งว่า

“ความจริงชาวเขาเขาเดินอยู่ในป่า ในเขา ก่อนที่พวกเราจะเข้าไปเสีย อีก เพราะฉะนั้นต้องเห็นใจเขา เรา ต้องช่วยเขา จะไปห้ามเขา ไปกวาด ต้อนเขาลงมาอยู่พื้นล่างนั้น เขาอาจ ลำบาก ทำมาหากินยาก ดังนั้นจึง ควรหาโครงการอะไรสักอย่าง ที่จะ ให้เขาอยู่กับที่ ไม่ขยายตัว โดยหา อะไรให้เขาทำ เช่น ศิลปอาชีพ”

ด้วยพระเมตตาที่ทรงห่วงใย ทั้งผืนป่า และชีวิตที่ยากไร้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ ในผืนป่าใหญ่แห่งนี้ จึงได้พระราชทาน พระราชดำริแนวทางการอนุรักษ์ไว้ว่า

“ให้มีการดำเนินการอนุรักษ์สภาพป่าไม้บริเวณป่าสงวนแห่งชาติ ป่ามก๋อย ยางเบียง แม่ตั้น ในพื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ประมาณ 1,437,500 ไร่ ให้คงมีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์โดยให้มีการดำเนินการ

1. รักษาป่าที่ยังคงสมบูรณ์อยู่ ไม่ให้ถูกทำลายต่อไป
2. จัดให้มีการฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายไป โดยให้มีทั้งไม้ป่าธรรมชาติและไม่ใช้สอย
3. พื้นที่ทำกินของราษฎร ให้มีการชวยเหลือทางด้านเกษตร ให้สามารถทำกินได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่า และจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอ”

วันที่ 9 สิงหาคม 2534 เป็นวันแห่งศรัทธาของดวงใจทุกดวงที่เคยเป็นนักร้อง ได้ยุติการล่าและนำอาวุธปืนที่เคยใช้ล่าสัตว์มาร่วมในพิธีมอบอาวุธปืนและปฏิญาณตนเลิกล่าสัตว์ป่า เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ป่าอมก๋อย

ก่อนจะมาเป็นบ้านเล็กในป่าใหญ่

ด้วยเนื้อที่ที่กว้างใหญ่ไพศาลถึง 1,437,500 ไร่ ของป่าดิบชื้นใหญ่ของ ป่าอมก๋อยนั้น คือป่าที่แผ่ปกคลุมอยู่เหนือ เทือกขุนเขาที่เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร ของลำน้ำแม่ปิง หนึ่งในต้นน้ำของแม่น้ำ เจ้าพระยา และด้วยความรักที่ของป่าใหญ่ ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ป่าอมก๋อยเป็นถิ่น กำเนิดของสัตว์ป่าที่หายากชนิดหนึ่งที่ ปรากฏมีเหลืออยู่ ณ ป่าแห่งนี้แห่งเดียว คือ กวางผา นอกจากกวางผาแล้วภาย ได้ร่มเงาของผืนป่าใหญ่ของป่าอมก๋อยยังเป็นป่าที่เป็นถิ่นที่อยู่ของช้าง เสือ เสียงผา

วัวแดง กระตัง กุ้ง กวาง ชะนี นก ไก่ฟ้า ชนิดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

จากรายงานการสำรวจ พบว่า มีช้างป่าที่อาศัยอยู่ในป่าแห่งนี้มากกว่า 100 ตัว

ความอุดมสมบูรณ์ของป่าอมก๋อย ได้รับการสำรวจและประกาศเป็นป่าสงวน แห่งชาติเมื่อปี 2518 และในปี 2526 พื้นที่ป่าที่อยู่ในเขตตำบลยางเปียง ตำบล ม่อนจอง แห่งอำเภออมก๋อย จำนวน 377,640 ไร่ และเนื้อที่ป่าอมก๋อยในเขต ตำบลบ้านทา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก อีกจำนวน 387,300 ไร่ รวมเป็น

765,000 ไร่ ถูกกันออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ และได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย

ตลอดพื้นที่ป่ากว่า 1 ล้าน 4 แสนไร่ ของป่าอมก๋อยคือ ผืนป่าที่รวมความอุดมสมบูรณ์ของไม้แห่งป่าดิบเขา ป่าสนเขา และป่าดงดิบที่ทุกต้นเติบโตเป็นไม้ใหญ่สูงตระหง่านอยู่ในป่ามาเป็นเวลานานร้อย ๆ ปี

ไม้ใหญ่ที่สำคัญของป่าอมก๋อยได้แก่ ไม้สนเขา ไม้ก่อ ไม้มะค่า ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้เต็ง และไม้พลวง ซึ่งล้วนแต่เป็นไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

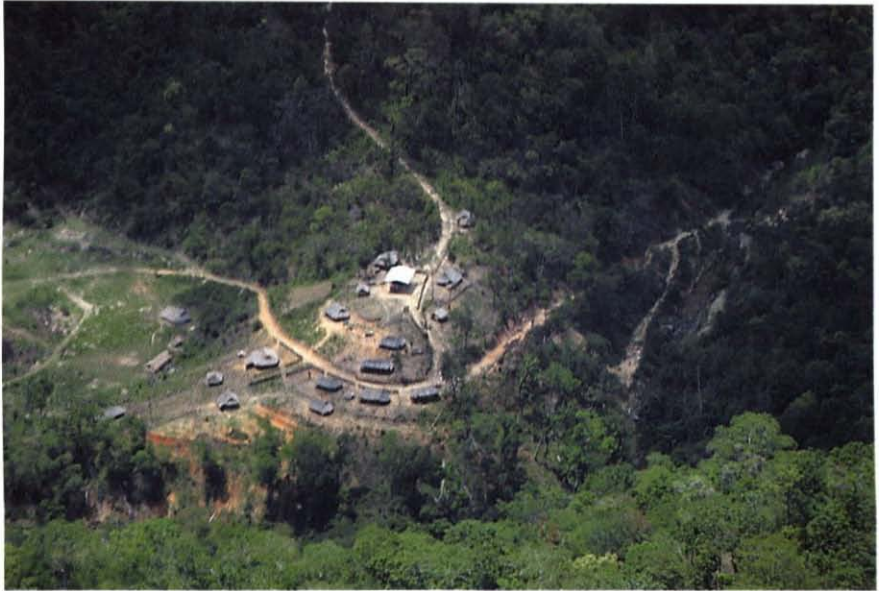
ด้วยคุณค่าของไม้ที่มีอยู่ทุกต้นของป่า

ด้วยความหลากหลายของชีวิตสัตว์ป่า
ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำ
ลำธาร

ป่าอมก๋อยจึงเป็นป่าที่อยู่ของชาวเขา
หลาย ๆ เผ่า ที่ต่างเดินทางมาจากที่ต่าง ๆ
กัน เช่น ชาวเขาเผ่ามูเซอร์ เผ่าลีซอ และ
กะเหรี่ยง จากสถิติของอำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่ที่รวบรวมเมื่อวันที่ 25
เมษายน 2534 ปรากฏว่ามีราษฎรอยู่
อาศัยและทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย รวม
ทั้งสิ้น 199 หมู่บ้าน 4,920 หลังคาเรือน
มีประชากรประมาณ 23,230 คน ราษฎร
ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาที่มีอาชีพเกษตรกรรม
ทำไร่เลื่อนลอยด้วยการแผ้วถางป่า

หมู่บ้านเหล่านี้ตั้งอยู่กระจัดกระจาย
เป็นหย่อมเล็ก หย่อมน้อย ภายใต้ร่มเงา
ของผืนป่าใหญ่ ที่บางแห่งตั้งเป็นชุมชน
อยู่รวมกันมากกว่า 100 หลังคาเรือน
และบางชุมชนก็มีอยู่รวมกันเพียง 10
กว่าหลังคาเรือน เช่นบ้านยางหลังเมือง
มีบ้านเรือนตั้งอยู่ 17 หลังคาเรือน มี
ประชากร 180 คน บ้านยางแพะมี
16 หลังคาเรือน มีประชากร 70 คน
หมู่บ้านที่มีมากกว่า 100 หลังคาเรือน
เช่น บ้านมูเซอร์ปากทาง มี 118 หลัง
คาเรือน มีประชากร 864 คน บ้านห้วย
ไม้หกมี 107 หลังคาเรือน มีประชากร
485 คน และหมู่บ้านที่ยากจนที่สุดก็คือ
**บ้านห้วยไม้หก ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อาศัย
ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง**

จากการสำรวจสภาพป่าอมก้อยของกรมป่าไม้ เมื่อปี 2533 พบว่าพื้นที่ป่าในเนื้อที่ 1,301,175 ไร่ คิดเป็น 90.5% ยังเป็นป่าที่อยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์ มีสภาพป่าที่ถูกทำลายไปประมาณ 136,325 ไร่ คิดเป็น 9.45% ที่ถูกทำลายไป

พื้นที่ป่าอมก้อยในส่วนของที่ถูกทำลายไป ก็ด้วยการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทุก ๆ ปีจะทำการแผ้วถางป่าเพื่อปลูกพืชข้าวไร่ ฝิ่น ครอบคร้วละ 5 ไร่ และทุกปีอีกเช่นกันที่ชาวเขาเหล่านี้จะย้ายที่ทำกินไปในพื้นที่ป่าใหม่ โดยทั้งพื้นที่ทำไร่เก่าไว้ 4-6 ปี ดังนั้น แต่ละครอบครัวของชาวเขาก็จะจับจองพื้นที่ทำกินไว้ครอบคร้วละ 20-30 ไร่ เพื่อใช้ในการ

หมุนเวียนการทำไร่ ดังนั้นเมื่อจำนวนประชากรที่เข้ามาอาศัยในป่าอมก้อยเพิ่มมากขึ้นการทำลายป่าจึงเพิ่มตามไปด้วย

นอกจากการทำไร่เลื่อนลอยแล้วชาวเขาที่อาศัยอยู่ในป่าอมก้อยยังมีอาชีพตัดไม้และ ล่าสัตว์

การล่าสัตว์ส่วนใหญ่เพื่อเป็นอาหารสัตว์ป่าที่ถูกล่ามากที่สุดก็ได้แก่ ไก่ฟ้า เม่นแก้ง กวาง โดยใช้ปืนแก๊ปในการล่าแต่ละครั้ง

นอกเหนือไปจากการล่าสัตว์ก็มีการตัดไม้ขาย ซึ่งอาชีพดั้งเดิมคือ การตัดไม้สนก๊ยะ (ก๊ยะ หมายถึง ไม้ที่ใช้ทำเชื้อเพลิง) และในการตัดไม้สนก๊ยะนั้น ไม้สนต้นใหญ่ ๆ ต้นหนึ่งมีส่วนของลำต้นที่สามารถ

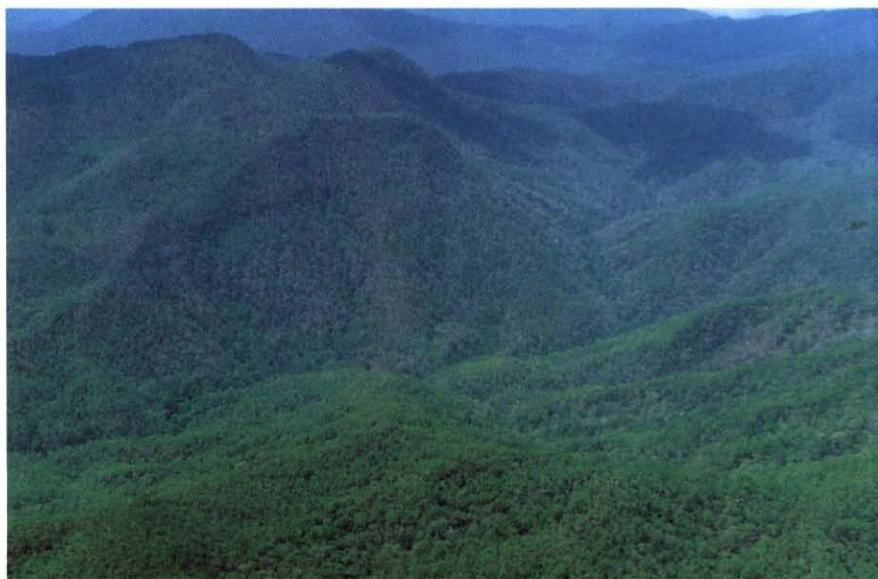

นำไปทำไม้เกี้ยวหรือไม้เชื้อพินได้เฉพาะบริเวณส่วนที่อยู่โคนต้นซึ่งมีความยาวเพียง 2 คอกเท่านั้น เพราะฉะนั้นกว่าจะมาเป็นไม้เกี้ยวที่ตลาดต้องการนั้น สนแต่ละต้นจะต้องถูกเจาะเพื่อให้ยางจากลำต้นไหลซึมออกมา จากนั้นก็จะทำการเผาขางสนเพื่อให้ยางสนไหลลงสู่โคนต้นไป ทำให้เนื้อไม้ที่โคนต้นนั้นชุ่มด้วยน้ำมันสนซึ่งนำมาทำเป็นเชื้อพินได้

ตลาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการรับซื้อไม้เกี้ยวก็คือตลาดอำเภอฮอด ซึ่งเป็นตลาดที่อยู่ใกล้ที่สุดของป่าอมก๋อย

อีกอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้กับราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าก็คือ การเผาป่าเพื่อให้ได้เห็ดเผาะมาขาย ซึ่งขายได้ราคาถึงกิโลกรัม

ละ 40 บาท แต่เดิมนั้นเห็ดเผาะจะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ถูกเผาถางเพื่อทำไร่เลื่อนลอย หลังจากเผาวัชพืชขึ้นหน้าดิน เมื่อฤดูฝนมาถึงก็จะเกิดเห็ดเผาะขึ้นตามซอกเถาถ่านเหนือพื้นดินเป็นจำนวนมาก เมื่อได้รู้วิธีการเกิดของเห็ดเผาะ ชาวเขาก็ถางเผาพื้นที่เพื่อให้เห็ดขึ้นแล้วเก็บขาย นอกจากนี้ในพื้นที่หลาย ๆ แห่ง ซึ่งเป็นทุ่งหญ้า นักล่าสัตว์ก็จะทำการเผาหญ้าเพื่อให้เกิดหญ้ารู้นัดให้สัตว์ป่าออกมากินแล้วดักขุมยิงนั้น เมื่อถึงฤดูทุ่งหญ้าเหล่านั้นก็จะเกิดเห็ดเผาะขึ้นเช่นเดียวกันทำให้อาชีพหลักอีกอาชีพหนึ่งของหมู่บ้านแห่งป่าอมก๋อยก็คือ การขายเห็ดเผาะจากการเผาป่า

นี่คือความเป็นอยู่ของพวกเขาที่อยู่มาเป็นเวลานานแล้ว ณ ป่าแห่งนี้

และแล้วในวันที่ผู้คนภายนอกเดินทางเข้าไปถึงความเปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้นกับป่า

ไม้สัก ไม้มะค่า ไม้ประดู่ ต้นใหญ่ ๆ ที่ใช้เวลาในการเติบโตมาเป็นร้อย ๆ ปี ก็เริ่มถูกโค่นแปรรูปออกไปจากป่า ที่บางต้นเมื่อแปรรูปแล้วได้เนื้อไม้ที่มีหน้ากว้างถึง 40 นิ้ว

ขบวนการขนไม้แปรรูปออกจากป่า มีตั้งแต่การใช้เกวียนไปจนกระทั่งการสร้างเป็นบ้านชั้นบนแพ ในขณะที่ได้แพก็ผูกท่อนขนาดใหญ่ แล้วใช้เรือลากล่องมาตามลำน้ำปิง ไปขึ้นที่เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เมื่อถึงหน้าเขื่อนก็จะมีการรับทอด

ต่อไปแล้วแพลำนั้นก็จักกลับเข้าไปตัดไม้ต้นใหม่ของป่าต่อไป

เช่นเดียวกับการเข้าไปจ้างลักลอบตัดต้นไม้ของผู้คนในพื้นที่กลุ่มหนึ่งก็เข้าไปจ้างราษฎรในพื้นที่ให้ล่าสัตว์ หรือเข้าไปเป็นนักล่าเองด้วยอาวุธที่ทันสมัย เช่น ปืนไรเฟิล ที่มีกล้องเล็งใช้กระสุนชนิดเอ็ม 16 หรือปืนรีวอลเวอร์ .44 แม็กนัมหัวระเบิด ซึ่งบางกลุ่มก็เดินทางเข้าป่าด้วยรถที่ทันสมัย บางกลุ่มก็สองแพเข้าไป บางกลุ่มก็แฝงเข้าไปในรูปของการท่องเที่ยว กลุ่มที่ไม่ล่าด้วยตนเองก็จะส่งไปส่งจ้างราษฎรในพื้นที่ให้ล่าสัตว์ป่าที่ต้องการ และบางกลุ่มก็ซื้อสัตว์ป่าทุกชนิดที่นักล่าในพื้นที่นำมาขาย

ในอดีตเส้นทางขนานนำสัตว์ที่ล่าออกจากป่ามก๋อยมีหลายเส้นทางด้วยกัน เส้นทางที่สำคัญ คือ เส้นทางน้ำปิง โดยมีบ้านก้อเป็นศูนย์กลางใหญ่แล้ว จากบ้านก้อเส้นทางที่หนึ่งก็จะส่งไปยังอำเภอลี่ จังหวัดลำพูน เพื่อส่งไปกรุงเทพและชลบุรี เส้นทางที่สองก็จะส่งแพไปขึ้นที่หน้าเขื่อนภูมิพล แล้วเข้ากรุงเทพ เส้นทางที่ 3 จะล่องไปตามอ่างเก็บน้ำไปขึ้นที่อำเภอดอยเต่า เข้าลำปางไปยังตลาดอำเภอห้างฉัตรที่เป็นตลาดกลางค้าขายสัตว์ป่าในวันนี้

ด้วยความหลากหลายของชีวิตสัตว์ป่าที่เคยอยู่อย่างสงบร่มเย็นมาเป็นเวลานาน ทำให้การลักลอบล่าสัตว์ในป่ามก๋อยเป็นที่ต้องการของนักล่า ของพ่อค้าที่ต่างใช้ขบวนการที่ซับซ้อนในการนำซากสัตว์ป่า

ออกจากป่า ในบางครั้งเมื่อจับได้เจ้าหน้าที่ก็จะได้พบเห็นแต่รอยเลือด เพราะนักล่าจะโยนสัตว์ที่ล่าได้ทิ้งลงน้ำไปทันทีที่ถูกตรวจจับ อีกทั้งการล่าสัตว์ออกจากป่ามก๋อยทำได้ง่ายกว่าป่าแห่งอื่น ๆ เพราะป่ามก๋อยเป็นป่าต้นน้ำลำธาร มีลำน้ำไหลออกจากป่าหลายสาย กระบวนการล่าจึงเพียงไปนั่งดักซุ่มยิงอยู่ตามแหล่งน้ำ ซึ่งซุกซุ่มด้วยสัตว์ป่าที่ต้องลงกินน้ำหรือในถิ่นที่เป็นที่รวมของไม้ผล ซึ่งสะพรั่งด้วยลูกไม้ ผลไม้ที่ร่วงหล่นในปลายฤดูหนาว ก็จะเป็นที่ชุมนุมของสัตว์ป่า ตลอดไปจนถึงการเผาทุ่งหญ้า เพื่อให้หญ้าระบัดใบ แล้วดักซุ่มยิง

3 วิธีการของลำน้ำเองที่ทำให้ชีวิตของสัตว์ป่าแห่งป่ามก๋อยต้องดับสูญลงไปเป็นจำนวนมาก

หากแต่ก่อนที่ระบบธรรมชาติของป่าแห่งนี้จะถึงวันแห่งการสูญสลายนั้น ด้วยพระเมตตาบารมีอันยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ได้เสด็จพระราชดำเนินเข้าไปถึง ณ พื้นที่แห่งนี้ และด้วยพระราชปณิธานที่จะทรงอนุรักษ์ผืนป่าและชีวิตสัตว์ป่าแห่งป่าอมก๋อยให้คงอยู่ได้ตลอดไป จึงได้พระราชทานพระ-

ราชดำริให้ดำเนินการอนุรักษ์สภาพพื้นที่ป่าอมก๋อยขึ้น ด้วยทรงหวังไฉนว่าหากป่าแห่งนี้ไม่ได้รับการพิทักษ์รักษาอย่างเข้มงวดแล้ว สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในเวลานี้ จะต้องสูญสลายไปอย่างแน่นอน

และด้วยพระราชหฤทัยที่ทรงหวังไฉนว่าหากไม่ดำเนินการอย่างเร่งด่วนแล้ว ก็จะไม่ทันการณ์ จึงได้ทรงมีพระราชดำริ

ให้กำหนดแผนเร่งด่วนในการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่อำเภออมก๋อยและโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ขึ้นให้ทันภายในเดือนกรกฎาคม 2534

หลังจากนี้ได้เสด็จกลับจากการไปเยี่ยมราษฎรบ้านห้วยหล่อตุง ตำบลแม่ตืนอำเภออมก๋อย เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2534 แล้ว ในวันที่ 22 เมษายน 2534 สำนักพระราชพิธีการ สวณจิตรลดา ก็ได้มีหนังสือถึงแม่ทัพภาคที่ 3 ขอความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่อำเภออมก๋อย และโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ขึ้น

เพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กองทัพภาคที่ 3 และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 3 ในฐานะคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ 3 ได้พิจารณาทำแผนการปฏิบัติงาน โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแผนงานเป็น 2 ระยะคือ

1. แผนเร่งด่วน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-กันยายน 2534

2. แผนงานหลัก ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2534 - กันยายน 2539

ในแผนงานประกอบด้วย

- การจัดตั้งกองอำนวยการ
- งานการรักษาป่า สัตว์ป่า และอนุรักษ์สภาพแวดล้อม
- งานฟื้นฟูป่า
- งานพัฒนาคุณภาพชีวิต
- งานประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจ

และในวันที่ 25 มิถุนายน 2534 กองทัพภาคที่ 3 ก็มีคำสั่งแต่งตั้งให้ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 33 เป็นผู้อำนวยการโครงการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่อำเภออมก๋อย รับผิดชอบดำเนินการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอมก๋อย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อยในพื้นที่ 1,437,500 ไร่ ซึ่งมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอฮอด
จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอดอยเต่า
จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสามเงา อำเภอ
แม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศ
สหภาพพม่า

เพื่อให้แผนเร่งด่วนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในพื้นที่อำเภอ
อมก๋อยเป็นไปตามพระราชเสาวนีย์ของ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
มลชลทหารบกที่ 33 จึงได้จัดตั้งกอง
อำนวยการโครงการอนุรักษ์สภาพป่าใน
พื้นที่อำเภออมก๋อยขึ้นตั้งแต่วันที่ 9

กรกฎาคม 2534 ดำเนินการประสานงาน
กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมปฐมนิเทศเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะเข้าไปปฏิบัติงาน
ในพื้นที่ ในระหว่างวันที่ 13-14 กรกฎาคม
2534 และในวันที่ 15 กรกฎาคม
2534 การปฏิบัติงานพิทักษ์ป่าอย่างเข้ม
งวดก็ได้เริ่มขึ้นด้วยการส่งชุดปฏิบัติการ
เข้าประจำพื้นที่ตามจุดต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
เพื่อสกัดกั้นเส้นทางการลักลอบตัดไม้
และล่าสัตว์ออกจากป่า จำนวน 5 ชุด
ด้วยกันคือ

ชุดปฏิบัติการที่ 1 ประจำที่หมู่บ้าน
มุเซอร์ป่าทาง

ชุดปฏิบัติการที่ 2 ประจำที่บ้าน
ลีซอ ทำหน้าที่ควบคุมและพัฒนา ดูแล
พื้นที่หมู่บ้านในพื้นที่ปฏิบัติการ จำนวน
4 หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านมุเซอร์หลัง
เมืองเก่า บ้านมุเซอร์หลังเมืองใหม่ บ้าน
กะเหรี่ยง และบ้านลีซอหลังเมือง เนื่องจาก
พื้นที่ 4 หมู่บ้านนี้เป็นแหล่งที่มีการลักลอบ
ล่าสัตว์แหล่งใหญ่ เพราะเป็นพื้นที่ที่ลำน้ำ
อมรุไหลผ่านทำให้เป็นแหล่งน้ำที่สัตว์ป่า
ลงมากินชุกชุมและจึงเป็นแหล่งที่นักล่า
สัตว์ใช้เป็นที่พักซุ่มยิง เส้นทางที่นักล่าสัตว์
ใช้เดินทางเข้ามา ณ ที่นี้ก็คือ การล่องแพ
มาขึ้นที่บ้านแก่งสร้อยแล้วเดินทางเข้าบ้าน
ลีซอหลังเมืองซึ่งเป็นเส้นทางที่นอกจาก
จะนำสัตว์ที่ล่าออกไปแล้ว ยังใช้เป็นเส้น

ทางลำเลียงฝิ่นและไม้ที่แปรรูปออกไปจากป่าอีกด้วยชุดปฏิบัติการที่ 2 จึงมีหน้าที่ตรวจลาดตระเวนสกัดกั้น ณ จุดที่เป็นเส้นทางผ่านของนักล่าสัตว์ และพร้อมกันทำหน้าที่พิทักษ์ป่าและสัตว์ป่า นอกจากนี้ชุดปฏิบัติการชุดนี้ก็ยังทำหน้าที่เสริมสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในการปฏิบัติงาน ช่วยพัฒนาหมู่บ้านและความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้าน ตลอดจนทำหน้าที่สอนหนังสือให้กับเด็กในหมู่บ้าน ซึ่งไม่มีโรงเรียนด้วย

ชุดปฏิบัติการที่ 3 ประจำที่บ้านห้วยไม้หก รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในหมู่บ้านตามโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ และทำหน้าที่ลาดตระเวนสกัดกั้นการล่าสัตว์และตัดไม้

ชุดปฏิบัติการที่ 4 ประจำอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำอมรุ อีกจุดหนึ่งที่บ้านยางเปียง เพื่อลาดตระเวนสกัดกั้นเส้นทางที่เคยใช้ลำเลียงฝิ่น ไม้ และสัตว์ป่า

ชุดปฏิบัติการที่ 5 ประจำที่บ้าน

แก่งก้อ ทำการลาดตระเวนตรวจจับการล่าสัตว์และการแปรรูปไม้ออกจากป่า

ในขณะที่ส่งชุดปฏิบัติการออกลาดตระเวนในป่า เพื่อสกัดกั้นจับกุมการลักลอบล่าสัตว์ ตัดไม้ในนั้น ในทุกหมู่บ้านของป่าอมก้อยก็จะมีเจ้าหน้าที่เข้าไปประชุมอบรมสร้างความเข้าใจกับราษฎรถึงความสำคัญของป่าไม้ สัตว์ป่าเพื่อชักชวนโน้มน้าวให้ราษฎรยุติการล่าสัตว์ตัดไม้ทำลายป่า เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่องค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงมีพระราชประสงค์จะรักษาป่าแห่งนี้ไว้

ผลจากการอบรม และการสร้างความเข้าใจก็สามารถที่จะโน้มน้าวให้ราษฎรในหมู่บ้านแห่งป่าอมก้อยที่เคยล่าสัตว์มานานก็พร้อมใจกันที่เลิกการล่าสัตว์และมอบอาวุธปืนที่เคยใช้ล่าสัตว์ให้กับกองอำนวยการโครงการรักษาสภาพป่าพื้นที่อำเภออมก้อย

วันที่ 9 สิงหาคม 2534 เป็นวันแห่งศุภชัยรวมของดวงใจทุกดวงที่เคยเป็นนักล้า ได้ยุติการล่าและนำอาวุธปืนที่เคยใช้ล่าสัตว์มาร่วมในพิธีมอบอาวุธและปฏิญาณตน เลิกล่าสัตว์ป่าเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2534 เป็นจำนวนถึง 5,000 คน

ณ เบื้องพระบรมสาทิสลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พลเอก สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก ได้เป็นประธานรับมอบปืนจำนวน 1,300 กระบอก และการถวายสัตย์ปฏิญาณ เลิกล่าสัตว์จากราชฎากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอมก๋อย

และนับจากวันที่ถวายสัตย์ปฏิญาณ เลิกล่าสัตว์ของราชฎากรในพื้นที่ ประกอบกับการตรวจลาดตระเวนอย่างเข้มงวดอยู่ตลอดเวลาของชุดปฏิบัติการของกองอำนวยการโครงการอนุรักษ์สภาพป่าพื้นที่

อมก๋อย ทำให้การล่าสัตว์และการลักลอบตัดไม้ค่อย ๆ ลดน้อยลง

เมื่อการล่าลดน้อยลง สัตว์ป่าที่เคยหลบหนีภัยเข้าไปอยู่ในป่าลึกก็ค่อย ๆ เริ่มปรากฏออกมาสู่ป่าโปร่ง ณ ถิ่นที่เคยเป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ

จากที่เคยลาดตระเวนที่เจอแต่เพียงร่องรอยเท้าสัตว์หรือรอยเลือดที่ทิ้งไว้จากการล่า การลาดตระเวนในวันนี้นี้จึงกลับเป็นวันที่ได้พบเห็นชีวิตของสัตว์ป่าที่ออกมาชุมนุมกัน ตั้งแต่ เก้ง กวาง ช้าง ไก่ป่า ไก่ฟ้า และนก ที่ส่งเสียงร้องก้องอยู่ทุกหนทุกแห่งของผืนป่าใหญ่ หลังจากที่ต้องซ่อนเร้นอยู่อย่างระแวงภัยมานาน

แผนการฟื้นฟูสภาพป่า

ในส่วนที่จะต้องดำเนินการด้านการฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายลงไป ในแผนงานการฟื้นฟูป่า ก็ได้มีการกำหนดพื้นที่ปลูกป่าทุกแห่งที่ถูกบุกรุก ทำลายไปเนื่องจากการเผาถางเพื่อทำไร่เลื่อนลอย โดยจะเริ่มดำเนินการปลูกป่าในบริเวณพื้นที่ลาดชันเป็นการเร่งด่วนก่อน เพื่อป้องกันการพังทลายและการชะล้างหน้าดิน ซึ่งในบริเวณดังกล่าวนั้นคือบริเวณที่

เป็นป่าต้นน้ำลำธาร ชั้น 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำในบริเวณที่สูง ที่ยังคงมีสภาพป่าที่สมบูรณ์อื่นที่ต้องปกป้องรักษาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของประเทศ ดังนั้นเพื่อให้ป่าแห่งนี้ได้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่คงความอุดมสมบูรณ์ได้ตลอดไป จึงจำเป็นต้องดำเนินการปลูกป่าทดแทนเป็นการเร่งด่วน ป่าเสื่อมโทรมที่จะต้องเร่งปลูกป่าของป่าอมก๋อยมีจำนวนเนื้อที่ 48,000 ไร่

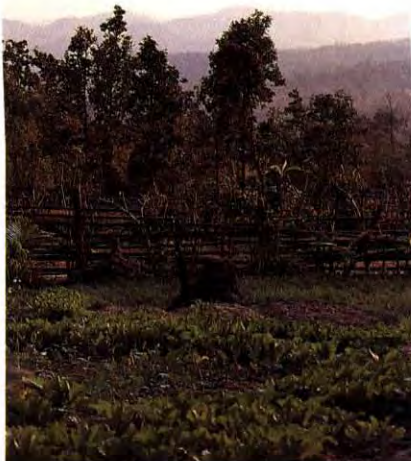
และเพื่อสนองพระราชนโยบายของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องการ ปลูกป่า ดังนั้น พร้อม ๆ กับที่ดำเนินการ ปลูกป่าเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับ ผืนป่านั้น การปลูกป่าไม้ใช้สอยในหมู่บ้าน ก็เริ่มขึ้นด้วย

การปลูกป่าไม้ใช้สอยในหมู่บ้านนั้น กรมป่าไม้เข้าไปดำเนินการกำหนดพื้นที่ กำหนดชนิดไม้และดำเนินการปลูกป่า และให้ราษฎรในหมู่บ้านเข้าร่วมรักษา โดยเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้คอยให้คำแนะนำ พันธุ์ไม้ที่นำมาใช้ปลูกในปีแรกนั้น เป็นพันธุ์ไม้โตเร็วและเหมาะสมกับสภาพ พื้นที่ และใช้ประโยชน์ได้หลายทางและ สามารถใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม

ครัวเรือนของราษฎรได้ด้วย เช่น ปอสา ไก่ ขมิ้นต้น มะขาม ชี้เหล็ก แคน ฝั่ กระถิน สะเดา จามจุรี บุนนาค หว้าแขก มะกอก มะตูม พริกไทย ตีปัสี เป็นต้น

การปลูกป่าไม้ใช้สอยในปีแรกนั้น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้เข้าไปดำเนินการให้ตั้งแต่ การเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงรักษา เช่น การถางวัชพืช การใส่ปุ๋ย การป้องกัน ไฟ และการล้อมรั้ว แล้วในปีต่อไปจึงจะ เริ่มดำเนินการสนับสนุนให้ราษฎรเข้าร่วม ในการดำเนินการมากขึ้น โดยหมู่บ้าน เป้าหมายใดที่มีศักยภาพเพียงพอก็จะ มอบหมายให้ราษฎรดำเนินการเองทั้งหมด แล้วจ่ายเป็นค่าตอบแทนให้ในส่วนหมู่บ้าน ที่ราษฎรยังไม่พร้อม เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็จะ เข้าไปดำเนินการเอง

บนเส้นทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

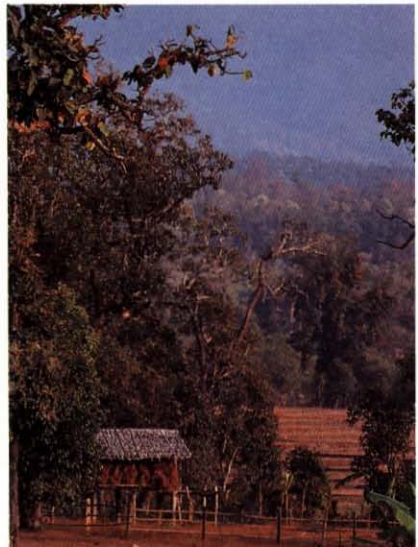
เพื่อสนองพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถที่ว่า “เขาเคยอยู่อย่างไร ก็ให้เขาอยู่อย่างนั้น แต่เราเข้าไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้เขามีรายได้เพิ่มขึ้น ให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น”

เมื่อทรงริเริ่มให้จัดตั้งโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ขึ้น พร้อมกับทรงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์สภาพป่าพื้นที่อำเภออมก๋อยนั้น ก็ด้วยพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรที่เคยอาศัยอยู่ในผืนป่าแห่งนี้ไม่เดือดร้อนจากการป้องกันการลักลอบตัดไม้ และล่าสัตว์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งครอบครัวที่อาศัยอยู่ในป่า เป็นหมู่บ้านเล็กในป่าใหญ่ โดยมีบ้านห้วยไม้หกเป็นหมู่บ้านแรก คือ เมื่อยังมิให้ราษฎรเหล่านี้เผาป่า ทำไร่เลื่อนลอย มิให้ล่าสัตว์เป็นอาหารและส่งขายแก่บุคคลภายนอก ก็จะต้องนำระบบอาชีพใหม่เข้าไปสู่หมู่บ้าน พัฒนาหมู่บ้านให้มีที่ทำกินเป็น

หลักแหล่ง ให้ปลูกพืชสวนครัว เลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน

ด้วยทรงพิจารณาเห็นว่าในระยะแรก ของโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ที่เริ่มต้นพัฒนาหมู่บ้านให้กับราษฎรในพื้นที่นั้น เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ราษฎรอาจปรับตัวตามไม่ทัน รายได้จากอาชีพเดิมที่เคยได้ลดลงไป จึงได้ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานราชทรัพย์ให้ก่อตั้งธนาคารข้าวขึ้น

พร้อมกับข่าวสารจำนวน 10 เกวียน เพื่อ
ไว้ช่วยเหลือราษฎรที่ขาดแคลนข้าวในปีแรก
ของโครงการ

โครงการต่าง ๆ ที่นำเข้าไปสู่บ้าน
เล็กในป่าใหญ่ในปีแรกประกอบด้วย
การพัฒนาแหล่งน้ำ การส่งเสริมอาชีพหลัง
ฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว เช่น การปลูก
ถั่วเหลือง ถั่วแขก การเพาะเห็ด การทอผ้า

ในอาชีพทอผ้า นั้นเดิมในหมู่บ้าน
แห่งนี้ไม่มีกี่กระตุกจึงมีการอบรมการทอผ้า
แบบกี่กระตุกขึ้น มีการตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อ
ร่วมกันทำงาน และบริหารกองทุนกลาง
ของหมู่บ้าน ซึ่งจัดระบบในรูปของสหกรณ์
โดยให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินการกันเอง

ในการทำนา ก็ได้นำเอาวิธีการทำนา
ดำเข้าไปแนะนำแทนการปลูกข้าวไร่ แต่
ในการทำนาดำนั้นจำเป็นต้องจัดหา
แหล่งน้ำและวิธีนำน้ำเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูก
ให้ถูกต้องเหมาะสมด้วย

หากเนื่องจากในปัจจุบัน ในพื้นที่
ป่าอมก๋อยนั้นมีบ้านเรือนราษฎรตั้งกระจัด
กระจายเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มน้อยเป็นจำนวน
มาก ซึ่งบางกลุ่มมีครอบครัวตั้งอยู่เพียง
3-5 หลังคาเรือนเท่านั้น ซึ่งการกระจัด
กระจายเช่นนี้ทำให้ควบคุมได้ยาก ดังนั้น
จึงจะต้องหาวิธีการให้มีการรวมกลุ่มหมู่บ้าน
ในลักษณะของบ้านเล็กในป่าใหญ่ตาม
พระราชดำริ โดยจะเริ่มพัฒนาพื้นที่หมู่บ้าน

หลักให้มีแหล่งน้ำ มีที่ทำกินสำหรับทุก
ครอบครัว มีโรงเรียน มีสถานีอนามัย
ส่งเสริมอาชีพให้ราษฎรมีรายได้ นอกเหนือ
จากการเพาะปลูก ทั้งนี้เพราะการเคลื่อน
ย้ายครอบครัวนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่
สร้างความรู้สึกกระทบกระเทือนจิตใจผู้ที่
ถูกย้าย เพราะฉะนั้นในขั้นต้นจึงจำเป็นที่
จะต้องพัฒนาหมู่บ้านหลักให้สมบูรณ์แบบ
ให้เป็นตัวอย่างเพื่อให้ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือน
กระจัดกระจายอยู่นั้นเกิดความรู้สึกอยาก
เข้ามาร่วมกลุ่ม มามีชีวิตใหม่ ในหมู่บ้าน
ที่ได้รับการพัฒนาพื้นที่ทำกิน มีรายได้จาก
ระบบสหกรณ์ของหมู่บ้าน ที่สามารถช่วย
ให้ชีวิตเขาอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขให้ได้ดัง
พระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ที่ว่า

**“ให้ป่าอยู่กับคนได้ คนอยู่กับ
ป่าได้โดยไม่มีการทำลาย”**

บ้านไม้หก : หมู่บ้านนำร่อง บ้านเล็กในป่าใหญ่

ในจำนวน 105 หลังคาเรือน และประชากรจำนวน 485 คน ที่อาศัยอยู่ ณ บ้านห้วยไม้หก ใกล้ทิวเทือกเขาม่อนจอง ในเขตป่าอมก๋อยนั้นผู้คนทั้งหมดเป็นชาวกะเหรี่ยงที่มีฐานะยากไร้

อาชีพเดิมของเขาเหล่านี้ ก็คือการทำไร่เลื่อนลอย การเผาป่าเพื่อเก็บเห็ดขย การล่าสัตว์เป็นอาหาร

พวกเขาใช้ชีวิตอยู่อย่างยากไร้ ในผืนป่าใหญ่มาเป็นเวลานาน จนกระทั่งถึงวันที่ 4 มีนาคม 2534 ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันสุดพรรณนาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงพระเมตตาให้อนุรักษ์สภาพป่าพื้นที่อมก๋อยขึ้น พร้อมกับให้จัดทำโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เริ่มโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ขึ้นที่บ้านห้วยไม้หก ตำบลม่อนจอง เพื่อเป็นหมู่บ้านตัวอย่างสำหรับนำไปสู่บ้านเล็กในป่าใหญ่ ณ ที่อื่นต่อไป

จากหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่มีเพียงบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัย หากในวินัยบ้านห้วยไม้หกมีธนาคารข้าวพระราชทานที่มีข้าวเก็บไว้สำหรับเป็นกองทุนของหมู่บ้านถึง 10 เกวียน ซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

และทุก ๆ เข็นหรือในเวลาที่มีเวลาว่าง ณ ศาลาของโรงเรียนห้วยไม้หกจะเป็นชุมนุมกลุ่มผู้หญิงแม่บ้านที่ต่างมาฝึกการทอผ้าเพื่อทำรายได้เข้ากองทุนหมู่บ้านร่วมกัน

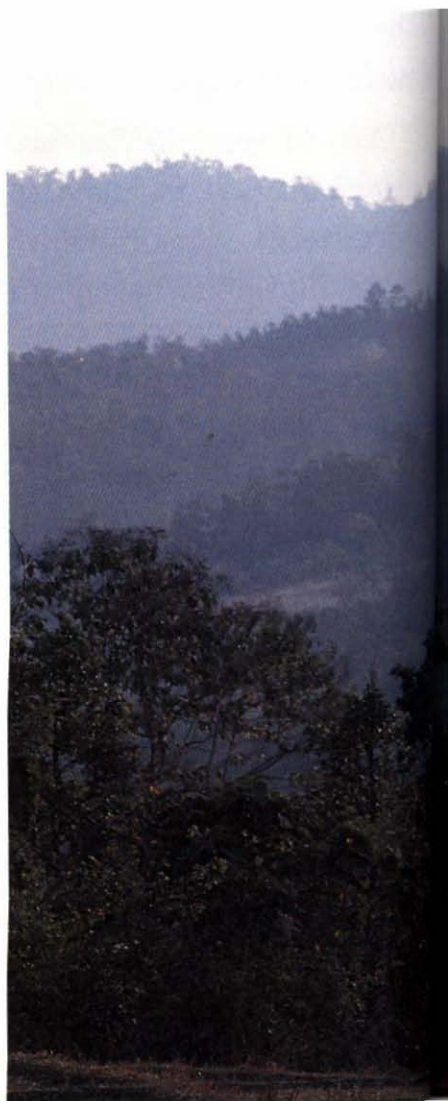
โครงการทอด้านนั้นเริ่มด้วยการนำकिกระตักเข้าไปแนะนำให้ราษฎรรู้จัก จำนวน 3 อัน แล้วให้ราษฎรในหมู่บ้านทำเพิ่มขึ้นเป็น 8 อัน โดยมีครูมาสอนให้เป็นเวลา 1 เดือน และส่งราษฎร 4 คนไปอบรมที่พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์แล้วก็กลับมาสอนคนอื่น ๆ ต่อไป

นอกจากพระราชทานธนาคารข้าวและข้าวแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระ-

บรมราชินีนาถยังได้พระราชทานทรัพย์
สำหรับซื้อวัวให้ราษฎรเลี้ยงเป็นจำนวน
30 ตัว เป็นวัวพันธุ์พื้นเมืองราคาตัวละ
2,500-3,000 บาทอีกด้วย

และเมื่อเดือนมกราคม 2535

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-
ราชกุมารี ทรงสนองพระราชดำริโครงการ
บ้านเล็กในป่าใหญ่ของสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ ด้วยการพระราชทาน
หมูหมุยขนพันธุ์ดำ จำนวน 6 ตัว ให้

เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ สำหรับขยายพันธุ์
ในหมู่บ้านต่อไป

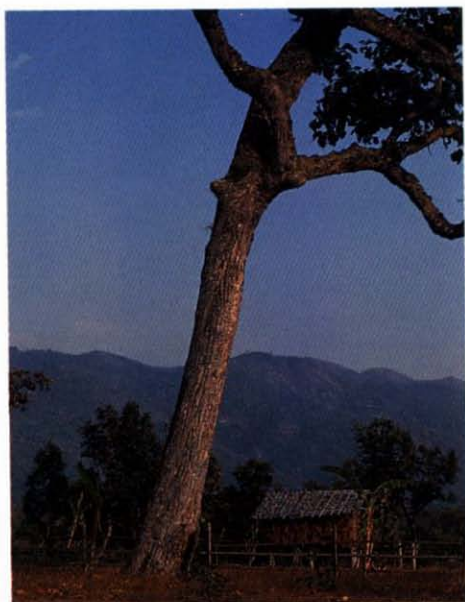
ขณะเดียวกัน อำเภอมก๋อยก็ได้เริ่ม
โครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน
ด้วยการซื้อไก่มาเลี้ยงไว้ที่โรงเรียนบ้าน

ไม้หก จำนวน 200 ตัว 100 ตัวเป็น
ไก่พันธุ์เนื้อ และอีก 100 ตัวเป็นไก่
พันธุ์ไข่ โดยเริ่มมาตั้งแต่ 3 ตุลาคม
2534

การพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านเริ่มขึ้น
ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2534 โดยมี

1. การจัดรูปแบบหมู่บ้านเพื่อการ
ปกครองแบ่งออกเป็น 8 คุ่ม แต่ละคุ่ม
จะมีหัวหน้าเข้ามารับฟังการประชุม และ
ดูแลบ้านในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่
ทำกิน

จำนวน 8,000 ตัว โดยปล่อยเลี้ยงไว้
ทั้ง 2 บ่อ ซึ่งได้แก่ ปลาตะเพียน ปลายี่สก
และปลานิล

3. มีการส่งเสริมให้ปลูกถั่วเหลือง
และข้าวบาเลย์ แก่ราษฎรจำนวน 40
ครอบครัว

4. ดำเนินการจัดทำปุ๋ยคอก สำหรับ
ใช้ในการเพาะปลูก

บ้านเล็กในป่าใหญ่ ณ บ้านห้วย
ไม้หก กำลังพัฒนารูปแบบไปเป็นบ้านเล็ก
ในป่าใหญ่ที่สมบูรณ์แบบ

และบ้านเล็กในป่าใหญ่ แห่งใหม่
กำลังจะเริ่มขึ้น ณ บ้านสีซอหลังเมืองเป็น
หมู่บ้านต่อไปในปี 2535

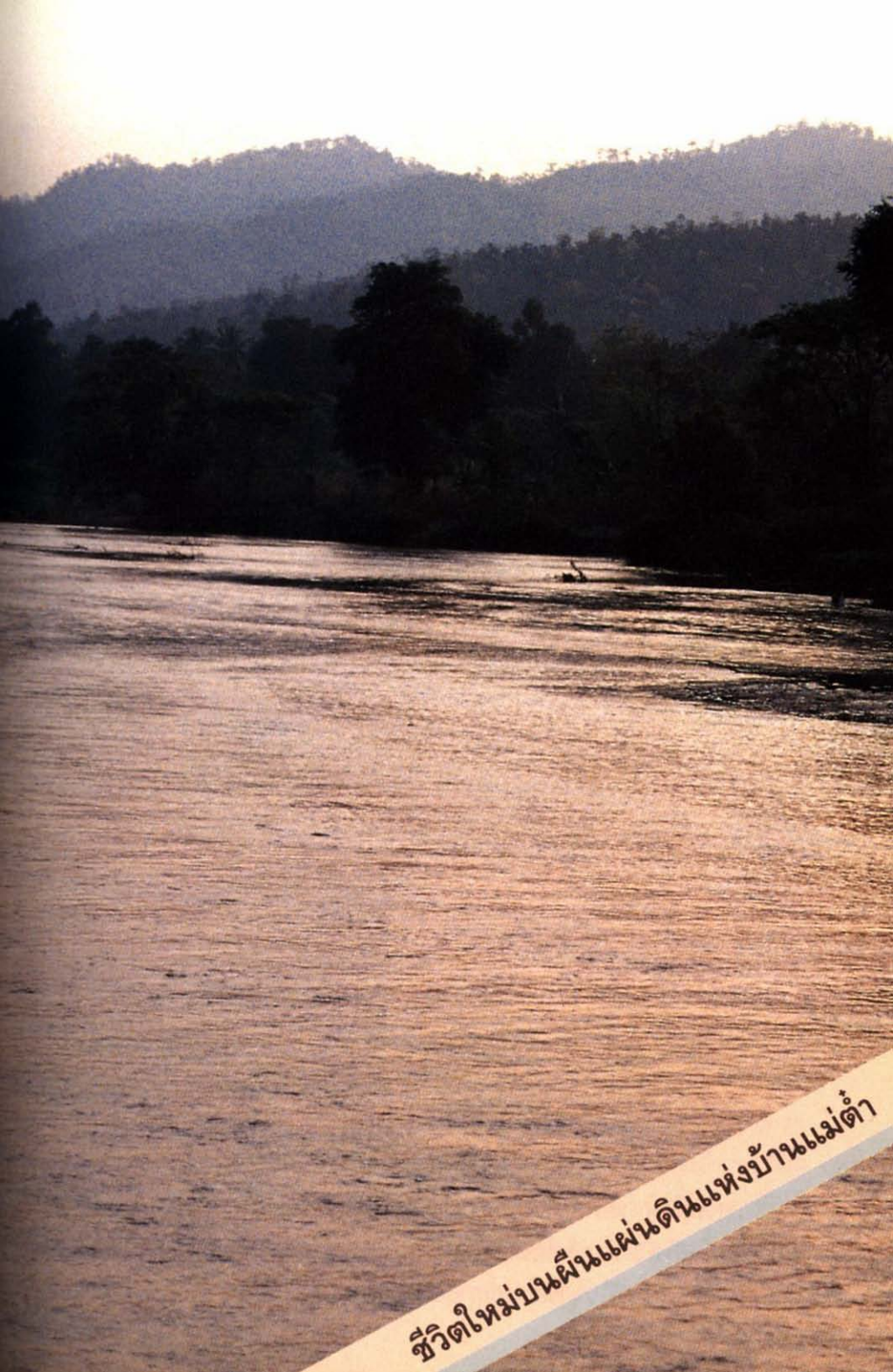

2. การสร้างบ่อน้ำในหมู่บ้าน โดย
ใช้แรงงานร่วมกันทั้งหมู่บ้านในการขุดบ่อ
โดยที่ทุกคนได้รับค่าแรงเป็นการตอบแทน
ซึ่งบ่อที่ขุดขึ้นนี้สามารถขุดเสร็จภายใน
7 วันในวันนี้บ้านห้วยไม้หกจึงมีบ่อน้ำใน
หมู่บ้าน 2 แห่ง บ่อเดิมนั้นเป็นบ่อที่
กสข. ได้ขุดไว้ภายหลังการขุดบ่อก็ได้รับ
การสนับสนุนพันธุ์ปลาจากกรมประมง

ชีวิตใหม่บนผืนแผ่นดินแห่งบ้านแม่ต้า

“วันที่ 4 มีนาคม 2531 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้โครงการพัฒนาบ้านแม่คำ เป็นโครงการส่วนพระองค์ โดยพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ในการดำเนินการจัดตั้งโครงการ ฯ ขึ้น”

17 มกราคม 2527 เป็นวันที่ผู้
คนในหมู่บ้านแม่ต้า ตำบลเสริมซ้าย อำเภอส
เสริมงาม จังหวัดลำปาง จะมีวันลืมเลือน
ไปจากหัวใจเพราะเป็นวันที่พระบารมีแห่ง
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้
ไปถึง ณ ผืนแผ่นดินแห่งนี้

และเป็นวันแห่งการเริ่มต้นนำไปสู่
การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของชีวิต
อันยากไร้แร้นแค้นกว่า 500 ชีวิตของผู้คน
แห่งบ้านแม่ต้า

ในวันนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนิน
พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ไปทรงเยี่ยมราษฎร
บ้านเหล่ายาว ตำบลเสริมกลาง อำเภอส
เสริมงาม จังหวัดลำปาง และได้ทรงรับทราบ
จากพระครูคุณรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสเสริม-
งามว่ามีหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ราษฎรทั้งหมู่บ้าน
มีอาชีพรับจ้างตัดไม้และเลื่อยไม้เถื่อน
ในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารชื่อ หมู่บ้านแม่ต้า

ดังนั้น เมื่อเสร็จจากเยี่ยมราษฎรบ้านเหล่า
ยาวแล้ว จึงได้เสด็จต่อไปยังบ้านแม่ตำ
ทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในหมู่บ้านแม่ตำ
อย่างไม่เป็นทางการ ก็ได้ทอดพระเนตร
เห็นสภาพหมู่บ้านและความเป็นอยู่ที่
แร้นแค้นของราษฎร จึงทรงมีพระราช-
เสาวนีย์ให้ราชเลขานุการในพระองค์ไป

ดำเนินการตรวจสอบสภาพพื้นที่อีกครั้งเพื่อที่
จะนำโครงการศิลปาชีพ เข้าไปช่วยเหลือ
ราษฎรในหมู่บ้าน

ในวันที่ 27 มกราคม 2527 ราชเลข-
านุการในพระองค์ ฯ ก็ได้เดินทางไปตรวจ
สภาพพื้นที่ในหมู่บ้านและทำรายงานขึ้น
ทูลเกล้า ฯ ถวาย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี-
นาถจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
จัดตั้งศูนย์ศิลปะอาชีพชั้น ณ บ้านแม่ต๋ำ พร้อม
กับให้ก่อตั้งธนาคารข้าว ขนาด 10 เกวียนขึ้น
1 หลัง โดยพระราชทานพระราชทรัพย์
ส่วนพระองค์ในการดำเนินการ พร้อมกับ
ทรงมอบหมายให้กองร้อยทหารช่างกอง

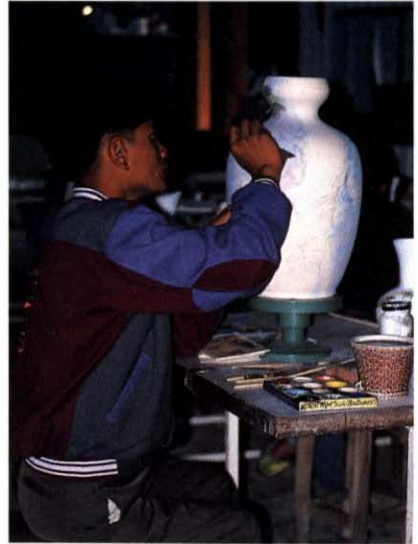
ทัพที่ 4 ค่ายสุรศักดิ์มนตรีลำปางรับผิดชอบ
ดำเนินการก่อสร้าง ซึ่งการก่อสร้างได้เริ่ม
ขึ้นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2527 หลัง
จากที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม
ราษฎรบ้านแม่ต๋ำเพียง 1 เดือนกับอีก 5 วัน
เท่านั้น

นี่คือ พระมหากษัตริย์คุณที่ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรผู้ยากไร้ของพระองค์ เพื่อให้ชีวิตเขาทั้งหลายผ่านความแร้นแค้นไปสู่ความกินดีอยู่ดีอันจะนำไปสู่การหยุดยั้งการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าได้ในที่สุด

เส้นทางชีวิตใหม่จึงได้เริ่มต้นขึ้น ณ ผืนแผ่นดินแห่งบ้านแม่ต๋า

จากชีวิตที่เคยรับจ้างทำไม้เถื่อน ผู้คนในหมู่บ้านแม่ต๋าก็ได้รับพระมหากษัตริย์คุณให้มีอาชีพใหม่ ภายใต้โครง

การศิลปะ โดยเริ่มด้วยการตั้งกลุ่ม
ทอผ้าไหม ปลูกต้นหม่อน เลี้ยงไหม จักสาน
และเมื่อได้ทรงทราบว่าในหมู่บ้านแม่ต๋ำนั้น
มีวัตถุดิบคือ ดินเหนียวสีขาวที่เหมาะสม
ในการทำเครื่องปั้นดินเผา ในปี 2528 ก็
ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งกลุ่มทำเครื่อง
ปั้นดินเผาขึ้นภายใต้การแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
จากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และสิ่งแวดล้อม

หากแต่เนื่องจากว่า อาชีพดั้งเดิมของ
ราษฎรในบ้านแม่ต๋ำก็คือ การรับจ้างตัดไม้
เพียงประการเดียว ประกอบกับบริเวณที่
ตั้งของหมู่บ้านมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ดอน
เนื่องจากเคยเป็นพื้นที่ผืนป่ามาก่อน แล้ว
จึงกลายมาเป็นที่โล่งเตียนเนื่องจากการโค่น
ตัดไม้และเผาถางป่า เมื่อโล่งเตียนลงบริเวณ

นี้ก็กลายเป็นที่ตั้งห้างสำหรับค้าสินค้าของ
นักตัดไม้ แล้วจากห้างค้าสินค้าชั่วคราว
ก็ได้กลายเป็นที่รวมของผู้คนที่เดินทางมา
จากที่ต่าง ๆ ที่ต่างเข้ามาตั้งบ้านเรือน
และใช้ชีวิตรับจ้างตัดไม้และเป็นหมู่บ้าน
ถาวรแห่งใหม่ ดังนั้น การส่งเสริมศิลปาชีพ
เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ ที่จะเป็น
รายได้เลี้ยงชีพแก่ราษฎรจึงจำเป็นต้อง
ต้องมีอาชีพหลักอย่างอื่นควบคู่ไปด้วย
ด้วยเหตุผลนี้เองโครงการพัฒนาบ้านแม่ตำ
จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ 32,000 ไร่
เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2531 และสมเด็จพระ
นางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถก็ทรง
มีพระราชเสาวนีย์ให้โครงการพัฒนาบ้าน

แม่ตำเป็นโครงการส่วนพระองค์ ตั้งแต่
วันที่ 4 มีนาคม 2531 ซึ่งได้พระราชทาน
ทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ในการดำเนินการ
จัดตั้งโครงการ ฯ ขึ้น พร้อมทั้งทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าให้ พันเอก วิโรจน์ ทองมิตร
ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 17 เป็นผู้ดำเนิน
งานควบคุมและประสานงานโครงการ
พัฒนาบ้านแม่ตำให้เป็นไปตามพระราช
ประสงค์

โครงการพัฒนาบ้านแม่ต้าจัดตั้งขึ้น
ด้วยวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา
ราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกิน และ
ไม่มีหลักประกันในการดำรง
ชีพ

2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ
ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมให้
แก่ราษฎรให้มีสภาพเศรษฐกิจ
และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่า
และรักษาป่าให้มีสภาพอุดม
สมบูรณ์ อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า
และดำเนินการด้านสภาพนิเวศ
วิทยาป่าไม้

การดำเนินงานภายใต้โครงการ
พัฒนาบ้านแม่ต้าได้เริ่มต้นขึ้นด้วยการ
จัดแบ่งพื้นที่หมู่บ้านออกเป็น 4 พื้นที่ด้วยกันคือ

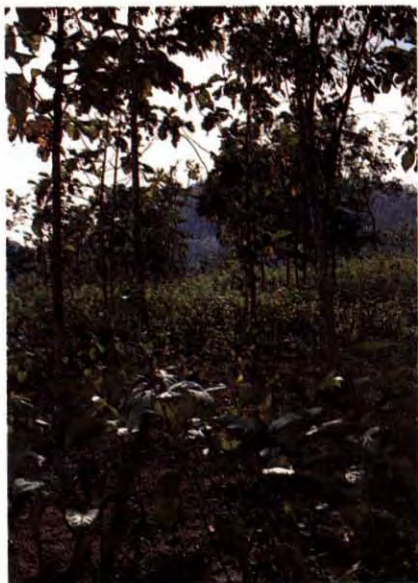
1. พื้นที่ตั้งศูนย์ประสานงาน ใน
อาณาบริเวณ 102 ไร่ ซึ่งประกอบด้วย

- ที่ประสานงานโครงการ
- โรงงานเครื่องปั้นดินเผา

- โรงทอผ้า
- โรงเลี้ยงไหม
- ที่แสดงผลิตภัณฑ์
- เรือนเพาะชำ

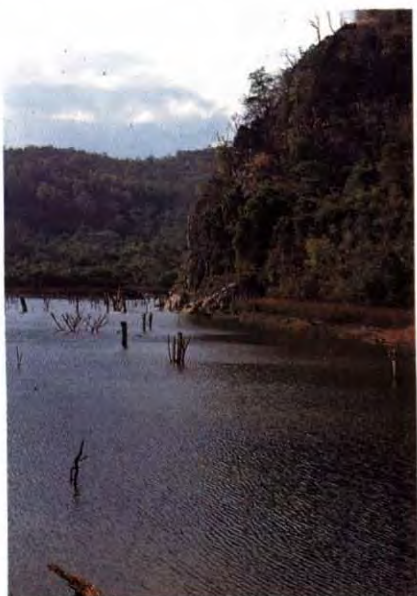

2. พื้นที่ทำกิน จำนวน 1,500 ไร่ เป็นการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎร โดยได้จัดไปแล้วเป็นจำนวน 313 ไร่ ให้กับราษฎรจำนวน 71 ครอบครัว ซึ่งราษฎรได้ใช้พื้นที่ที่จัดสรรให้ทำการเพาะปลูกไปแล้ว และได้ผลผลิตแล้วซึ่งนอกจากจัดสรรที่ดินทำกินแล้วก็ได้มีการจัดการอนุรักษ์ดินและน้ำ การส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก ตลอดจนจัดสร้างแหล่งน้ำ ซึ่งปัจจุบันมีอ่างเก็บน้ำ 3 แห่ง และฝายน้ำล้น 1 แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำใต้ อ่างเก็บน้ำห้วยจวง อ่างเก็บน้ำโป่งแต้ว และฝายน้ำล้นห้วยสบผละ

แม้ว่าในปัจจุบันยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำอยู่ภายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะบ้านดินตอยกับบ้านแม่ต้า ซึ่งในหน้าแล้งจะมีเฉพาะน้ำตม้นันก็ได้รับการสนับสนุนจากการประปาอำเภอเสริมงาม แต่ส่วนที่บ้านนาล่ามและบ้านดงไม้ฮ่อมมีแหล่งน้ำที่สามารถใช้ได้ตลอดปี โดยได้รับจากฝายน้ำล้นห้วยสบผละ ซึ่งเป็นน้ำที่มีแหล่งน้ำจากภูเขา จึงได้มีการวางแผนการนำน้ำประปาเขานี้เข้ามาใช้ในหมู่บ้านแม่ต้าภายในปี 2535

3. พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน 2,000 ไร่ โดยแบ่งออกเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแม่ต้าใต้ หมู่บ้านดินตอย หมู่บ้านนาล่าม และหมู่บ้านดงไม้ฮ่อม มีประชากรทั้งหมด 515 ครอบครัว 125 ครอบครัว ภายในหมู่บ้านมีการพัฒนาที่อยู่อาศัย การอนามัย การจัดระบบสุขาภิบาล การพัฒนาจิตใจ ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี

4. พื้นที่ปลูกป่าเสริมธรรมชาติ

จำนวน 30,000 ไร่ มีกองบำรุงรักษาราชอาณาจักร สำนักพระราชวัง และกรมป่าไม้รับผิดชอบ ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ปลูก กระทบะพันธ์เมล็ด ทั้งนี้ โดยได้ดำเนินการในรูปของโครงการปลูกป่าเสริมธรรมชาติ ตามแนวพระราชดำริที่ทรงมีพระราชประสงค์

ให้พิทักษ์รักษาป่าไม้ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ด้วยการส่งเสริมให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกป่าเสริมในพื้นที่ถูกทำลายไป เพื่อให้ราษฎรได้เห็นความสำคัญของการปลูกป่า และการรักษาป่าแหล่งต้นน้ำลำธาร

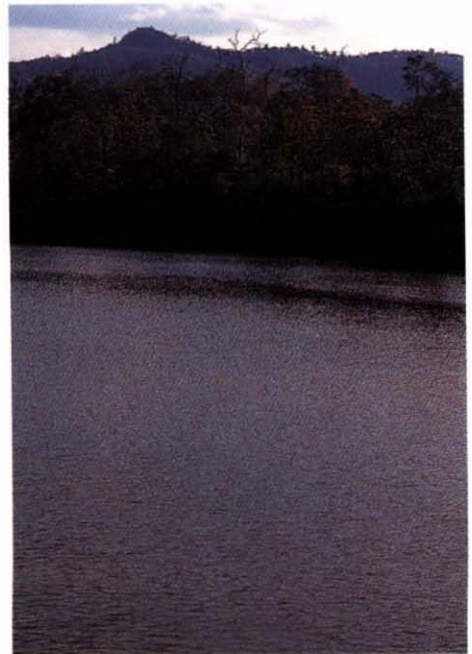
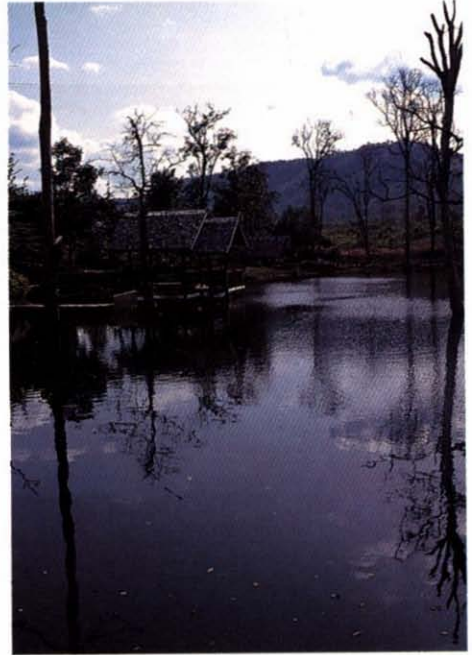

การปลูกป่าตามโครงการปลูกป่า เสริมธรรมชาติ ตามแนวพระราชดำริบ้านแม่ต้า ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2531 โดยการปลูกอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งจะดำเนินการไปจนถึงปี 2540

ไม้ที่ปลูกประกอบด้วยพันธุ์ไม้เศรษฐกิจ ไม้โตเร็ว ไม้บำรุงดิน และไม้พืชอาหาร

สัตว์ป่ามาปลุกรวมกัน ตามหลักวิธีการของการเกิดและเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ ในธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้ มะค่าโมง ลัก เป็นต้น

ในการปลูกป่าเสริมธรรมชาติ ก็ใช้วิธีการจ้างแรงงานราษฎรในหมู่บ้านที่เคยมีอาชีพตัดไม้ มาเป็นผู้ปลูกป่าด้วยตัวเอง

ประการหนึ่งก็เพื่อให้ราษฎรเหล่านั้นได้มี
 รายได้จากการปลูกป่า และอีกประการ
 หนึ่งก็เพื่อให้ราษฎรได้เห็นถึงความยาก
 ลำบาก ตลอดจนความสำคัญของการปลูกป่า
 อันจะนำไปสู่ความรู้สึกหวงแหน และเป็น
 เจ้าของป่าที่สร้างขึ้นจากมือของพวกเขา
 เองในอนาคต

ซึ่งเป็นที่หวังได้ว่าอีกในไม่ช้าความ
รุ่มเย็นและความชุ่มชื้นจากกล้าไม้ที่กำลัง
เจริญเติบโตขึ้นทุก ๆ วันจะแผ่ปกคลุมไป
ทั่วบริเวณผืนแผ่นดินแห่งบ้านแม่ต๋ำ ดินแดน

แห่งพระมหากษัตริย์คุณ จากสมเด็จพระ
พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรง
ห่วงใยชีวิตทุกชีวิตและผืนป่าทุกแห่งบน
ผืนแผ่นดินไทยแห่งนี้มาโดยตลอด

ป่ารกน้ำ

พระราชปณิธานแห่งการสร้างความชุ่มชื้น

แก่ผืนแผ่นดินอีสาน

“พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันทจะเป็นป่า ป่าที่ถวายความจงรักภักดีต่อน้ำ”

“พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ ฉันจะสร้างป่า”

วันที่ 20 ธันวาคม 2525 พิธีการของโครงการปาร์กน้ำก็ได้เริ่มขึ้นในท่ามกลางประชาชน
 จำนวนกว่า 50,000 คน พิธีเริ่มด้วยการบวงสรวงเทพยดาอารักษ์ เจ้าป่า เจ้าเขา สิ่งศักดิ์-
 สิทธิ์ให้ช่วยพิทักษ์รักษาป่าไม้และชีวิตของประชาชน ให้ผืนแผ่นดินได้ร่มเย็นด้วยทรัพยากร
 ป่าไม้ให้ได้ตลอดไป

ณ ที่อันเป็นแหล่งเริ่มต้นของโครงการปาร์กน้ำแห่งนี้ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม-
ราชินีนาถ ก็ได้ทรงปลูกต้นประตู่แดงไว้เป็นที่ระลึก

สำหรับพันธุ์ไม้ที่ใช้ปลูกในโครงการปาร์กน้ำนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงเน้น ต้นไม้ 3 ประเภท ตามพระราชนโยบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ ไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้ยืนต้น ที่จะเติบโตเป็นป่า

ด้วยโครงการปาร์กน้ำนี้เอง ที่เป็จุดเริ่มต้นของการปลูกป่าด้วยกลุ่มประชาชน ที่ได้มากเป็นต้นแบบของการปลูกป่าของกลุ่มมวลชนทุกกลุ่มในวันนี้

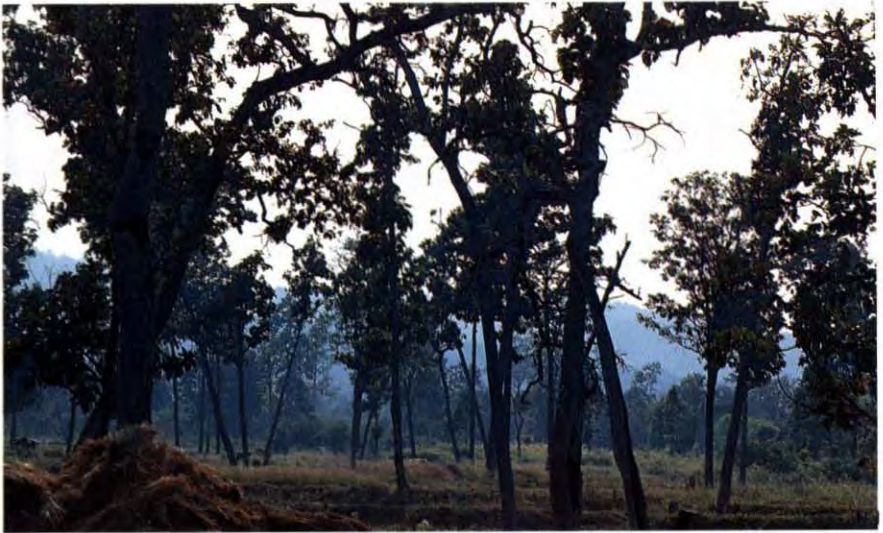

**“จำเป็นที่จะพยายามรักษาป่านั้นไว้ ก็
ถูกต้องกับใจที่จะพยายามให้คนที่ไม่มี
ที่ทำกิน ทำกินได้อย่างมีความสุข และเป็นการ
เรียนรักป่าไม่ไปด้วยในตัว ถ้าเราทำสำเร็จ
สักรายก็จะรักษาป่าไม่ได้ทั่วประเทศ”**

นี่คือ พระราชดำริที่ทรงบันทึกไว้ด้วย
พระองค์เอง ของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ
พระบรมราชินีนาถ เมื่อครั้งที่ได้ทรงริเริ่ม
งานโครงการป่ารกน้ำในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ เมื่อ 10 ปีที่แล้ว

จากที่ได้เสด็จพระราชดำเนินตาม
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปในท้องถิ่น
ชนบททั่วแผ่นดินไทย ก็ได้ทรงทอดพระ-
เนตรเห็นความเสื่อมโทรมของป่าไม้ ที่นำไป

สู่ความแห้งแล้งของแผ่นดินและได้ทรงเห็น
ถึงความเหนื่อยยากของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงอุทิศพระองค์เอง ใน
การจัดหาแหล่งน้ำทำให้ราษฎรในท้องถิ่น
ชนบทที่ห่างไกลและทุรกันดารมาเป็นเวลา
นานโดยเฉพาะในภาคอีสานนั้นได้ทรงทอด
พระเนตรเห็นราษฎรซึ่งยากไร้ดัดไม่ใหญ่
ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ อาทิ ไม้แดง ไม้
ประดู่ ไม้พยุง เพียงเพื่อไปใช้ในการต้มเกลือ
ทำให้ทรงห่วงใยต่อการสูญเสียต้นไม้ค่า
ออกจากป่าเป็นอย่างยิ่งประกอบกับการ
ได้ทรงทอดพระเนตรเห็นความแห้งแล้งที่
ทวีความรุนแรงมากขึ้นในภาคอีสาน โดย-
เฉพาะในหลาย ๆ พื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงกับ

แหล่งที่มีการสูบน้ำเกลือจากใต้ดินขึ้นมา ต้ม ซึ่งตามบริเวณผิวดินปรากฏเป็นสำเกลือ แผ่กระจายเป็นบริเวณกว้างขวาง ในขณะที่พื้นที่บางแห่งก็เป็นผิวดินที่มีแต่ฝุ่นทราย และทิ้งร้างไว้โดยที่ไม่มีพืชพันธุ์ไม้ขึ้นได้ นับ เป็นสิบ ๆ ไร่ ก็ทรงวิตกว่า หากปล่อยทิ้ง ไว้เช่นนั้นแล้วภาคอีสานจะต้องกลายเป็น ทะเลทรายไปอย่างแน่นอนแล้วที่สุดความ เดือดร้อนก็จะเกิดกับประชาชน ที่จะไม่มี ที่ทำกิน ไม่มีแผ่นดินที่ร่มเย็นให้อาศัย จึง

ทรงมีพระราชดำริที่จะหาทางรักษาป่าที่ เหลืออยู่ในภาคอีสานพร้อมกับจะต้องสร้าง ป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลายลงไปให้ได้

อย่างไรก็ตามก็ทรงตระหนักว่า ในการ จะรักษาป่าไม้อาวุโหให้ได้นั้น จำเป็นจะต้อง สร้างความรู้สึกที่รักและหวงแหนต่อต้นไม้ ทุกต้นให้เกิดขึ้นในหัวใจของประชาชน ให้ได้เสียก่อน การรักษาป่าจึงจะบรรลุ เป้าหมายได้

“ในสภาพของป่าที่ยังคงสภาพอยู่เพียงครั้งเดียว แต่ประกอบไปด้วยไม้ที่มีค่าสูงทั้งนั้น และอยู่ในสภาพที่อู่มน้ำไว้ได้เต็มที่แล้วที่ราก และลำต้น กิ่งและใบ ฉะนั้น อย่างไรเสีย เราต้องพยายามรักษาต้นซึ่งเก็บความชุ่มชื้นไว้มากแล้วให้จงได้”

นี่คือ พระราชปณิธานที่จะทรงรักษาป่าที่มีเหลืออยู่ในภาคอีสานไว้ให้ได้

พลตรี เรวดี บุญทับ ผู้บังคับการกองพลทหารราบที่ 11 จังหวัดนครราชสีมา ได้เล่าถึงพระอุตสาหะที่ทรงหาทางแก้ไขความแห้งแล้งของภาคอีสานไว้ว่า

“ทรงไปค้นคว้าจากหนังสือ พบว่าแต่เดิมต้นไม้ที่มีราก มันอู่มน้ำจัดเอาไว้ น้ำจืดก็ไปกั้นน้ำเค็มที่อยู่ข้างใต้พื้นรากลงไป ทำให้น้ำเค็มหรือดินเค็มไม่สามารถที่จะลอยตัวขึ้นมาข้างบนได้ แต่ปัจจุบันเมื่อตัดไม้มาก ๆ และนาน ๆ เข้าดินเค็มเหล่านั้นก็ลอยตัวขึ้นมา เมื่อดินมีสภาพเค็มหมดแล้ว จะแก้ไขอะไรก็ไม่ได้เสียแล้ว”

เพื่อที่จะทรงแก้ไขปัญหาคความแห้งแล้งของผืนแผ่นดินและช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้ของภาคอีสาน จึงได้ทรงมีพระราชดำริที่จะฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ด้วยการปลูกป่าและรักษาป่าขึ้นในภาคนี้

โครงการป่ารักษน้ำจึงกำเนิดขึ้น ในภาคอีสานเป็นครั้งแรก

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งเกี่ยวกับโครงการป่ารักษน้ำกับผู้ใกล้ชิดว่า

“พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันทจะเป็นป่า ป่าที่ถวายเป็นความจงรักภักดีต่อหน้า
พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ ฉันทจะสร้างป่า”

และจึงพระราชทานชื่อโครงการ
ปลูกป่าของพระองค์ว่า “ป่ารักษน้ำ” ขึ้น
และด้วยทรงมีพระราชดำริว่า ป่าไม้
จะอยู่ได้ ถ้าผู้คนได้รู้คุณค่าและคนที่
ผู้คนจะรู้คุณค่า ก็ต้องให้ทุกคนได้ร่วมกัน
ดูแลรักษาป่า และเพื่อที่จะสร้างศูนย์รวม
ความศรัทธาในการที่จะรักษาป่าร่วมกัน
ของประชาชนก็คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา

ของประชาชน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระ
บรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้จัดพิธีบวงสรวงเทพยดาอา
ริรักษ์ขึ้น ในพิธีเริ่มต้นโครงการป่ารักษน้ำ
ณ บริเวณเชิงเขาภูผาเล็กใกล้อ่างเก็บน้ำ
ห้วยคำจวง บ้านถ้ำดู้ อำเภอส่องดาว
จังหวัดสกลนคร

วันที่ 20 ธันวาคม 2525 พิธีการของโครงการปาร์กน้ำ ก็ได้เริ่มต้นขึ้นในท่ามกลางประชาชน จำนวนกว่า 50,000 คน ที่เดินทางมาจาก อำเภอสามหมอก อำเภอวาริชภูมิ อำเภอสว่างแดนดิน และกิ่งอำเภอโพนงาม ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในเขตรอยต่อของจังหวัดอุดรธานี กาฬสินธุ์ และสกลนคร

พิธีเริ่มด้วยการบวงสรวงเทพยดา-อาร์ักษ์ เจ้าป่าเจ้าเขาสั่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยพิทักษ์รักษาป่าไม้และชีวิตของประชาชนให้ผืนแผ่นดินได้ร่มเย็นด้วยทรัพยากรป่าไม้ให้ได้ตลอดไป

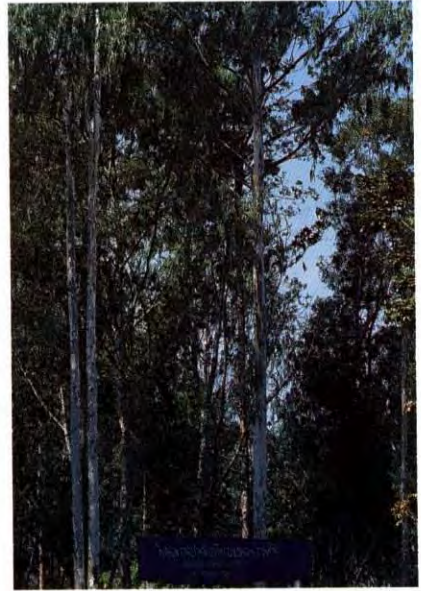
เสร็จจากพิธีบวงสรวงเทพยดาอารักษ์แล้ว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม-

ราชินีนาถ ก็ได้ทรงนำประชาชนร่วมกันปลูกป่าในพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ ณ บริเวณป่าเชิงเขาภูผาเล็ก บริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยคำจวงบ้านถ้ำตัว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

พันธุ์ไม้ที่ทรงใช้ปลูกในวันนั้น เป็นพันธุ์ไม้ที่โตเร็ว พันธุ์ไม้บำรุงดิน และพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เช่น กระถินณรงค์ กระถินยักษ์ มะม่วงหิมพานต์ ประดู่ ประดู่แดง และยูคาลิปตัส เป็นจำนวน 100 ต้น โดยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรได้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และได้ทรงมอบหมายให้ประชาชนช่วยกันดูแลรักษา โดยพระราชทานเงินเดือนให้ พร้อมกับได้

ทรงปล่อยพันธุ์ปลานิล ปลาไน ปลาช่อนเทศ
ปลาหมอตาล และกึ่งก้ามกราม จำนวน
54,500 ตัว ลงในอ่างเก็บน้ำห้วยคำจวง
เพื่อขยายพันธุ์เป็นอาหารให้ราษฎรใน
หมู่บ้านต่อไป

ณ ที่อันเป็นแหล่งเริ่มต้นของโครง-
การปาร์กน้ำแห่งนี้ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ
พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงปลูกต้นประดู่-
แดงไว้เป็นที่ระลึก ซึ่งในวันนั้นเห็นอ่างเก็บน้ำ
ห้วยคำจวง ก็ได้มีร่มเงาของพันธุ์ไม้ที่
เติบโตใหญ่แผ่ปกคลุมให้ความชุ่มชื้นแก่ผืนดิน
ที่ทุกกิ่งก้านใบของไม้ทุกต้น ต่างแผ่ขยาย
ความชุ่มชื้น มากขึ้นทุกขณะของความ

เติบโต ในขณะที่พันธุ์ไม้เศรษฐกิจที่สามารถ
ขึ้นได้ในพื้นที่ที่ปลูกไม้อื่นไม่ขึ้น คือ ไม้
ยูคาลิปตัส ก็เติบโตพอที่จะตัดมาใช้ประ-
โยชน์เป็นรายได้ให้กับหมู่บ้าน พร้อม ๆ

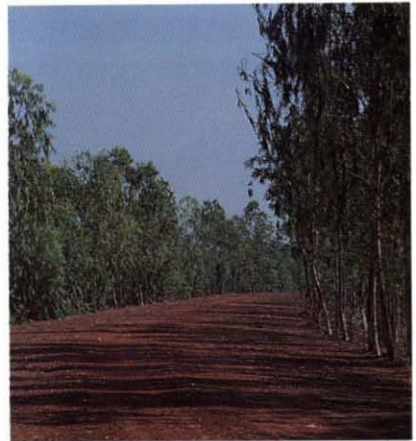
กับการปลูกเสริมแทนต้นที่ตัดไป

ณ ที่แห่งนี้ จึงได้เป็นผืนป่าเล็ก ๆ
ที่เป็นที่เริ่มต้นโครงการปาร์กน้ำ ตาม
พระราชดำริในภาคอีสาน

พระราชดำริประการสำคัญในโครงการปาร์กน้ำ ก็คือ การเลือกพื้นที่ปลูกป่าด้วยทรงมีพระราชดำริไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ทุกหนทุกแห่งที่เป็นพื้นที่ว่าง ไม่ว่าจะมีขนาดเท่าใด ก็ทรงมีพระราชนิพนธ์ให้ปลูกต้นไม้ โดยไม่ต้องแผนดินให้โล่งว่างนั่นเอง เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าป่าที่ปลูกในโครงการปาร์กน้ำจะขึ้นเป็นหย่อม ๆ กระจายอยู่ทั่วภาคอีสาน

เมื่อทรงเริ่มต้นโครงการปาร์กน้ำขึ้น ณ อ่างเก็บน้ำห้วยคำจวงแล้ว ก็ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พลตรีเรวัต บุญทับ ดำเนินการขยายโครงการปาร์กน้ำขึ้นที่บ้านท่าวัด บ้านทรายทอง บ้านนาม่วง ตำบลปทุมวาปี บ้านหนองไผ่ ตำบลโคกสี จังหวัดสกลนคร และบ้านห้วยไหล่ จังหวัด

นครพนม ซึ่งได้ปรากฏว่า ได้มีราษฎรเข้าร่วมโครงการปาร์กน้ำกันอย่างพร้อมเพรียง และราษฎรหลายหมู่บ้านก็ได้ถวายที่ดินที่ทิ้งไว้กว้างว่างเปล่า เพื่อให้ทรงใช้ประโยชน์เป็นที่ปลูกป่า ตามโครงการปาร์กน้ำ และในหลายพื้นที่ที่ได้ทรงเข้าพื้นที่จากชาวบ้านเพื่อใช้ในการปลูกป่า

ด้วยทรงมีพระราชประสงค์ให้ราษฎร ได้มีส่วนร่วมในการปลูกป่า ดังนั้น ทุกพื้นที่ ที่ได้เสด็จไปเยี่ยมราษฎร ก็จะทรงชักชวน ให้ราษฎรเข้าร่วมโครงการปาร์กน้ำ โดย พระราชทานพระราชดำริให้ปลูกในพื้นที่ ที่เหลือจากการทำไร่ที่เพาะปลูกอะไรไม่ ขึ้นแล้ว และได้ทรงฝากโครงการนี้ไว้กับ กองทัพบกที่ 2 ให้ดำเนินการขยาย โครงการปาร์กน้ำไปให้ทั่วภาคอีสาน เพื่อ พลิกฟื้นแผ่นดินอีสานให้มีร่มเงาของต้นไม้ ทดแทนความแห้งแล้งของแผ่นดินชั้นให้ได้

โครงการปาร์กน้ำ ตามพระราชดำริ จึงขยายไปทั่วภาคอีสาน ตามพระราชประ- สงค์ที่ทรงตั้งไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรม บริเวณต้นน้ำลำธารให้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ

ของราษฎรในท้องถิ่น โดยให้ราษฎรเข้าไป ร่วมกันปลูกต้นไม้โตเร็วชนิดต่าง ๆ กัน

2. เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้เดิมเอาไว้ และปลูกเสริมในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อช่วย ควบคุมความผันแปรของอากาศ

3. เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังให้ ราษฎรเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากร ป่าไม้ให้มากยิ่งขึ้น

4. เพื่อให้ราษฎรในท้องถิ่นมีไม้ ใช้สอยในอนาคต

5. เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากจน ขาดแคลนที่ดินทำกิน และบุกรุกกระจัด- กระจายอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติให้ได้มีที่อยู่ เป็นหลักแหล่ง และมีอาชีพที่แน่นอน มี รายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงครอบครัว

สำหรับพันธุ์ไม้ที่ใช้ปลูกในโครงการ
ปาร์กน้ำนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระ-
บรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงเน้น ต้นไม้ 3
ประเภท ตามพระราชนโยบายของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ

1. ไม้ใช้สอย คือ ปลูกแล้วต้องให้

ราษฎรสามารถตัดมาใช้ประโยชน์ เช่น
ทำฟืนได้ภายใน 2-3 ปี

2. ไม้ผล ได้แก่ พวกต้นไม้ที่จะ
ให้ผลผลิตได้ในระยะสั้น ๆ เป็นพวกไม้
โตเร็ว เช่น มะม่วง ขนุน ซึ่งแต่เดิมนั้น
ประชาชนในภาคอีสาน ไม่เคยมีการปลูก
ไม้ผล ไม้ผลส่วนใหญ่เป็นไม้ผลที่ขึ้นตาม
ธรรมชาติ ดังนั้น เมื่อโครงการปาร์กน้ำ

เกิดขึ้นในภาคอีสาน การปลูกไม้ผลจึง
เกิดขึ้นด้วย

3. ไม้ยืนต้น ซึ่งเป็นไม้ที่จะเติบโต
เป็นป่าให้ความชุ่มชื้นแก่ผืนดินได้ในอนาคต
ระยะยาว

จากโครงการป่ารกน้ำ สู่หมู่บ้านป่ารกน้ำ

โครงการพระราชดำริ
ป่ารกน้ำ

เมื่อได้ทรงริเริ่มโครงการปาร์กน้ำขึ้นแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ยังได้พระราชทานนโยบายการจัดตั้งหมู่บ้านปาร์กน้ำขึ้นให้มีลักษณะเป็นบ้านน้อยในป่าใหญ่ เพื่อช่วยเหลือราษฎรยากจน ไม่มีที่ทำกินมีลูกหลายคน มีความขยันขันแข็ง มีความประพฤติดี ไม่ดื่มสุรา ไม่เล่นการพนัน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างบ้านให้อยู่อาศัยมีหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้และพระราชทานเงินเดือนครอบครัวละ 1,500. บาท

โครงการหมู่บ้านปาร์กน้ำ เริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2525 เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยี่ยมราษฎร ณ วัดป่าสุขเกษมนิราศภักย์ บ้านหนองไผ่ ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ทรงพบว่า ในหมู่บ้านนี้มีราษฎรอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งฐานะดี มีที่ดินครอบครัวละ 50-60 ไร่ อีกกลุ่มมีฐานะยากจนมาก ไม่มีที่ทำกิน สุขภาพทรุดโทรม เมื่อเสด็จกลับถึงพระตำหนักภูพานฯ แล้วก็ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้พลตรีเรวัต บุญทับ เข้าเฝ้า และพระราชทานพระราชดำริให้ พลตรีเรวัต บุญทับ แบ่งที่ดินที่ได้ทรงเช่าจากนางเหง้า เพิ่มพูนราษฎรบ้านหนองไผ่จำนวน 10 ไร่ ให้เป็นที่อยู่อาศัยของราษฎร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชประสงค์จะสอนให้ราษฎรได้รู้จักใช้ที่ดินให้เกิด

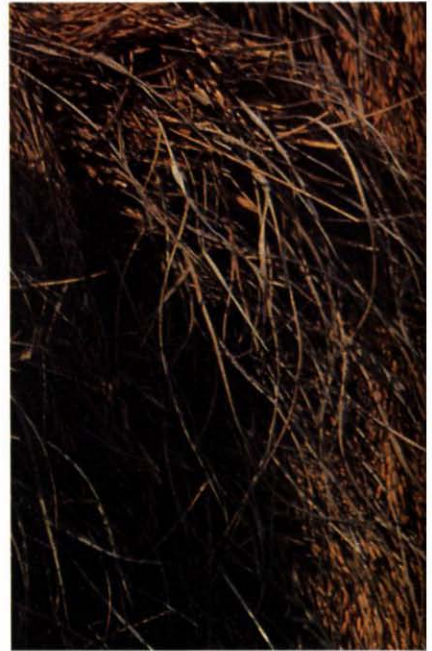
ประโยชน์ทุกตารางนิ้ว โดยทรงตั้งพระทัยที่จะคัดเลือกราษฎรบ้านหนองไผ่ที่ยากจน ไม่มีที่ทำกิน มีบุตรมาก แต่มีความขยันขันแข็งเข้าอาศัยในที่ดินจำนวน 10 ไร่นี้ ต่อมาเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2526 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้พลตรีเรวัต บุญทับ เข้าเฝ้า ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานรับพระราชานโยบายในการจัดตั้งหมู่บ้านปาร์กน้ำขึ้น ซึ่งทรงคัดเลือกราษฎรที่ยากจนไม่มีที่

ทำกิน จากบ้านหนองไผ่ ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร จำนวน 5 ครอบครัว ได้ทรงคัดเลือกราษฎรจากบ้านห้วยไหล่ ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม จำนวน 4 ครอบครักรวม 9 ครอบครักรมาอยู่ในหมู่บ้านปาร์กัก้าโดยพระราชทานบ้านให้อยู่ ลักษณะของ

บ้านพระราชทานเป็นเรือนไม้ ได้ถุนสูง ผาขัดแตะ ชั้นบนมี 2 ห้องนอน 1 ห้องพักผ่อน ชั้นล่างดัดแปลงเป็นห้องครักร ห้องสุขา ห้องเลี้ยงไหม และตั้งที่หอผ้า นอกจากนี้ ได้พระราชทานถึงเก็บน้ำฝน โค 2 ตัว เกวียน 1 เล่ม ยังเก็บข้าว ไร่และเล่าไร่ พันธุ์ไม้ผลพร้อมทั้งพระราชทานเงินเดือนครอบครัวละ 1,500 บาท ทรงมอบหมาย

ให้ราษฎรช่วยปลูกต้นไม้และรักษาป่า ครอบครัวละประมาณ 5 ไร่ ในปีแรก ในปีที่ 2 เพิ่มเป็นครอบครัวละ 10 ไร่ และในปีที่ 3 ก็เพิ่มเป็น 15 ไร่ โดยไม่ใ้เกินกำลังของราษฎร ซึ่งในพื้นที่ปลูกป่าก็ได้ปลูกไม้ทั้ง 3 ประเภท ตามพระราชนโยบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ปี 2527 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ทรงพบราษฎรยากจนขาดแคลนที่ทำกิน ก็ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้พลตรีเวรุต บุญทับ ไปรับราษฎรเหล่านั้นจากอำเภอหนองวัวซอ และอำเภอหนองบัวลำภู มาอยู่บ้านปาร์กน้ำเพิ่มอีก 18 ครอบครัว

ปี พ.ศ. 2528 ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้รับราษฎรจาก อำเภอสังขามหา อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร มาอยู่เพิ่มอีก 9 ครอบครัว รวมปัจจุบันมีราษฎรในโครงการปาร์กน้ำ 35 ครอบครัว มีพื้นที่ปลูกป่าที่อยู่อาศัยทำเกษตรกรรม ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและอ่างเก็บน้ำ รวมทั้งสิ้น 890

กว่าไร่

พระราชนโยบายที่สำคัญในโครงการหมู่บ้านปาร์กน้ำนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเน้นให้คนกับป่าอยู่ด้วยกันให้ได้ โดยไม่ให้ราษฎรมีความคิดว่า ตรังนี้เป็นเขตป่า ตรังนี้เป็นเขตบ้าน แต่ให้รู้สึกเป็นผืนเดียวกันและรักป่าเหมือนเป็นสมบัติของเขาเอง

เมื่อดังเป็นหมู่บ้านปาร์กน้ำขึ้นแล้ว นอกจากจะพระราชทานบ้านที่อยู่อาศัย และเงินเดือนในการปลูกป่าและรักษาป่าแล้ว ก็ได้พระราชทานพระราชดำริให้ส่งเสริมอาชีพขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การปลูก

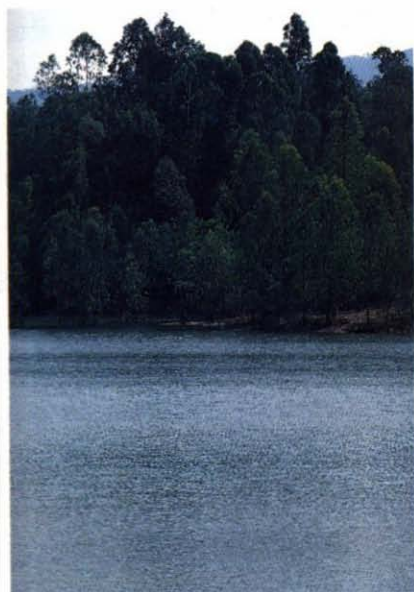

หม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้า และทำอาชีพอื่น ๆ ปัจจุบันการส่งเสริมอาชีพในหมู่บ้านปาร์กน้ำจึงควบคู่ไปกับการทำหน้าที่ดูแลรักษาป่า ได้แก่ การทอผ้า การทำจักสาน อดดินซีเมนต์เพื่อใช้ทดแทนไม้

จากปี 2525 ที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านปาร์กน้ำขึ้นบนผืนดินที่แห้งแล้ง ดินที่ไม่มี

ธาตุอาหาร หากด้วยความอุตสาหะพยายามของผู้คนที่เดินทางเข้ามาพึ่งร่มพระบารมี ณ หมู่บ้านปาร์กน้ำแห่งนี้ที่ต่างช่วยกันพลิกฟื้นผืนดิน ปลูกป่า เลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร สร้างอ่างเก็บน้ำ ในระยะเวลาเพียง 3 ปีหมู่บ้านปาร์กน้ำก็เริ่มเขียวครึ้มด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด อาทิ มะม่วง หิมพานต์ ยูคาลิปตัส มะขาม แคน ซีเหล็ก สะเดา เสม็ด ชีวิตผู้คนในหมู่บ้านปาร์กน้ำจึงอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข บนผืนแผ่นดิน

ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนจากความแห้งแล้งมาสู่ร่มเงาของไม้ใหญ่ที่แผ่ขยายความชุ่มชื้นให้กับชีวิตทุกชีวิต ณ ที่แห่งนี้ พืชผลที่ช่วยกันปลูกก็นำออกขายสู่ตลาด และนำผลประโยชน์มาปันผลให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องทุกปี

ปี 2532 เป็นเวลา 6 ปี นับจากปี 2526 ต้นยุคาลิปตัส ที่ราษฎรหมู่บ้านป่ารักน้ำร่วมกันปลูกในพื้นที่ 480 ไร่ ก็โด

พอที่จะตัดขายได้ จึงได้ตัดขายได้เงินเข้าสู่กองทุนหมู่บ้าน ประมาณ 300,000.-บาท จากเงินจำนวนนี้ก็ได้นำไปใช้ซื้อที่ดินเพิ่มอีก 410 ไร่ ทำให้สามารถขยายพื้นที่หมู่บ้านออกไปเป็น 890 ไร่ และในที่ดินที่ซื้อใหม่ นั้น ก็สามารถจัดแบ่งให้ทุกคนครอบครัวเข้ามามีสิทธิทำกินได้ครอบครัวละ 5 ไร่ อีกส่วนหนึ่ง ก็ได้นำไปซื้อข้าวสารแจกสมาชิกในหมู่บ้าน และไหม สำหรับทอดผ้าร่วมกัน ถึงปี 2534 ก็ได้เริ่มต้นปลูกยูคาลิปตัสเสริมในพื้นที่ที่ตัดขายไปอีกครั้ง ทุกคนในหมู่บ้าน คือผู้ที่ทำหน้าที่ปลูก ทำหน้าที่ดูแลรักษา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ทุกคนร่วมกันในหมู่บ้าน

ชีวิตวันนี้ จึงเป็นชีวิตที่ต่างไปจากชีวิตในอดีตโดยสิ้นเชิง จากชีวิตที่เคยแร้นแค้นวันนี้ของชีวิตคือวันที่มีที่อยู่อาศัยมีที่ทำกินด้วยชีวิตที่ดีขึ้น ที่ทุกคนต่างเคารพเทิดทูนเป็นเสียงเดียวกันว่า

“สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้ให้ชีวิตใหม่แก่เรา”

ที่นอกเหนือไปกว่านี้ก็คือ พระองค์ทรงเป็นผู้พลิกพื้นป่าไม่ให้กับแผ่นดินอีสานมาเป็นเวลานานนับสิบปีแล้ว

และด้วยโครงการปาร์กน้ำนี้เอง ที่เป็นจุดเริ่มต้นของโครงการปลูกป่า ด้วยกลุ่มประชาชนที่ได้เป็นต้นแบบของการปลูกป่าของกลุ่มมวลชนทุกกลุ่มของประเทศไทยในวันนี้.

คำสัญญา แสงไชย

จากนักตัดไม้ มาสู่ผู้ดูแลรักษาป่า

คำสัญญา แสงไชย เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้คนที่มาอาชีพตัดไม้จากป่าออกมาขายเพื่อเลี้ยงชีพ

คำสัญญา เป็นคนจังหวัดอุดรธานี มีครอบครัวอยู่ที่บ้านน้อยถ้ำกลองเพล ฉะนั้นป่าที่เป็นแหล่งทำมาหากินของเขาก็คือเทือกเขาภูพาน

ในหมู่บ้านแห่งนี้ นอกจากคำสัญญา แล้วยังมีผู้คนในหมู่บ้านอีกหลายคนที่มีอาชีพรับจ้างตัดไม้เลื่อยแปรรูปแล้วแบกลงมาส่งให้พ่อค้านายทุน ที่มารับซื้อถึงในหมู่บ้าน

คำสัญญา บอกว่า ไม้ทุกต้นที่ตัดเป็นไม้ต้นใหญ่ ที่มีลำต้นขนาดเท่าเอว ซึ่งต้นหนึ่ง ๆ ต้องใช้เวลาในการโค่นลงมาเป็นเวลาถึง 2 วัน ใช้แรงงาน 4 คนที่จะต้องช่วยกันเลื่อยแปรรูปแล้วช่วยกันแบกลงมาจากภูเขา ไม้แต่ละต้นทำรายได้ให้ประมาณ 2,000.-บาท เมื่อแบ่งกันแล้วก็จะได้คนละ 500.-บาท

ในสมัยแรก ๆ นั้น ไม้มีให้เลือกตัดมากมาย ไม่ต้องเดินไกล อาชีพตัดไม้จึงเป็นอาชีพที่ทำรายได้ได้ดี

เกือบทุกวันที่คำสัญญา และคนในหมู่บ้านจะพากันเดินขึ้นไปในป่าแห่งเทือกเขาภูพาน เพื่อเลือกหาไม้ใหญ่แล้วโค่นมันลงมา นับเวลาที่คำสัญญาอาชีพตัดไม้อยู่ในป่าประมาณ 5 ปี คำสัญญา บอกว่า

นับไม่ได้ว่าใน 5 ปี นั้น ได้ตัดไม้มาแล้วกี่ต้น เขารู้แต่ว่า ยิ่งนานวัน ไม้ก็ยิ่งหายากขึ้น เข้าป่าลึกมากขึ้น แต่ครั้งที่ต้องแบกไม้ที่เลื่อยแล้วออกมาจากป่าก็ต้องเดินเป็นระยะทางถึง 7-8 กิโลเมตร ความเป็นอยู่เริ่มแร้นแค้น แหล่งน้ำในหมู่บ้านที่เคยไหลตลอดปี ก็เริ่มขาดน้ำเมื่อถึงหน้าแล้ง แต่เขาไม่รู้ว่ามันเกิดเพราะอะไร รู้แต่ว่าแผ่นดินที่อยู่นั้นแห้งแล้งมากขึ้นทุกปี

จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณสูงสุดที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเข้าไปถึงยังหมู่บ้านแห่งนี้ และทรงขอร้องให้ราษฎรที่นั่นหยุดการตัดไม้ พร้อมกับทรงชักชวนให้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านปาร์กน้ำ เพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาป่า โดยพระราชทานเงินเดือนให้เดือนละ 1,500 บาท

ปี 2527 เป็นปีที่คำสัญญา และคนอื่น ๆ อีก 17 ครอบครัวที่มาจากหลายอำเภอ จากอำเภอหนองวัวซอ อำเภอหนองบัวลำภู ที่ต่างคนต่างไม่รู้จักกันได้เดินทางมายังหมู่บ้านปาร์กน้ำ นับเป็นรุ่นที่ 2 โดยมีรุ่นแรกที่เข้ามาอยู่แล้ว จำนวน 9 ครอบครัว

งานแรกของสมาชิกใหม่หมู่บ้านปาร์กน้ำก็คือ การช่วยกันปลูกบ้านโดยได้รับพระราชทานวัสดุที่ใช้ในการปลูกสร้างทั้งหมด

เมื่อมีบ้านอยู่อาศัยแล้วก็ได้รับพระราชทานสัตว์เลี้ยง ได้แก่ วัว ครอบคร้วละ 2-3 ตัวตามขนาด แล้วให้เริ่มงานที่ทำร่วมกันทั้งหมู่บ้านคือการปลูกต้นไม้ ได้แก่ ยูคาลิปตัส ต้นแค สะเดา ทุกคนในหมู่บ้านจะต้องดูแลรักษาพื้นที่ป่าที่ปลูกร่วมกัน เช่น ถางหญ้าและ ปลูกเสริม

นอกจากงานดูแลรักษาป่าไม้ที่ช่วยกันปลูกแล้ว แต่ละครอบครัวได้รับการส่งเสริมให้มีอาชีพเฉพาะครอบครัว เช่น การเลี้ยงสัตว์ อาทิ ไก่ หมู การปลูกผักสวนครัว

ถึงปี 2532 เมื่อป่ายูคาลิปตัสที่ปลูกมาตั้งแต่ปี 2526 โตพอก็ตัดขายเงินที่ได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสนั้นส่วนหนึ่งก็นำมาซื้อที่ดิน ขยายที่ทำกินให้กับสมาชิกในหมู่บ้านปาร์กน้ำ ซึ่งที่ดินที่ซื้อใหม่นี้ ก็ได้จัดสรรให้กับสมาชิกครอบครัวยุคประมาณ 5 ไร่ ให้เป็นที่ทำกินของตัวเอง

คำสุญ และสมาชิกในหมู่บ้านปาร์กน้ำ จึงมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองครอบครัวยุค 5 ไร่ ที่สามารถปลูกพืชได้ทุกอย่าง หากแต่มีพืชอยู่ 2 ชนิด ที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห้ามปลูกคือ อ้อย และมันสำปะหลัง

คำสุญ ใช้ที่ดินที่มีอยู่ 5 ไร่ นั้น ปลูกกระเจี๊ยบ และทำกระเจี๊ยบแห้งส่งไปขายที่อำเภอสว่างแดนดิน ได้ราคากิโลกรัม

ละ 25. -บาท และในพื้นที่ 5 ไร่ นั้น คำสุญสามารถผลิตกระเจี๊ยบแห้งได้ประมาณ 10 กระสอบ ๆ หนึ่ง ๆ บรรจุกระเจี๊ยบแห้งได้ 15 กิโลกรัม รายได้ที่ได้จากการปลูกกระเจี๊ยบแต่ละครั้งจึงตกเป็นเงินประมาณเกือบ 4,000. -บาท และนี่คือรายได้เฉพาะครอบครัวที่คำสุญหาได้

สำหรับพื้นที่ที่ตัดไม้ยูคาลิปตัสไปเมื่อปี 2532 นั้น ก็ได้ปรับปรุงเป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์อยู่ 1 ปี ถึงปี 2534 ก็ได้ทำการปลูกยูคาลิปตัสอีกครั้ง ปัจจุบัน ณ หมู่บ้านปาร์กน้ำมีพื้นที่ปลูกป่ายูคาลิปตัส ไม้เศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับสมาชิกหมู่บ้านปาร์กน้ำอยู่เป็นจำนวน 480 ไร่

คำสุญได้รับพระราชทานวัวมา 2 ตัว เมื่อปี 2533 ปัจจุบันสามารถขยายพันธุ์ได้เป็น 5 ตัว และจะเลี้ยงไปเรื่อย ๆ เหมือนสมาชิกบางบ้านที่เลี้ยงแล้วขายเป็นรายได้ไปแล้ว บางบ้านก็เลี้ยงหมู ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีให้กับครอบครัวที่เลี้ยง

ชีวิตของคำสุญในทุกวันนี้ก็คือ ทุกเช้าเมื่อเข้าแถวสวดมนต์แล้วก็ถวายแรงงานด้วยการดูแลรักษาป่าของหมู่บ้าน พัฒนาหมู่บ้าน และทำงานในไร่ของตนเอง

เป็นชีวิตที่มีความสุข และรู้ว่าเป็นบาปที่ตัดโค่นต้นไม้

เพราะวันนี้เรารู้แล้วว่า ความรุ่มเย็นของชีวิตนั้นเกิดมาจากป่าไม้โดยแท้จริง

ส่วนสัตว์ธรรมชาติเขียว :
สถานที่เริ่มต้นของการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ

“พื้นที่ภูเขียวเป็นที่ราบสูง กว้างขวาง มีสภาพป่าสมบูรณ์เหมาะที่จะอนุรักษ์ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และพัฒนาให้เป็นสวนสัตว์ป่าเปิด ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่ออนุรักษ์ธรรมชาติและส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต และการที่จะดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จนั้น จะต้องยับยั้งมิให้ราษฎรบุกรุกป่าและล่าสัตว์ป่า โดยการพัฒนาหมู่บ้านบริเวณใกล้เคียงภูเขียวทั้งหมดให้มีความเจริญ ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ มีความเป็นอยู่ดี ส่งเสริมให้ราษฎรมีความรับผิดชอบรักป่า รักสัตว์ป่า จะได้ช่วยกันดูแลรักษาสัตว์ป่า ไม่ให้ขึ้นไปล่าสัตว์ป่าหรือทำร้ายสัตว์ป่าบนภูเขียว รวมทั้งช่วยทางราชการดูแลป้องกันมิให้ราษฎรจากหมู่บ้านอื่นขึ้นไปล่าสัตว์ป่าด้วย”

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ ที่ประทับแรมบริเวณทุ่งกะมัง ทุ่งหญ้า ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของป่าภูเขียว เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2526 เพื่อทอดพระเนตรและสำรวจสภาพพื้นที่

“อะไรที่จะทำให้สัตว์ป่าอยู่ได้อย่างมีความสุข ต้องจัดขึ้นให้เป็นไปตามระบบนิเวศของป่า”

พระราชเสาวนีย์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ในการดำเนินงาน
โครงการสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว

“ให้พิจารณาดำเนินการในเรื่อง”

- การปลูกและบำรุงพืชอาหาร สัตว์ป่าบริเวณป่าที่ถูกแผ้วถางไปแล้ว
- การจัดพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อดึงดูด สัตว์ป่าให้เข้ามาอยู่อาศัย เช่น การทำโปงเทียม
- การจัดสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่าชั่วคราวแล้วปล่อยเข้าสู่ป่า
- การให้อาหารสัตว์ป่าตามความจำเป็น
- การวิจัยสัตว์ป่า
- การให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปให้เกิดความรักและอนุรักษ์ สัตว์ป่า

พระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการดำเนินงานโครงการสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว

“นี่คือเหตุการณ์ที่เป็นประวัติศาสตร์ของสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว จากพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงริเริ่มให้มีสวนสัตว์ธรรมชาติขึ้นเป็นแห่งแรกที่เป็นจุดกำเนิดของการมอบอาวุธปืนจากพรานนักล่าและการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ถิ่นธรรมชาติขึ้น”

“ขอเดชะ ฝ่าละอองพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า...ขอน้อมเกล้า-
 น้อมกระหม่อม ถวายคำสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยาม-
 มกุฎราชกุมารและเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ที่ชุมนุมกันอยู่ ณ ที่นี้ว่า

ข้อ 1 ข้าพระพุทธเจ้า จะงดเว้นจากการล่าสัตว์ป่าและบุกรุกทำลายป่าโดยสิ้นเชิง
 และตลอดไป

ข้อ 2 ข้าพระพุทธเจ้า จะช่วยเหลือราชการด้วยการปกป้องมิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง
 ล่าสัตว์ป่าบุกรุกทำลายป่า เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติและจะปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดี
 ของชาติตลอดไป

ข้อ 3 หากข้าพระพุทธเจ้า ผิดคำสัตย์ปฏิญาณตนเมื่อใดขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
 จงดลบันดาลโทษข้าพระพุทธเจ้า ขอให้มิอันเป็นไปภายใน 3 วัน 7 วัน และข้าพระพุทธเจ้า
 ขอน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายกุศลอันพึงมี จากการถวายคำสัตย์ปฏิญาณตนครั้งนี้
 แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระ
 พระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ขอให้ทรงพระเจริญมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน

“ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม”

เสียงประสานดังกระหึ่มก้องพร้อมกัน จากประชาชน จาก 60 หมู่บ้าน ที่อาศัย อยู่โดยรอบผืนป่าสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขิว จำนวน 3,800 คน ต่อหน้าพระพักตร์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎ- ราชกุมาร ที่ได้เสด็จไปเป็นองค์ประธาน ปลอ่ยสัตว์ป่าคืนสู่ถิ่นธรรมชาติ และเป็น ประธานพิธีถวายคำสัตย์ปฏิญาณของผู้นำ

หมู่บ้าน พร้อมมอบอาวุธปืนที่เคยใช้ล่าสัตว์ เนื่องในวันอนุรักษ์ของสัตว์ป่าไทยที่ได้จัด ขึ้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2530 ณ อำเภอ เกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อถวาย เป็นพระราชสักการะแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสที่ทรงมี พระชนมพรรษาครบ 5 รอบ

ธรรมชาติของป่าภูเขาเขียว

ป่าภูเขาเขียวเป็นป่าผืนใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอหนองบัวแดง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขาสลับซับซ้อน โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตก ซึ่งติดต่อกับเทือกเขาเพชรบูรณ์มีทั้งที่เป็นภูเขาหินปูนและภูเขาหินดิน ภูเขาที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เขาค้อซึ่งมียอดสูงสุด 1,310 เมตร เขาโป่งทองกลางยอดสูงสุด 1,245 เมตร เขายอดชียอดสูงสุด 1,154 เมตร และเขาค้อยอดสูงสุด 1,078 เมตร ส่วนทางด้านทิศเหนือมีเทือกเขาภูเขื่อน้อยซึ่งมียอดสูงสุด 1,112 เมตร และจากเทือกเขาภูเขื่อน้อยนั้นก็มีเทือกเขา

ภูเขื่อน้อยหรือภูเขื่อน้อยทอดเป็นแนวจากทางด้านทิศเหนือไปตลอดทั้งทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ทั้งหมดทำให้รูปร่างของทิวเขาที่มีลักษณะคล้ายเกือกม้า ความยาวของทิวเขาทั้งหมดรวมได้ไม่น้อยกว่า 150 กิโลเมตร ทุก ๆ ลัษณะจะมีทิวเขาส่งใหญ่ทอดไปตลอดแนวทิวเขา และพื้นที่ที่อยู่ระหว่างทิวเขาภูเขื่อน้อยทางด้านใต้ ด้านตะวันออกและทิศเหนือ นั้นคือบริเวณผืนป่าแห่งที่ราบอันกว้างใหญ่ไพศาล ที่ยังแน่นทึบด้วยไม้ใหญ่ที่เบียดเสียดแผ่ร่มเงาปกคลุมผืนดินที่อยู่ ณ เบื้องล่าง

พื้นที่ป่าภูเขาเขียว คือ ป่าที่เป็นที่รวมพรรณไม้เกือบทุกชนิด ตั้งแต่ป่าดิบเขา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด รองลงมาก็เป็น

ป่าสนเขา ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และทุ่งหญ้า และป่าดิบชื้นซึ่งขึ้นอยู่กับหุบเขาบริเวณลำธาร

ด้วยสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา สลับซับซ้อน มีเทือกเขาเป็นแนวยาวและชุ่มชื้นด้วยพันธุ์ไม้ใหญ่น้อย ทำให้ป่าภูเขยวเป็นป่าให้กำเนิดต้นน้ำของลำน้ำหลายสายที่สำคัญก็คือ **ลำน้ำพรม**มีต้นกำเนิดอยู่บริเวณตอนเหนือของพื้นที่ **ลำสะพุง** มีต้นกำเนิดอยู่บริเวณตอนกลางและ **ลำน้ำชี** มีต้นกำเนิดบริเวณด้านตะวันตกของพื้นที่ ลำน้ำแต่ละสายนี้ต่างเกิดจากการรวมตัวของลำห้วย และลำธารเล็ก ๆ หลายสาย ซึ่งกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ นอกจากนั้นในบริเวณที่เป็นทุ่งหญ้าบางแห่ง เมื่อถึงฤดูฝนก็จะมีน้ำไหลผ่านท่วมกลายเป็นบึง เช่น บึงเปาน บึงยว บึงโค้ง บึงสะพุง บึงมน และทุ่งกะมัง เป็นต้น ทำให้ป่าภูเขยวเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุด สำหรับการดำเนินชีวิตของสัตว์ป่าและจึงทำให้ป่าภูเขยวซึ่งมีเนื้อที่ 975,000 ไร่ ได้เป็นป่าธรรมชาติที่เป็นถิ่นกำเนิดและพำนักอาศัยของสัตว์ปามากกว่า 300 ชนิด **และที่สำคัญที่สุดก็คือเป็นป่าแห่งเดียวของประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดของ กระชู้ ซึ่งเป็นแรดพันธุ์นอกเดียว**

ก่อนปี 2511 ณ ผืนป่าภูเขยวยังมีกระชู้ อยู่เป็นจำนวนมากแต่ได้ถูกล่าออก

ไปจากป่าอยู่ตลอดเวลา จนถึงปี 2513 เมื่อกระชู้ถูกยิงตายลงอีกครั้งจากป่าภูเขยว กรมป่าไม้จึงได้เข้ามาดำเนินการสำรวจและประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขยวขึ้นเมื่อปี 2515

หากแต่ด้วยความซุกซมของสัตว์ป่า ภายใต้ผืนป่าที่กว้างใหญ่ไพศาล ทำให้การลักลอบล่าสัตว์ยังเกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ และสัตว์ที่ถูกล่าออกจากป่ามีตั้งแต่ กระตัง ก้าง กวาง หมูป่า ช้าง เสือผา หมู หมาใน ลิง ค่าง ชะนี และไก่ฟ้า โดยเฉพาะหมูป่าซึ่ง

มีอยู่ชุกชุมมากที่สุดที่ฝูงหนึ่งมีถึง 20-50 ตัว จำนวน 42 หมู่บ้านที่อยู่รอบป่าภูเขื่อนั้นทุกหมู่บ้านซึ่งต่างมีอาชีพในการล่าสัตว์ป่าเหมือน ๆ กัน ต่างกันเพียงที่อยู่ด้วยความแตกต่างกันของพืชพันธุ์ไม้ของป่าที่ทำให้มีกลิ่นมีความชำนาญในการล่าสัตว์ที่ต่างชนิดกันออกไป

จากธรรมชาติสู่ได้รับพระบารมี

ปีพุทธศักราช 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์ผ่านผืนป่าอันกว้างใหญ่ไพศาลแห่งนี้ ได้ทรงทอดพระเนตรเห็นความอุดมสมบูรณ์ของป่าภูเขี้ยวที่รักหีบด้วยพันธุ์ไม้ป่าดิบเขา สลับกับทุ่งหญ้าอยู่ในท่ามกลางป่าอันรกรกิบ ก็ทรงมีพระราชดำริว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่ถาวรและปลอดภัยภายใต้การจัดการในรูปแบบของสวนสัตว์ธรรมชาติ จึงทรงมีพระราชดำริให้ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี

ในขณะนั้น ดำเนินการถ่ายภาพสภาพพื้นที่ของป่าภูเขี้ยวมาเพื่อทรงทอดพระเนตรซึ่ง ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ก็ได้สั่งการให้กองทัพภาคที่ 2 ถ่ายภาพสภาพป่าภูเขี้ยวที่มูลเกล้า ฯ ถวาย ภายหลังจากที่ได้ทอดพระเนตรสภาพสภาพพื้นที่ของป่าภูเขี้ยวแล้ว ก็ได้พระราชทานพระราชดำริ

ให้พัฒนาพื้นที่ป่าภูเขียวให้เป็นสวนสัตว์ป่า
เปิด

ด้วยทรงเป็นองค์คู่พระทัยที่ทรง
สนับสนุนพระราชานโยบายของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด และ
ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะทรงสร้างป่าให้
สัตว์ป่าได้มีถิ่นที่อยู่อันร่มเย็นผาสุกด้วย
พระองค์เอง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระ-

บรมราชินีนาถจึงได้เสด็จพระราชดำเนิน
ไปประทับแรม ณ ที่ประทับแรมบริเวณ
ทุ่งกะมัง ทุ่งหญ้า ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด
ของป่าภูเขียว เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2526
ในครั้งนั้นได้พระราชดำเนินสำรวจสภาพ
พื้นที่โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์
สัตว์ป่าตามเสด็จด้วย

ในการสำรวจพื้นที่ครั้งนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินเข้าไปในป่าดงดิบ เพื่อทอดพระเนตรแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งหลบภัย ตลอดจนเส้นทางเดินของสัตว์ป่า

จากป่าดิบก็เสด็จบุกฝ่าพงหญ้าที่ยอดหญ้าทุกต้นมีใบที่เรียวยคมสับดพริ้วสูงท่วมพระวรกายในขณะที่พื้นล่างก็ชื้นแฉะไปด้วยน้ำขังก็เพื่อทอดพระเนตรทุ่งหญ้า

ที่เป็นเสมือนหัวใจของป่าภูเขียวทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ ทุ่งกะมัง บึงแปน และภูคิง และทรงพระราชทานพระราชวโรกาสให้อดีตรานักล่าเข้าเฝ้า ซึ่งได้ทรงซักถามถึงวิธีการล่า เส้นทาง การขึ้นป่า แหล่งที่ล่าและถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่า เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการดำเนินการในการอนุรักษ์สัตว์ป่าแห่งป่าภูเขียวต่อไป

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม-
ราชินีนาถ ทรงพระราชทานพระราชานุญาตให้ใช้ชื่อโครงการนี้ว่า “โครงการสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขี้ยว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” พร้อมทั้งพระราชทานพระราชดำริให้กองทัพภาคที่ 2 ดำเนินการพัฒนาป่าภูเขี้ยวในเรื่อง

- การปลูกและบำรุงพืชอาหารสัตว์ในบริเวณป่าที่ถูกแผ้วถางลงไปแล้ว
- การจัดการพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการดึงดูดสัตว์ป่าให้เข้ามาอยู่อาศัย อาทิ การทำโป่งเทียม

- การจัดสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่าชั่วคราวแล้วปล่อยเข้าป่า
- การให้อาหารสัตว์ป่าตามความจำเป็น
- งานการวิจัยสัตว์ป่า
- ให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชน

นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไปให้
เกิดความรักและอนุรักษ์สัตว์ป่า

และในปี 2527 ก็ได้พระราชทาน
พระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยง
และขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวขึ้น เพื่อ
ทำหน้าที่เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า

หายากที่เคยมีอยู่ในป่าภูเขียว เพื่อปล่อย
คืนสู่ป่าภูเขียว เช่น เนื้อทราย ไก่ฟ้า ไก่ฟ้า
แก้ง กวาง ฯลฯ

และนับจากปี 2527 เป็นต้นมาที่
การดำเนินงานการเพาะเลี้ยงและขยาย
พันธุ์สัตว์ป่าของศูนย์เพาะเลี้ยงและขยาย

พันธุ์สัตว์ป่าภูเขาสามารถขยายพันธุ์สัตว์ป่า ประเภท กั่ง กวาง และเนื้อทรายที่ออกลูกเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะการขยายพันธุ์ไก่อีฟ้าหลังขาว และไก่อีฟ้าพญาโลที่สามารเพิ่มจำนวนเป็นปริมาณมากในแต่ละปี ปัจจุบันจึงเป็นศูนย์เพาะเลี้ยงที่เป็นศูนย์กลางส่งพันธุ์ไก่อีฟ้าหลังขาว และไก่อีฟ้าพญาโลไปขยายพันธุ์ และปล่อยคืนสู่ธรรมชาติอยู่เป็นประจำทุกปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งได้ทรงติดตามผลการดำเนินงาน โครงการสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขา อันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างใกล้ชิด ก็ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2528 ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ให้กรมชลประทานจัดสร้างฝายเก็บกักน้ำสำหรับเป็นแหล่งน้ำให้กับสัตว์ป่า ณ บริเวณบึงมน ซึ่งอยู่ห่างจากทุ่งกะมังไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 5-6 กิโลเมตร โดยให้ดำเนินการขุดลอกขยายจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้จุน้ำได้มากขึ้น

ปัจจุบันบึงมนสามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 160,000 ลูกบาศก์เมตร และได้กลายเป็นแหล่งน้ำกินของสัตว์ป่าทุกชนิดอย่างชุกชุม ทั้งนี้จากการสำรวจพบรอยเท้าของสัตว์ป่ามากมายหลายชนิดที่ลึงกินน้ำ ณ บึงแห่งนี้

ในปี 2527-2529 งานกาพัฒนาพื้นที่ป่าภูเขาก็ดำเนินการจัดทำโป่งเทียมขึ้นในพื้นที่ป่า จัดหาแหล่งอาหารให้สัตว์ป่าปลูกพืชอาหารสัตว์เสริมในพื้นที่ธรรมชาติ ดำเนินการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า โดยเฉพาะเนื้อทรายและไก่อีฟ้าเป็นสัตว์ที่สามารถดำเนินการขยายพันธุ์ได้เป็นจำนวนมาก

ในปี 2529-2530 กองศิลปชีพในพระองค์ ฯ ร่วมกับกองทัพภาคที่ 2 กรมป่าไม้ จังหวัดชัยภูมิ และสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ดำเนินการจัดอบรมประชาชนในพื้นที่รอบป่าภูเขียว ชั้น 2 รูปแบบด้วยกันคือ

1. **ดำเนินการฝึกอบรมนักล่าสัตว์** ในพื้นที่ 42 หมู่บ้าน มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 435 คน โดยได้ประชุมชี้แจงให้ผู้เข้าอบรมได้ตระหนักถึงคุณค่าของ

ป่าไม้และชีวิตสัตว์ป่า พร้อมทั้งชักชวนให้ผู้เข้าอบรมหยุดยั้งการล่าสัตว์และตัดไม้

2. **ดำเนินการฝึกอบรม โครงการหมู่บ้านรักษป่า-ประชากรักษ์สัตว์** ในพื้นที่ 60 หมู่บ้าน ในการอบรมได้มุ่งเน้นถึงการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า การสร้างอาชีพใหม่ให้ราษฎรแทนการล่าสัตว์ ตัดไม้ มีประชาชนเข้ารับการอบรมทั้งสิ้นประมาณ 8,000 คน

วันอิสรภาพของสัตว์ป่าไทย : วันแห่งการกลับคืนสู่ธรรมชาติของสัตว์ป่า

เพื่อที่จะสนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงมีพระราชประสงค์จะทรงสร้างสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว ถวายเป็นราชกุศลแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระราชวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุครบ 60 พรรษา

วันที่ 23 ธันวาคม 2530 จึงเป็นวันเริ่มต้นของการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ถิ่นธรรมชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ณ บริเวณทุ่งกะมัง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว

และนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่งที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นองค์ประธานในพิธีการถวายสัตย์ปฏิญาณของพรานนักล้า จากหมู่บ้านรอบป่าภูเขียวจำนวน 60 หมู่บ้าน ณ จังหวัดชัยภูมิ ที่มอบเป็นและเลิกล่าสัตว์ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ด้วยคำสัตย์ปฏิญาณที่ว่า

“ข้าพระพุทธเจ้า จะงดวันการล่าสัตว์ป่าและการบุกรุกทำลายป่าโดยสิ้นเชิงและตลอดไป...”

หากข้าพระพุทธเจ้าผิดคำสัตย์ปฏิญาณตนเมื่อใด ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงได้ลงโทษข้าพระพุทธเจ้า ขอให้มิอันเป็นไปภายใน 3 วัน 7 วัน

เสียงนั้นดังกระหึ่มหือ่ง จากใจของอดีตพรานนักล่าทุกคนที่รวมอยู่ต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งได้ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งน้ำใจอันยิ่งใหญ่ของทุก ๆ ผู้คนในวันนั้น

และ ณ บริเวณทุ่งกะมัง ภายในทุ่งหญ้าที่ล้อมรอบด้วยป่าดิบเขาของสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารก็ได้ทรงกระทำพิธีเปิดป่าเปิดกรงปล่อยสัตว์ป่าออกจากกรงเลี้ยงสัตว์ป่าชั่วคราวเพื่อให้สัตว์ป่าได้กลับคืนสู่ป่าธรรมชาติและมีชีวิตอย่างอิสระ ณ ผืนป่าใหญ่แห่งนี้

สัตว์ที่ทรงปล่อยสู่ป่าธรรมชาติในวันที่ 23 ธันวาคม 2530 ประกอบด้วย

กวาง	6	ตัว
แก้ง	5	ตัว
เนื้อทราย	6	ตัว
ไก่อ่าพญาล่อ	5	ตัว
ไก่อ่าหลังขาว	8	ตัว

ไก่อ่า	23	ตัว
นกยูง	2	ตัว
นกอื่น ๆ	254	ตัว

เมื่อกรงเปิดออก ภาพที่ทุกคน ณ ที่นั้นได้เห็นก็คือ ภาพสัตว์ที่ออกจากกรงมุ่งหน้าเข้าสู่ป่าด้วยท่าทางที่โลดแล่น อย่างหัวใจที่มีอิสระ และภาพที่ประทับใจที่สุดก็คือ ภาพของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารที่ทรงกล้องส่องทางไกลเพื่อทอดพระเนตรพฤติกรรมของสัตว์ป่าที่พระองค์ทรงเป็นผู้พระราชทานอิสรภาพให้กับชีวิตของมัน ณ ผืนป่าแห่งนี้ขอสงวนพระทัยจนกระทั่งสัตว์ป่าทุกตัวลับหายเข้าสู่ป่า

และจากการติดตามผลการปล่อยสัตว์คืนสู่ป่าธรรมชาติของเจ้าหน้าที่สวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว ก็ได้พบว่า ณ บริเวณทุ่งกะมังซึ่งเป็นทุ่งหญ้าที่ล้อมรอบด้วยป่าดิบเขา และมีลำน้ำไหลผ่านที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจำพวก เก้ง กวาง เนื้อทราย หากได้รังกรไปนานแล้วจากการถูกรบกวนโดยเฉพาะเนื้อทราย ซึ่งเคยมีชุกชุมในป่าแห่งนี้ก็ลดน้อยลงจนแทบไม่พบเห็นอีกเลยนั้นกลับปรากฏว่าฝูงเนื้อทราย 6 ชีวิตที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารได้พระราชทานชีวิตอิสระส่ง

คืนมันกลับสู่ป่าธรรมชาตินั้น ได้รวมฝูงอาศัยและหากินอยู่ในป่าทุ่งหญ้ากะมั่ง ซึ่งเป็นทุ่งหญ้าใหญ่ที่สุดของป่าภูเขี้ยว และได้ออกลูกเพิ่มจำนวนเนื้อทรายให้กับสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขี้ยวเป็นประจำทุกปี

และในวันนี้ฝูงเนื้อทรายที่มีสมาชิกเพิ่มขึ้นฝูงนี้ก็ยังคงใช้ชีวิตสงบสุขอยู่ ณ บริเวณทุ่งกะมั่งของป่าภูเขี้ยว และทำหน้าที่ให้กำเนิดลูกหลานรุ่นใหม่แก่ป่าภูเขี้ยว

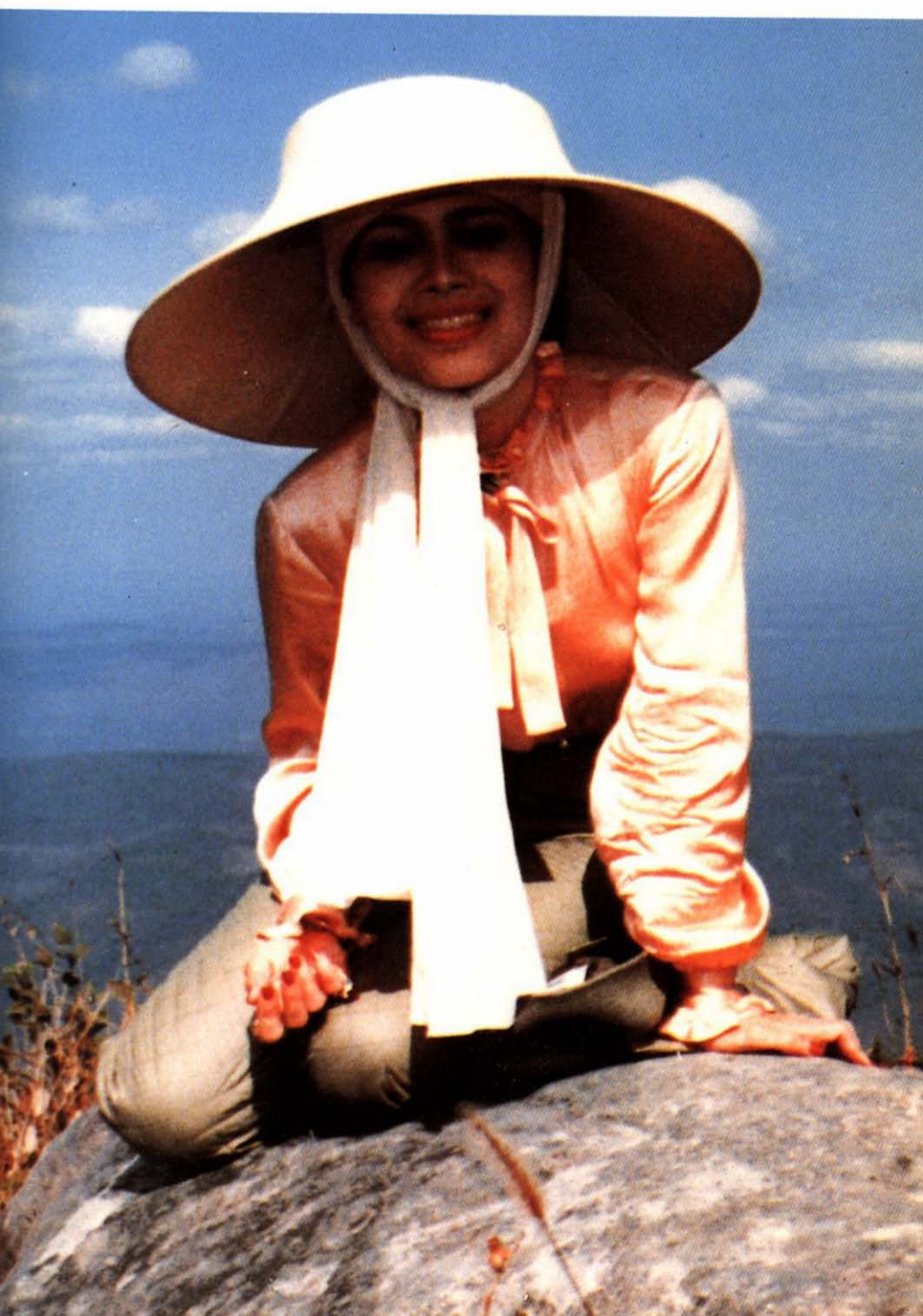
ชีวิตที่อยู่ได้อย่างสงบสุขและชีวิตที่เกิดใหม่ของป่าแห่งนี้ นั่น คือพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาลที่ทรงพระราชทานต่อชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดขึ้น ณ สวนสัตว์ธรรมชาติภูเขี้ยว

นี่คือเหตุการณ์ที่เป็นประวัติศาสตร์ของสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขี้ยว อันกำเนิดขึ้นด้วยพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงริเริ่มให้มีสวนสัตว์ธรรมชาติขึ้นเป็นแห่งแรกที่เป็นจุดกำเนิดของการมอบอาวุธปืนจากพรานนักล่า และการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาตินั้น ณ ผืนป่าทุกแห่งทั่วประเทศวันนี้

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ อันยิ่งใหญ่ไพศาลที่พระองค์ทรงมีต่อชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติบนผืนแผ่นดินไทย

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า
ที่ทรงสร้างชีวิตสัตว์ป่าคืนให้ป่า

‘ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า เป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับสัตว์ป่า การปลูกพืช อาหารสัตว์ เพื่อปลูกเสริมในพื้นที่ธรรมชาติ และเผยแพร่งานการวิจัยนั้นแก่ประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อให้เป็นแหล่งสำหรับเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ ที่หายากใกล้จะสูญพันธุ์ และมีค่าทางเศรษฐกิจ’

‘ทรงมีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า เมื่อสัตว์ป่าแต่ละชนิดขยายพันธุ์ได้มีปริมาณมากขึ้นแล้ว ก็ให้ดำเนินการปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติที่เป็นถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่านั้น ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนประชากรสัตว์ป่าในธรรมชาติไม่ให้สูญพันธุ์ได้’

ปี 2524 เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรในจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดใกล้เคียงนั้น

ก็เช่นเดียวกับทุกครั้งและทุกหนทุกแห่งที่เสด็จไปทุกภาคของประเทศ ที่มีพสกนิกรนำสัตว์ป่าที่จับได้มาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนกหว้า ไก่ฟ้า แมวดาว ซึ่งเป็นสัตว์ที่อยู่ในป่าลึกและเป็นสัตว์ป่าสวยงาม

เป็นการนำเอาชีวิตที่สวยงามจากป่าลึกมาถวายแก่องค์พระประมุขที่พวกเขาเคารพเทิดทูน

หากแต่จากที่ทรงได้ทอดพระเนตรชีวิตแต่ละชีวิตของสัตว์ป่าที่ราษฎรนำมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอยู่ตลอดเวลาแล้วนั้น ทำให้สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถทรงเกิดความห่วงใยต่อชีวิตที่ถูกล่าออกจากป่าอยู่เสมอ ๆ นั้นจึงมีพระราชดำริที่จะหาทางหยุดยั้งการล่าสัตว์ด้วยแนวทางที่จะทำให้ประชาชนไม่เดือดร้อน

ในปี 2524 เมื่อเสด็จไปเยี่ยมราษฎรในเขตตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส ก็มีราษฎรผู้หนึ่งชื่อนายตอเลาะ มีนา ได้นำกระจงซึ่งจับได้เองจำนวน 5 ตัวมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

กระจง เป็นสัตว์กีบที่มีขนาดเล็กมากมีความสูงไม่เกิน 1 ฟุต มีรูปร่างลักษณะคล้ายลูกกวางขนาดเล็ก มีรูปร่างบอบบางคอสั้น หางสั้น ตัวมีขนสีน้ำตาลแกมแดงส่วนใต้ท้องจะมีสีขาวและจะแผ่ขึ้นมาจนถึงใต้คาง มีใบหน้าคล้ายหนู คือมีตากกลมโตหัวเรียวยาวเล็ก หูกลมและตั้งไม่มีพื่นหน้าที่ขากรรไกรบนมีเขี้ยวยาว มีถิ่นกำเนิดเฉพาะในทวีปแอฟริกา และเอเชีย ในทวีปเอเชียจะพบเฉพาะในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น กระจงเป็นสัตว์ที่ชอบอาศัยอยู่ในป่าดิบชื้นชอบซ่อนตัวอยู่ใต้พุ่มไม้หนาหรือตามโพรงไม้ และออกหากินตามทุ่งหญ้าหรือชายป่าและชอบกินลูกไม้ที่ร่วงหล่นตามพื้นดิน

มีนาให้เลี้ยงไว้แทนพระองค์ พร้อมกับทรงขอให้ราษฎรที่จับสัตว์ป่าหากินได้ให้เลี้ยงไว้ โดยพระองค์จะพระราชทานค่าอาหารสัตว์แก่ผู้ที่เลี้ยงสัตว์ป่าที่จับได้ไว้ให้กับพระองค์

นี่คือเส้นทางแห่งการเริ่มต้นของพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในการเฝ้าระวังให้ประชาชน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำริสชกถามราษฎรผู้ถวายกระจงจนทรงได้รับทราบว่าเป็นผู้ที่ชำนาญในการจับกระจงมากที่สุด และเป็นผู้ที่รู้จักพฤติกรรมของกระจงอย่างดี จึงทรงพระราชทานกระจงฝากคืนนายต่อเลาะ

รู้จักการอนุรักษ์สัตว์ป่าด้วยตนเอง โดยที่
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งการอนุรักษ์นั้น

จากที่ทรงมีพระราชดำริว่า ประชาชน
ในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะเป็นผู้ดูแลรักษาป่าไม้
และชีวิตสัตว์ป่า ในป่าที่เขาอาศัยอยู่ แต่
จะต้องไม่ทำให้ประชาชนเหล่านั้นเดือดร้อน

ด้วยการหาอาชีพเสริมให้ นั่นก็คือการส่งเสริมให้ประชาชนที่เคยล่าสัตว์รู้จักการเลี้ยงสัตว์ป่าที่เขาเคยล่าเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การป้องกันไม่ให้พรานขึ้นไปล่าสัตว์ป่าในธรรมชาติได้ทางหนึ่ง

และจากแนวพระราชดำรินี้เอง ที่เป็นที่มาของการจัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและ

ขยายพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นในท้องถิ่นทุกภาค
 ของประเทศ ด้วยทรงมีพระราชประสงค์
 ที่จะให้ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า
 เป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยว-
 กับสัตว์ป่า การปลูกพืชอาหารสัตว์เพื่อ
 ปลูกเสริมในพื้นที่ธรรมชาติ และเผยแพร่
 งานการวิจัยนั้นแก่ประชาชนในท้องถิ่น
 ตลอดจนเพื่อให้เป็นแหล่งสำหรับเพาะเลี้ยง
 และขยายพันธุ์สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ ที่หายาก
 ใกล้จะสูญพันธุ์และมีค่าทางเศรษฐกิจแล้ว
 โดยได้ทรงพระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม

ในเรื่องนี้ว่า เมื่อสัตว์ป่าแต่ละชนิดขยาย-
 พันธุ์ได้มีปริมาณมากขึ้นแล้ว ก็ให้ดำเนิน
 การปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติที่เป็นถิ่นที่
 อาศัยของสัตว์ป่าชนิดนั้น ๆ เพื่อเป็น
 การเพิ่มจำนวนประชากรสัตว์ป่าในธรรม-
 ชาติไม่ให้สูญพันธุ์ได้

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ
จังหวัดนราธิวาส

หลังจากที่ได้ทรงฝากให้นายต่อเลาะมีนา เลี้ยงกระเจงที่นำมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแล้ว ก็ทรงมีพระราชดำริว่า น่าจะมีส่วนราชการส่งเสริมการเลี้ยงที่ถูกต้องเพื่อแนะนำวิธีการเลี้ยงสัตว์ป่าให้กับประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

วันที่ 13 กันยายน 2524 เมื่อได้เสด็จไปเยี่ยมราษฎรในท้องที่ อำเภอตากใบ ทรงทอดพระเนตรเห็นพื้นที่ป่าสงวนบ้านโคกไม้เรือ ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านคลองน้ำไหล ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ทรงพิจารณาเห็นความเหมาะสมของ

สภาพพื้นที่ จังหวัดมีพระราชดำริให้จัดพื้นที่บริเวณป่าสงวนบ้านโคกไม้เรือเป็นส่วนป่าสำหรับเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าพื้นเมืองที่หายากและกำลังจะสูญพันธุ์หรือมีน้อย โดยให้มีนักวิชาการมาช่วยเหลือและทำการศึกษาเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับนำมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์ป่าและเผยแพร่ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงแก่ประชาชนที่สนใจ จะยึดถือเป็นอาชีพแทนการไปล่าจากป่าธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นการช่วยยกระดับ อาชีพ และรายได้ แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้

จากพระราชดำริดังกล่าว กรมป่าไม้ จึงได้เริ่มดำเนินการสำรวจและจัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ ขึ้นในปี 2526

สัตว์ป่ารุ่นแรกที่นำมาเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ในพื้นที่ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ ได้แก่ กระเจง ไก่ฟ้าหน้าเขียว ไก่จุก ไก่ป่า นกหัว นกขาปีไหน และนกยูง

จากงานการเริ่มต้นศึกษาพฤติกรรม การขยายพันธุ์กระเจง ที่เริ่มด้วยการเพาะเลี้ยงกระเจงหนู จำนวน 35 ตัว สามารถเพาะขยายพันธุ์ได้เป็น 71 ตัว แล้ว ณ ศูนย์

เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้ ยังสามารถเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ที่หายากอื่น ๆ อีก เช่น **แก้ง** จากจำนวน 2 คู่ สามารถเพาะขยายพันธุ์ได้เป็น 13 ตัว **ละมั่ง** ซึ่งไม่ใช่สัตว์ในท้องถิ่นก็สามารถเพาะพันธุ์ได้จาก 2 คู่มาเป็น 9 ตัว

ส่วนสัตว์ปีกที่ขยายพันธุ์ได้ก็มี ไก่ฟ้า ไก่ป่า

สัตว์ป่าจำพวกสัตว์ปีกที่สามารถเพาะขยายพันธุ์ได้เป็นผลสำเร็จเป็นศูนย์แรกคือ การขยายพันธุ์นกขาปีไหน ซึ่งจัดเป็นนกที่หายากเป็นนกที่มีถิ่นกำเนิดเฉพาะทางภาคใต้ การเพาะขยายพันธุ์นกขาปีไหนนั้นต้องใช้ความพยายามศึกษาและติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด จึงสามารถ

ขยายพันธุ์จากจำนวน 1 คู่มาเป็น 5 ตัว

พร้อม ๆ กับการดำเนินการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าในบริเวณพื้นที่ 1 ใน 3 ของจำนวน 300 ไร่ของบริเวณที่เป็นที่ตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือก็ใช้เป็นบริเวณสำหรับปลูกพืชสำหรับใช้เป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ป่าที่เพาะเลี้ยงอยู่ภายใต้ศูนย์ ฯ พืชที่ปลูกก็เป็นไม้ผลป่าในท้องถิ่น เช่น ต้นตำเสา มะกอกป่า ตะขบ หว่าไทร มะม่วงเบา ฝรั่ง นอกจากนั้นก็มีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ก็บ และทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในการปรับปรุงดินด้วย

ในวันนี้ ในบริเวณพื้นที่ 300 ไร่ของสวนป่าโคกไม้เรือ คือถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ก็บตั้งแต่กระเจง แก้ง ละมั่ง กวางป่า เนื้อทราย ถึงจำนวน 94 ตัว และสัตว์ปีกได้แก่ นกขาปีไหน นกหว่า นกยูง ไก่ฟ้า-หน้าเขียว ไก่ฟ้าสีทอง ไก่ป่า นกปรอท ทั้งหมดจำนวน 115 ตัว

จัดเป็นศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ป่าที่ประสบความสำเร็จในการขยาย-
พันธุ์ กระเจง และ นกขาปีไหน มากที่สุด

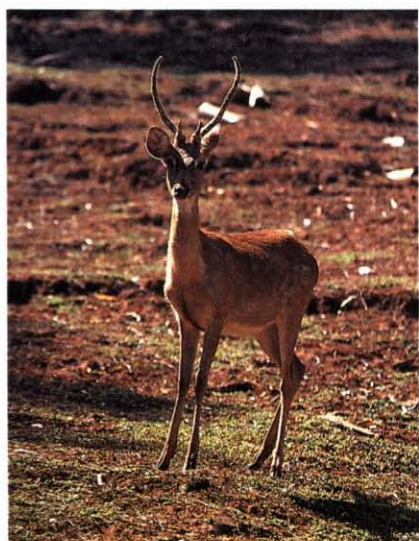

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางตอง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

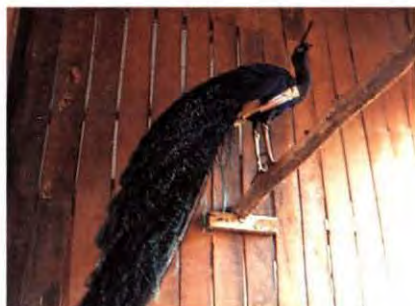
เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปทรงปล่อยไก่ฟ้าหลังขาวคืนสู่ป่าธรรมชาติถึง 23 ตัว นอกจากนั้น ก็ทรงปล่อยไก่ฟ้า และนกยูงอีก 9 ตัว

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ สัตว์ป่าปางทอง

ด้วยแนวพระราชดำริที่จะให้มีการจัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นในบริเวณป่าทุก ๆ แห่ง ของประเทศ เพื่อที่จะให้ได้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่

ดังนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินประทับแรม ณ เรือนประทับแรมในบริเวณโครงการศึกษาการพัฒนาที่สูงตามพระราชดำริปางทอง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2525 ก็ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ป่าไม้เขตแม่สะเรียง (นายปรีชา ออบาย) ให้พิจารณาจัดทำการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าในรูปสวนสัตว์เปิดขึ้น ในบริเวณพื้นที่โครงการศึกษาการพัฒนาที่สูงตามพระราชดำริปางทองด้วย โดยในขั้นต้นให้จัดทำคอกอนุบาลเพื่อเป็นที่พักของสัตว์ป่า ในระยะต่อไปก็ให้พิจารณานำสัตว์ป่าไปเลี้ยงในสวนสัตว์เปิดเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ราษฎรยึดเป็นอาชีพหลักได้อย่างหนึ่ง

ในปี 2525 กรมป่าไม้ จึงได้ดำเนินการสำรวจพื้นที่ และจัดตั้งเป็นศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางทองขึ้น เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2526 ภายในพื้นที่ 150 ไร่

บริเวณที่เป็นที่ตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางทองนั้น สภาพภูมิประเทศพื้นที่เป็นภูเขาถึง 97 % ลักษณะเป็นป่าดิบเขา พรรณไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้ก่อ ไม้ซ้อ ไม้ทะโล้ นางพญาเสือโคร่ง ไม้สมอ

เกิดแดง มะขามป้อม ทองกลางป่า และ
แคป่า

สัตว์ป่าดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในป่าได้แก่
ควาง เก้ง เสือปลา แมวป่า อีเห็น เม่น
ตะกวด หมูป่า นกกระเทย กระต่ายป่า ไก่ป่า
และไก่ฟ้า โดยเฉพาะไก่ฟ้าเป็นสัตว์ป่าที่
ชุกชุมมากที่สุด อาศัยอยู่รวมกันเป็นฝูง
ก่อนที่จะทรงพระราชทานพระราชดำริให้
จัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า
ปางดงขึ้น ณ ป่าแห่งนี้ นั่นคือป่าที่เป็น
แหล่งล่าไก่ฟ้าเป็นอาหารของชาวบ้าน

นับจากปี 2526 เมื่อตั้งศูนย์เพาะ-
เลี้ยง ฯ ขึ้นแล้ว การเพาะเลี้ยง ขยายพันธุ์
สัตว์ป่าก็เน้นการขยายพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่
ซึ่งประกอบด้วย

1. การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ปีก ได้แก่ ละอง ละมั่ง เนื้อทราย เก้ง
ควางป่า

2. การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ปิก ได้แก่ ไก่ฟ้า ประกอบด้วย สกุล
ไก่ฟ้าเมืองไทยได้แก่ ไก่ฟ้าหลังขาว ไก่ฟ้า-

หลังเทา ไก่ฟ้าพญาลอ ไก่ฟ้าหน้าเขียว
ไก่ฟ้าจันทบูรณี และพันธุ์สกุลไก่ฟ้าต่าง-
ประเทศ ได้แก่ ไก่ฟ้าสีทอง ไก่ฟ้าสีทอง-
เหลือง ไก่ฟ้าสวินโฮลด์ ไก่ฟ้าเลดีแฮมเบิร์ก
นอกจากนั้นก็ยังมีชนิดต่าง ๆ เช่น นกแก๊ก
นกยูง นกคู้หว้า นกขุนทอง ฯลฯ

สัตว์ที่เด่นที่สุดและเพาะเลี้ยงได้
มากที่สุดของศูนย์เพาะเลี้ยงและขยาย-
พันธุ์สัตว์ป่าปางดงก็คือ ละอง ละมั่ง
และไก่ฟ้าหลังขาว

ละองละมั่งนั้น เริ่มขยายพันธุ์ตั้งแต่
ปีที่สองที่นำมาเพาะเลี้ยงคือ ปี 2527
และจากนั้นก็ขยายพันธุ์ได้ทุกปี ปีละ 1 ตัว
ทุกตัวมีสุขภาพแข็งแรง ปัจจุบัน ณ ศูนย์

เพาะเลี้ยงแห่งนี้มีละอง ละมั่งอยู่เป็นจำนวน 14 ตัว

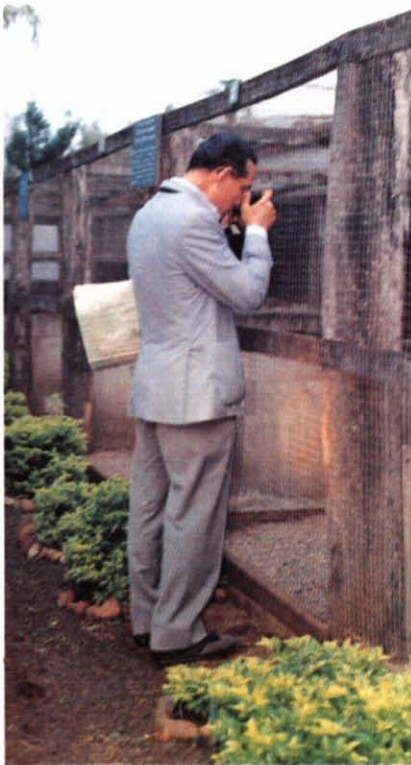
ส่วนไก่อไฟหลังขาว ซึ่งเป็นสัตว์ป่า ที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ใน ป่าแห่งนั้นนั้น ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางดงสามารถเพาะขยายพันธุ์ได้เป็นจำนวนมากที่สุด จากจำนวนที่มีในปี 2527 16 ตัว ได้เพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ถึงปัจจุบันมีจำนวนถึง 100 ตัว ซึ่งเมื่อโตเต็มที่แล้วศูนย์ก็จะปล่อยคืนกลับสู่ป่าส่วนหนึ่ง

เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปทรงปล่อยไก่อไฟหลังขาวคืนสู่ป่าธรรมชาติถึง 23 ตัว นอกจากนั้นก็ทรงปล่อยไก่อไฟและนกยูงอีก 9 ตัว

ไก่อไฟหลังขาวที่ปล่อยกลับสู่ป่านี้ มีอายุประมาณ 1-2 ปี ซึ่งเมื่อปล่อยไปแล้ว มันก็จับคู่กันเองในป่า สร้างรังอยู่ในป่าและบางตัวก็กลับมาในถิ่นที่มันเกิด คือบริเวณศูนย์เพาะเลี้ยง ฯ นั้นเอง

เดือนมีนาคม 2534 ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรงานการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าของศูนย์ปางดง ทรงพอพระราชหฤทัยและพระราชทานพระราชดำริให้หาทางเผยแพร่การเพาะเลี้ยงสู่ประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบป่า

ปัจจุบัน จังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางดงก็ได้สนองพระราชดำริ โดยการแจก

เพิ่มรายได้จากการเลี้ยงสัตว์แทนการขึ้น
ไปล่าจากป่า เพื่อชีวิตที่อยู่ในป่าจะอยู่ได้
อย่างสงบสุข ในกลิ่นไอของธรรมชาติที่
ปราศจากการรบกวนจากชีวิตภายนอกป่า

เป็นเวลา 9 ปี ของการดำเนินงาน
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าของศูนย์
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางตอง
ที่ตั้งขึ้นตามพระราชดำริของทั้ง 2 พระองค์
ที่สามารถสร้างชีวิตให้กับสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น
และสามารถส่งมันคืนกลับสู่ถิ่นกำเนิด ให้
ได้มีชีวิตอิสระอย่างมีความสุขอยู่ในป่าถิ่น
เดิมของมันได้สมดังพระราชหฤทัยของ
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ที่ทรงห่วงใยในชีวิตสัตว์ป่าทั้งหลายในป่า
เมืองไทย

โกฟ้าที่เพาะเลี้ยงได้แก่ประชาชนที่อาศัย
อยู่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย
ภายใต้การดูแลและแนะนำการเลี้ยงที่ถูก
วิธี เพื่อเป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนสามารถ

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่าบน
จังหวัดปราจีนบุรี

เพื่อสนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในการเพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อปล่อยกลับคืนสู่ป่าธรรมชาติ

เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2534 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า ข่งกล่ำบน และทรงปล่อยนกยูงไทย 3 คู่ ไก่ฟ้าพญาลอ 3 คู่ และไก่ฟ้าหลังขาว 3 คู่ ให้กลับคืนสู่ป่าธรรมชาติ

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ สัตว์ป่าช่องกล่าบน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตรโครงการพัฒนาเขาคันท่อน จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2525 ซึ่งในครั้งนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพป่าซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เหมาะแก่การที่จะสงวนให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้แห่งหนึ่งจึงพระราชทานพระราชดำริให้จัดทำโครงการอนุรักษ์สัตว์ป่า

บริเวณพื้นที่เส้นทางที่จะขึ้นไปยังอ่างเก็บน้ำ
ของกล่าบน ในลักษณะของศูนย์เพาะเลี้ยง
และขยายพันธุ์สัตว์ป่า

ปี 2526 ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยาย-
พันธุ์สัตว์ป่าของกล่าบน จึงได้รับการ
จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริครอบคลุม
พื้นที่ป่าของหมู่บ้านท่ากระบาก หมู่บ้าน

คลองคันโท และหมู่บ้านคลองทราย ใน
เขตอำเภอสระแก้ว และอำเภอวัฒนานคร
เป็นเนื้อที่ 800 ไร่

ในศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ป่าของกล่าบน จากวันที่เริ่มดำเนินการ
มาจนถึงปัจจุบันสามารถทำการเพาะเลี้ยง
สัตว์ป่าต่าง ๆ ที่เด่นที่สุดก็คือ **นกแว่นก้น**

ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 31 ตัว ไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะไก่ฟ้าหลังเทา มีจำนวน 72 ตัว ไก่ฟ้าหลังขาว 45 ตัว ไก่ฟ้า-พญาโล่ จำนวน 27 ตัว เป็ดก่า 30 ตัว และนกขุนทองที่มีจำนวนถึง 464 ตัว นอกจากนี้ก็มีนกยูงไทย นกหว้า และนกชนิดต่าง ๆ ที่มีจำนวนรวมถึง 1,000 กว่าตัว

ส่วนสัตว์ป่าประเภทสัตว์กีบก็มีเนื้อทราย 22 ตัว กวางป่า 6 ตัว ละมั่ง 4 ตัว นอกจากนี้ก็มีแก้ง ลิง ชะนี รวมจำนวนได้ 64 ตัว

จำนวน 3 คู่ และไก่ฟ้าหลังขาว 3 คู่
ให้กลับคืนสู่ป่าธรรมชาติ

เพื่อสนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อปล่อยกลับคืนสู่ป่าธรรมชาติ ดังนั้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2534 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่ำบนและทรงปล่อยนกยูงไทย 3 คู่ ไก่ฟ้าพญาลอ

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ในปี 2525 เมื่อได้ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์และกว้างใหญ่ไพศาลของป่าในเนื้อที่ 1 ล้านไร่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จากทางอากาศแล้ว ก็ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการจัดทำพื้นที่ป่าแห่งนี้ให้เป็นสวนสัตว์ธรรมชาติขึ้น และขณะเดียวกันเพื่อที่จะพัฒนาพื้นที่ป่าและเพิ่มจำนวนสัตว์ป่าให้กับป่าแห่งนี้ไปพร้อม ๆ กับการ

จัดตั้งสวนสัตว์ธรรมชาติภูเขียว จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวขึ้น ในเขตอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ในบริเวณพื้นที่ ปริมาณ 500 ไร่ โดยได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างกรงเลี้ยงสัตว์ป่าในปี 2527 และเริ่มทำการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528

สัตว์ที่เด่นที่สุดของศูนย์เพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวที่เป็นสัตว์ปีกก็คือ ไก่ฟ้า ที่ในแต่ละปีสามารถเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ได้เป็นจำนวนมาก ทั้งไก่ฟ้าพญาลอ และไก่ฟ้าหลังขาวตลอดไปจนถึงไก่ป่า

จากปี 2528 ที่ศูนย์เพาะเลี้ยง ฯ แห่งนี้ได้เริ่มต้นเพาะเลี้ยงไก่ฟ้าพญาลอ จำนวน 2 คู่ เพิ่มมาเป็น 41 ตัวในปี

2530 และเพิ่มเป็น 74 ตัว ในปี 2532 ส่วนไก่ฟ้าหลังขาวเพิ่มจาก 4 ตัว ในปี 2528 มาเป็น 36 ตัวในปี 2530 และเป็น 56 ตัวในปี 2532 และไก่ป่า จาก 10 ตัวในปี 2528 เพิ่มเป็น 57 ตัวในปี 2530 และเป็น 60 ตัวในปี 2532 และในปัจจุบัน ฯ ณ ศูนย์แห่งนี้ มีสัตว์ปีกรวม 330 ตัว

ในวันนี้ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ สัตว์ป่าภูเขายังคงทำหน้าที่เพาะเลี้ยงและ ขยายพันธุ์สัตว์ป่า และนำปล่อยคืนสู่ป่า ภูเขวที่เป็นถิ่นกำเนิดของไก่ฟ้าที่สำคัญ แห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนสัตว์กึ่งที่ทำการเพาะเลี้ยงก็มี กวางป่า เนื้อทราย เก้ง ปัจจุบันมีประมาณ 62 ตัว

สวนสัตว์ป่าเปิดเขาคว่ำ จังหวัดเพชรบูรณ์

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสัตว์ป่าเปิดเขาคือ ไนโรกาสันนั้น ก็ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมว่าควรจะขยายพันธุ์สัตว์ป่าให้มากขึ้น โดยเฉพาะ กวาง เก้ง เนื้อทราย และนกยูง และเมื่อโตแล้วก็ให้สัตว์ป่าเหล่านี้อยู่อาศัยอย่างอิสระในป่าธรรมชาติ

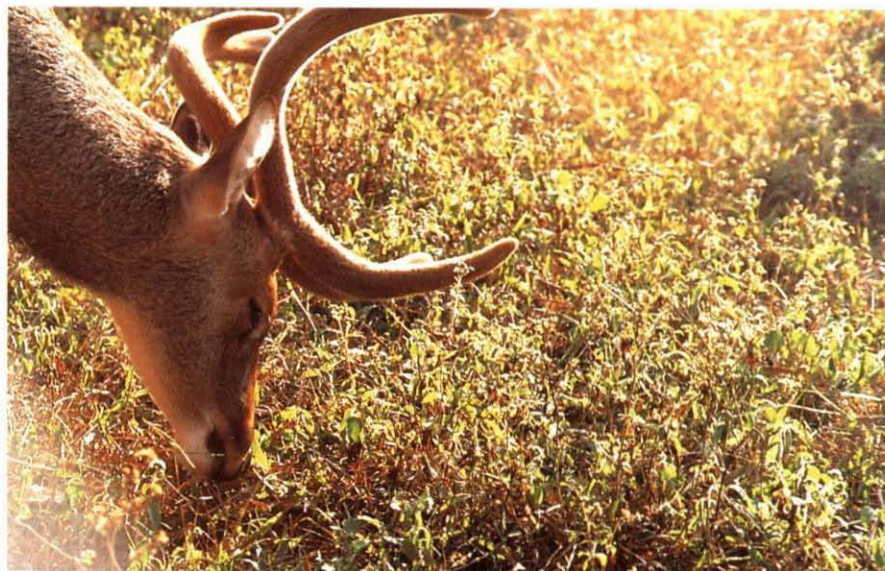
สวนสัตว์ป่าเปิดเขาค้อ

ในเนื้อที่กว่า 12,500 ไร่ ของเนินภูเขาที่เรียงรายลดหลั่นเป็นที่ราบสลับเนินเขา และปกคลุมด้วยป่าดงดิบ เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำน้ำเข็ก แห่งเขาค้อนี้ ภายหลังจากภาวะการสงครามได้เสร็จสิ้นลง และในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2527 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดอนุสาวรีย์เขาค้อ ไหว้โรกาสันนั้น ก็ได้ทรงพระราชทานพระราชดำริให้กรมป่าไม้ จัดตั้งสวนสัตว์เปิดเขาค้อขึ้น เพื่อให้ราษฎรที่เข้าอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่นี้ได้รับจกอนุรักษ

สัตว์ป่า และเพื่อเป็นการรักษาป่าไม้ใน ส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของเขาค้อไว้ให้ได้

ในปี 2527 การดำเนินงานอนุรักษ์ สัตว์ป่าของสวนสัตว์ป่าเปิดเขาค้อก็ได้เริ่มขึ้น โดยเน้นการขยายพันธุ์สัตว์กบ ได้แก่ เนื้อทราย ละอง ละมั่ง กวางป่า ส่วนสัตว์ปีก ก็ได้เน้นการขยายพันธุ์นกยูง ซึ่งเคยมีอยู่เป็นจำนวนมากในป่าเขาค้อ นอกจากนั้น ก็มีนกแว่นซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ต่าง ๆ

ต่อมาในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสวนสัตว์ป่าเปิดเขาค้อ ทรงพอ

พระราชหฤทัยที่กรมป่าไม้ได้นำสัตว์ป่าเข้าไปเลี้ยงดูในกรงอนุบาลเรียบร้อยแล้ว ในวโรกาสนั้นก็ใต้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมว่า ควรจะขยายพันธุ์สัตว์ป่าให้มากขึ้น โดยเฉพาะกวาง เนื้อทราย เก้ง และนกยูง และเมื่อใดแล้วก็ได้ให้สัตว์ป่าเหล่านี้อยู่อย่างอิสระในป่าธรรมชาติ และทรงให้ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนรอบ ๆ พื้นที่ ให้เข้าถึงการจัดตั้งสวนสัตว์ป่าเปิดด้วย

สวนสัตว์ป่าเปิดเขาค้อมีลักษณะแตกต่างจากศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่ว่า ภายในสวนสัตว์เปิดมีการจัดตั้งกรงอนุบาลพวกสัตว์ปีก ได้แก่ เก้ง กวาง ละอง ละมั่ง และคอกสัตว์ปีก เมื่อสัตว์ในคอกอนุบาลและคอกสัตว์ปีก

เพิ่มปริมาณเติบโตขึ้น ก็ได้ปล่อยให้เป็นอิสระในพื้นที่ธรรมชาติ 12,500 ไร่ ซึ่งมีรั้วลวดหนามกันไว้โดยรอบ อันเป็นลักษณะสวนสัตว์เปิดที่สัตว์ป่าอาศัยอยู่ได้อย่างอิสระไม่มีกรงขังในพื้นที่กว้างขวาง

ปัจจุบัน สวนสัตว์ป่าเปิดเขาค้อมีสัตว์ปีกเป็นจำนวนถึง 76 ตัว และเป็นสัตว์ปีกจำนวน 239 ตัว

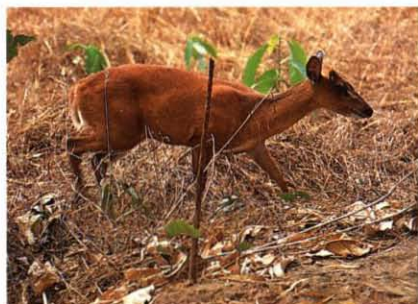
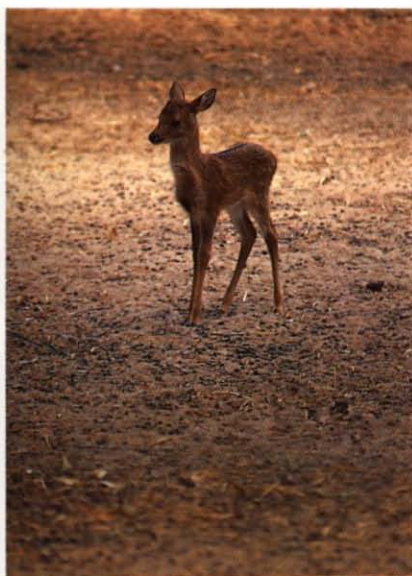
สัตว์ที่เกิดและเติบโตในคอกอนุบาลของสวนสัตว์ป่าเปิดแห่งนี้ต่างดำรงชีวิตอยู่ในป่าธรรมชาติอย่างสงบรวมเย็น สัตว์ป่าตัวแล้วตัวเล่าที่ก้าวเดินออกไปจากกรงไปเติบโตอยู่ในป่าธรรมชาติเพื่อจะเป็นสวนสัตว์เปิดที่สมบูรณ์ที่สุดในวันหนึ่งข้างหน้า

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย
จังหวัดเพชรบุรี

ณ ที่แห่งนี้ แต่เดิมเคยเป็นป่าอันอุดมสมบูรณ์ และมีสัตว์ป่าประเภทเนื้อทราย
พำนักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีชื่อเรียกว่า “ห้วยทราย”

โดยที่ทรงมีพระราชดำริที่จะฟื้นฟูเขาเสวยกะปิให้กลับคืนเป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ และจัดทำเป็นสวนสัตว์เปิดในอนาคต ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย จึงเตรียมการเพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อปล่อยคืนสู่ธรรมชาติที่เขาเสวยกะปิ

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ สัตว์ป่าห้วยทราย

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย ได้จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพระราชานิเวศน์-มฤคทายวัน ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ณ พื้นที่แห่งนี้ แต่เดิมนั้นเคยเป็นป่าอันอุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่าประเภทเนื้อทราย ฟานักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีชื่อเรียกว่า “ห้วยทราย”

สภาพในปัจจุบันของห้วยทราย ก็คือความแห้งแล้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริให้พัฒนาพื้นที่และเร่งดำเนินการปลูกป่า

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2527 ในเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ โดยมีเป้าหมายในการดำเนินการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่เคยชุกชุมในป่าแถบนี้ มาก่อน ได้แก่ เนื้อทราย เก้ง และหมูป่า และโดยที่ทรงมีพระราชดำริที่จะฟื้นฟูเขา-สเวยกะปิให้กลับคืนเป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ เพื่อจะทำเป็นสวนสัตว์เปิดในอนาคต ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย จึงเตรียมการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติที่เขา-สเวยกะปิ

ในการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่านั้นได้ค่อย ๆ ขยายจากสัตว์ป่าในท้องถิ่นไปจนถึงสัตว์ป่าต่างถิ่น ในปัจจุบันจึงมีสัตว์ป่าต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อทราย ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคือ 63 ตัว นอกจากนั้นก็มี ละอง ละมั่ง กวาง กระเจิง-หนู อีเห็น

ส่วนสัตว์ปีกมีไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ นกยูง นกแว่นสีเทา เหยี่ยว มีเหยี่ยวภูเขา เหยี่ยวแดง เหยี่ยวรุ้ง นกกระจิบ และนกชนิดต่าง ๆ เช่น นกกระลาบ นกเขาปีไหน นกเขาเขียว นกอีโถง นกกาเหว่า นกกระสา นกแก้วโม่ง ฯลฯ

สัตว์อื่น ๆ ก็มี ลิงลม ชะนี โดยเฉพาะชะนีได้มีการสร้างเกาะให้อยู่เป็นถิ่นของมันเอง

ในส่วนการปลูกพืชอาหารสัตว์ อาทิ ตะขบ มะละกอ กล้าย แผลงหญ้าและถั่ว สำหรับเลี้ยงสัตว์กับ

และเพื่อเป็นการเตรียมดินอาศัยให้ สัตว์ที่จะปล่อยสู่ป่าธรรมชาติในรูปสวน- สัตว์เปิด ศูนย์เพาะเลี้ยงแห่งนี้ก็ได้เริ่มการ ทดลองปล่อยไก่ฟ้า และทดลองการหว่าน อาหารตามทุ่งหญ้าเป็นจุด ๆ และวาง อาหารเสริมเป็นครั้งคราว

ไก่ฟ้าที่ทดลองปล่อยไปแล้วคือ ไก่ฟ้าหน้าเขียวและไก่ฟ้าหลังขาว จำนวน 10 คู่ ก็มีชีวิตรอดอยู่ในธรรมชาติทั้งหมด และย้งวนเวียนกลับมา ณ บริเวณศูนย์ เพาะเลี้ยงที่เป็นถิ่นกำเนิดของมันอยู่เสมอ

และในไม่ช้านี้ ณ พื้นที่แห่งนี้ก็จะ
พัฒนาไปสู่การเป็นสวนสัตว์เปิด เป็นถิ่น
พำนักของเนื้อทรายที่เคยเป็นที่มาของชื่อ
ห้วยทราย เหมือนดังที่ได้ทรงตั้งพระราช-

หฤทัยหวังไว้อย่างแน่นอน

และนอกเหนือไปจากศูนย์เพาะเลี้ยง
และขยายพันธุ์สัตว์ป่าทั้ง 6 แห่งที่ได้
ทรงพระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้น
แล้ว กรมป่าไม้ยังได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นอีก
5 แห่งคือ

1. ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ป่าดอยตุง ตามพระราชดำริสมเด็จพระ
พระบรมราชชนนี เนื่องในแผนพัฒนาป่าไม้
ภายใต้โครงการพัฒนาดอยตุง

2. ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

3. ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ป่าบางพระ จังหวัดชลบุรี

4. ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ป่าเขาประทับช้าง จังหวัดราชบุรี

5. ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์
สัตว์ป่าบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ทั้งนี้ก็เพื่อดำเนินการเพาะเลี้ยงและ
ขยายพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่ป่าต่าง ๆ ตาม
แนวพระราชดำริในการเพิ่มปริมาณสัตว์ป่า
ที่หายากในพื้นที่ป่าแต่ละแห่ง โดยการ
เพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ให้เจริญเติบโตแล้ว
ปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติที่เคยเป็นถิ่นอาศัย
ของสัตว์ป่าแต่ละชนิดนั้นเป็นการช่วยเพิ่ม
ปริมาณสัตว์ป่าที่หายากให้กับป่าของประ-
เทศ ตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระ-
นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใย
ต่อชีวิตสัตว์ป่ามาเป็นเวลาอันยาวนานแล้ว

โครงการสวนป่าและอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาสำนัก

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรเห็นว่าป่าเขาลำบากนี้ แม้จะเป็นป่าผืนเล็ก ๆ แต่ถือเป็นป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์ ก็สามารถเป็นที่เกิดของแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นที่อยู่อาศัยอันผาสุกของสัตว์ป่าได้ จึงทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างกลุ่มราษฎรที่อาศัยอยู่รอบ ๆ เขาลำบากแห่งนี้ ช่วยกันดูแลรักษาป่าด้วยตัวของเขาเอง ด้วยพระราชประสงค์ที่จะปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า ให้เกิดกับพลสกนิกรในท้องถิ่นนั่นเอง

ป่าเขาสำนัก อาจเป็นเพียงป่าดิบชื้น
ผืนเล็ก ๆ ที่มีเนื้อที่เพียง 1,250 ไร่ ซึ่ง
ตั้งอยู่ในเขตตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง
จังหวัดนราธิวาส

แต่ทุกตารางนิ้วของป่าดิบแห่งนี้ ก็คือ
ความชุ่มชื้นที่เกิดจากไม้ทุกต้นช่วยกันสร้าง
ขึ้นตั้งแต่ไม้เล็กผิวน้ำดินไปจนถึงไม้ใหญ่
ของป่าที่มีขนาดลำต้นสูงใหญ่ รกครึ้ม
และสูงตระหง่าน เรียงรายต้นแล้วต้นเล่า
ไปตลอดพื้นที่ป่าที่บางต้นสูงใหญ่ มีลำต้น
วัดโดยรอบได้เกือบ 2 เมตร

ด้วยความชุ่มชื้นที่เกิดจากความอุดม-
สมบูรณ์ของป่าไม้ที่สร้างสมตัวเองมาเป็น
เวลานานทำให้ป่าแห่งนี้ เป็นป่าที่รักษาเน็ด
ต้นน้ำให้กับอ่างเก็บน้ำบ้านเขาสำนักให้
ได้มีน้ำใช้ในหมู่บ้านได้ตลอดปี

สัตว์ป่าสำคัญและที่หายากในภาคใต้
ที่อาศัยอยู่บนป่าเขาสำนัก ก็ได้แก่ นกหัว
กระจง ชะมด โดยเฉพาะกระจงซึ่งมี
อยู่ชุกชุมในป่านี้

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม-
ราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรเห็นว่า “ป่า
เขาสำนัก” นี้ แม้จะเป็นป่าผืนเล็ก ๆ แต่
เมื่อเป็นป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์ ก็ยังเป็นที่

เกิดของแหล่งต้นน้ำลำธาร และเป็นที่อยู่อาศัยอันเหมาะสมของสัตว์ป่าได้ จึงมีพระราชดำริที่จะสร้างกลุ่มราษฎรในท้องถิ่นให้ดูแลรักษาป่าแห่งนี้ไว้ด้วยตัวเขาเอง ด้วยพระราชประสงค์ที่จะปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าให้เกิดกับพสกนิกรในท้องถิ่นนั่นเอง

จากพระราชดำรินุรักษ์ป่าเขาสำนักแห่งนี้ไว้ ภายใต้การดูแลรักษาของราษฎรในพื้นที่จึงได้ทรงคัดเลือกราษฎรจากหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบ ๆ ป่าเขาสำนัก ซึ่งเป็นราษฎรที่ยากจน จำนวน 6 ครอบครัวให้ทำหน้าที่พิทักษ์ป่าเขาสำนัก โดยทรงพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์สร้างบ้านพระราชทานแก่ราษฎร 6 ครอบครัว บริเวณ

รอบเขาส่านัก และทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้ราษฎรทั้ง 6 ครอบครัว ทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าไม่ให้ใครขึ้นไปล่าสัตว์ตัดไม้ในป่า

29 กันยายน 2526 เป็นวันที่ทรงเริ่มต้นโครงการสวนป่าและอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาส่านักซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสาธิตการปลูกสวนป่า ณ บ้านรอบเขาส่านัก และทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้ราษฎรช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านและรักษาป่าไม้ธรรมชาติและสัตว์ป่าให้คงสภาพไว้

ในวันที่ 27 กันยายน 2527 เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกโครงการสวนป่าและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าเขาส่านัก ราษฎรก็ได้นำสัตว์ป่าที่จับมาได้มาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่หายากไว้ตามพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้กำหนดตำบลกะลุวอ จัดหาสถานที่ดูแลเลี้ยงสัตว์ป่าดังกล่าวไว้ ณ โครงการสวนป่า และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าเขาส่านัก และทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้ราษฎรช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยเฉพาะนกพันธุ์ต่าง ๆ ที่หายากและพบอยู่เฉพาะในบริเวณภาคใต้ เช่น นกหัวนกแว่น และกระจง

นับจากปี 2526 มาจนถึงปัจจุบันที่
 ราษฎรแห่งหมู่บ้านรอบป่าเขาสำนัก ต่าง
 ทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าไม้และสัตว์ป่า จึง
 ไม่มีการจับสัตว์ป่าไม่มีการตัดไม้ ณ ป่าแห่ง
 นี้อีกเลย

ทุกผู้คนที่อาศัยอยู่เชิงเขาสำนักต่าง

มีความรักและผูกพันกับป่าแห่งนี้ ด้วย
 ความรู้สึกที่เคารพและเทิดทูนต่อองค์
 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
 อันเป็นหนทางที่นำไปสู่การพิทักษ์รักษาป่าไม้
 และชีวิตสัตว์ป่าไว้ให้คงอยู่ในสภาพเดิม
 ได้ตลอดมา

นี่คืองานบนเส้นทางอนุรักษ์ที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงปลูกสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนใน

ท้องถิ่นชนบทของประเทศได้รู้จักคุณค่าของป่าไม้และสัตว์ป่าด้วยพระองค์เอง

สวนสัตว์ตามโครงการพระ- ราชดำริแห่งบ้านกะลุปี

ตลอดเวลาที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยโดยเฉพาะราษฎรในท้องถิ่นที่แสนไกลของหมู่บ้านในเขตจังหวัดนราธิวาส เช่น หมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอโต๊ะโมะ เขตกิ่งอำเภอสุคีริน เขตอำเภอศรีสาคร นั้น สิ่งหนึ่งที่ราษฎรมักจะนำมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายก็คือสัตว์ป่า โดยเฉพาะนกพันธุ์ที่หาได้ยากของทางภาคใต้ เช่น นกแว่น นกหว้า ซึ่งมีถิ่นอาศัยอยู่ในป่าลึก

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้ทรงมีพระราชดำริที่จะปลูกฝังความรู้สึกให้ราษฎรรักและรู้คุณค่าของสัตว์ป่า โดยทรงเริ่มจากที่มีรับสั่งให้ราษฎรจับสัตว์ป่าที่หายากได้แล้วนำมาเลี้ยงไว้ โดยพระราชทานค่าเลี้ยงดูสัตว์ป่าแก่ผู้ที่เลี้ยงไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้ราษฎร ได้มีความรู้สึกและผูกพันกับสัตว์ป่าที่เลี้ยงไว้ อันจะนำไปสู่การยุติการล่าเป็นอาหาร ตลอดจนการเรียนรู้ในพฤติกรรมของสัตว์ป่า อันจะนำไปสู่การเลี้ยงสัตว์ป่าแทนการล่าและทั้งยังเป็นการช่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าไม่ให้เป็นสูญพันธุ์และเป็นการขยายพันธุ์สัตว์ป่าได้ด้วย

ณ ที่ใดที่ราษฎรนำสัตว์ป่ามาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเป็นจำนวนมาก ก็ จะทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ราษฎรช่วยกันเลี้ยงไว้ โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าอาหารสัตว์ป่า

สวนสัตว์ตามโครงการพระราชดำริ แห่งบ้านกะลุปี ตำบลมอโง กิ่งอำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส คือแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์ป่าตามพระราชดำริอีกแห่งหนึ่ง ที่ได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ราษฎรช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่ หายาก และรับสมาชิกอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ช่วยกันเลี้ยงดูสัตว์ป่าแห่งสวนสัตว์ตาม โครงการพระราชดำริ

จึงนับเป็นเวลาอันยาวนานมาแล้ว ที่ทรงมีความอุตสาหะพยายามที่จะปลูกฝัง

ให้ราษฎรของพระองค์รักและรู้ในคุณค่า ของการพิทักษ์รักษาป่าไม้และสัตว์ป่าของ ประเทศโดยมิเคยทรงย่อท้อ

ทั้งนี้ เพื่อที่ว่า วันข้างหน้าประชาชน ของพระองค์บนผืนแผ่นดินนี้ จะมีดวงใจ เป็นดวงเดียวกันในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้และสัตว์ป่าของประเทศไว้ร่วมกัน ตลอดไป

โครงการปลูกป่ารอบพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์
พระราชดำริแห่งการเริ่มต้นฟื้นฟูป่าให้ภาคอีสาน

ด้วยทรงทอดพระเนตรเห็นความ
 แห่งแล้งที่เกิดขึ้นในภาคอีสานมาเป็น
 ระยะเวลาอันยาวนาน อันเกิดจากการขาด-
 แคลนพื้นที่ป่าไม้ และด้วยพระราชหฤทัย

ที่ทรงเชื่อมั่นว่า หากสร้างป่าให้กับภาค
 อีสานได้ ความชุ่มชื้นก็จะกลับคืนสู่ผืนดิน
 ที่แห้งแล้งอยู่ในวันนี้ได้อย่างแน่นอน

ด้วยเหตุผลนี้เอง ที่นำมาสู่พระราชดำริที่ว่า

“ฉันจะปลูกป่า”

ไม่เพียงแต่จะทรงริเริ่มโครงการปลูกน้ำขึ้นในภาคอีสาน เพื่อรวมน้ำใจให้ทุกผู้ทุกคนในท้องถิ่นได้เห็นถึงความสำคัญของป่าไม้เท่านั้น

ณ ทุกหนทุกแห่งที่แห้งแล้ง ก็จะมีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินการปลูกป่าทดแทน โดยทรงเริ่มตั้งแต่พื้นที่รอบพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์

นับตั้งแต่ปี 2526 ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริให้ทำการปรับปรุงพื้นที่รอบ ๆ พระตำหนัก

ภูพานราชนิเวศน์ ด้วยทรงมีพระราชประสงค์จะให้บริเวณรอบพระตำหนักเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ป่า และไม้ประดับ เพื่อเป็นการเสริมให้กลมกลืนกับธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้เกิดความสวยงามและให้ป่าได้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ให้ความชุ่มชื้นกับผืนดิน โดยมุ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ปลูกป่าเสริมพื้นที่รอบพระตำหนัก ภูพานราชนิเวศน์
2. ปลูกดอกไม้ป่า และไม้ประดับ เสริมธรรมชาติบริเวณลานดุสิตา และลานก้อนหินใหญ่

ในการปลูกป่าเสริมพื้นที่ธรรมชาติตามพระราชดำรินั้น กรมป่าไม้ได้ใช้ระบบการปลูกทดแทนในพื้นที่ว่างของป่า บริเวณไหนที่มีต้นไม้อยู่แล้วก็ปล่อยให้ตามธรรมชาติ บริเวณไหนที่โล่งเตียนก็ทำการปลูกเสริมในปีแรกสามารถปลูกป่าเสริมได้ในพื้นที่ 747 ไร่ เป็นเนื้อที่ในพระตำหนักประมาณ 200 ไร่ พันธุ์ไม้ที่ใช้ปลูกเป็นไม้ท้องถิ่น ได้แก่ ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่าโมง จำนวนกล้าไม้ที่ใช้ปลูกในปี 2527 ประมาณ 70,000 ต้น

ปี 2528 ดำเนินการปลูกป่าเสริมธรรมชาติ ในพื้นที่ 640 ไร่ กล้าพันธุ์ไม้ที่ใช้ปลูก 17 ชนิด ประกอบด้วย นนทรี, มะกอกเลื่อม, มะค่าโมง, หว้า, ประดู่, พยุง, แดง, ตีนนก, อินทนิล, มะขามป้อม,

ซีเหล็กบ้าน, ชิงชัน, ตะขบ, กะบก, ไทร, มะกอก และพลับพล่า เป็นจำนวน 100,000 ต้น

และจากปี 2529-2532 กรมป่าไม้ภายใต้การดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติ-อุทยาน ก็ได้สนองพระราชดำริดำเนินการปลูกป่าเสริมในพื้นที่ป่าธรรมชาติปีละ 1,000 ไร่ โดยใช้กล้าไม้ชนิดเดียวกับที่ใช้ปลูกในปี 2528 ปีละ 100,000 กล้า โดยทำการปลูกติดต่อกันทุกปี

ในการเพาะพันธุ์กล้าไม้ที่ใช้ปลูกนั้น อุทยานแห่งชาติอุทยานได้ดำเนินการเพาะชำเอง ซึ่งในแต่ละปีสามารถดำเนินการเพาะชำ

กล้าไม้ได้ประมาณ 200,000 ต้น ในจำนวน
นี้ให้นำไปปลูกเสริมในป่าธรรมชาติ ปีละ
100,000 ต้น นอกเหนือจากนั้นก็ให้บริการ
แก่ชาวบ้านที่ต้องการพันธุ์ไม้ไปปลูก

พันธุ์ไม้ที่ปลูกทั้ง 17 ชนิดนี้ เป็น
พันธุ์ไม้ในท้องถิ่นเดิมของป่าในภาคอีสาน
และเป็นทั้งพันธุ์ไม้ที่จะให้ผลที่เป็นอาหาร
แก่สัตว์ป่า

ในวันนี้ บริเวณภายในพระตำหนัก
และบริเวณรอบนอกพระตำหนักภูพาน
ราชนิเวศน์ กำลังเขียวครึ้มด้วยพันธุ์ไม้ใหญ่-
น้อยกำลังเติบโตขึ้นภายใต้การบำรุงรักษา
กำลังเติบโตไปสู่ระบบป่าธรรมชาติ ตาม
พระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ
พระบรมราชินีนาถ

เมื่อความชุ่มชื้นเริ่มแผ่กระจายได้
ร่มเงาของไม้ทุกต้น ที่ปลูกมาตั้งแต่ปี 2527
บางต้นก็ออกดอกออกผล พอที่จะเป็น
อาหารแก่สัตว์ป่าได้แล้ว ในปี 2533 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้
ทรงปล่อยสัตว์ป่าสู่ป่าธรรมชาติแห่งนี้
ซึ่งประกอบด้วย ไก่ฟ้า นกยูง ไก่ฟ้า
และมีพระราชเสาวนีย์ให้กรมป่าไม้ปลูกป่า
เพื่อเป็นอาหารสัตว์ภายใต้โครงการ

ปลูกไม้อาหารสัตว์ป่าและนก บริเวณ
ตอนในและนอกเขตพระตำหนักภูพานราช-
นิเวศน์ขึ้นในปี 2534 อุทยานแห่งชาติภูพาน
จึงได้ดำเนินการปลูกไม้ที่เป็นอาหารสัตว์ป่า
และนก ได้แก่ หว่า มะขามป้อม มะเกลือ

ตะขบ และพลับพล่า เป็นจำนวน 6,200 กล้า
ขณะเดียวกันก็ได้ดำเนินการปลูกป่าเสริม
พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ซึ่งไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำ
ตามโครงการพระราชดำริห้วยเวียงไพร
และอ่างเก็บน้ำห้วยทรายด้วย

ด้วยลำต้น กิ่งก้าน และใบที่กำลัง
ค่อย ๆ เติบโตร่วมกันของต้นไม้ต้น
ต่างช่วยกันสร้างให้ป่ารอบพระตำหนัก
ภูพานราชินีเวศน์ ซึ่งเป็นป่าแหล่งต้นน้ำ
ลำธารที่สำคัญของจังหวัดสกลนคร ได้สร้าง
ความชุ่มชื้นให้เกิดกับผืนดินที่อยู่ใต้ร่มเงา

ของป่า พร้อม ๆ กับที่ความแห้งแล้ง
ค่อย ๆ ลดลง สัตว์ป่าเริ่มกลับคืนสู่ความ
ร่มเย็นของป่าที่ได้รับพระเมตตาบารมีจาก
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ที่ทรงเป็นผู้ฟื้นฟูความสมดุลแห่งระบบ
นิเวศน์คืนให้กับป่าธรรมชาติได้อีกครั้ง

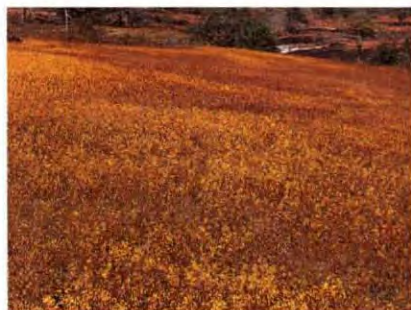

จากผืนป่าใหญ่สู่ดอกไม้ป่าเล็ก ๆ แห่งลานดุสิตา

จากผืนป่าใหญ่สู่ดอกไม้ป่าเล็ก ๆ แห่งลานดูลีดา

หลายปีมาแล้วที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชปรารภกับผู้ใกล้ชิดว่า ในภาคอีสานนั้น มีพรรณไม้เล็ก ๆ สวยงามตามท้องทุ่ง ซึ่งไม่เคยทอดพระเนตรเห็นในภาคอื่น ๆ เลย โดยเฉพาะในจังหวัดสกลนครในบริเวณที่ตั้งพระตำหนัก-ภูพานราชนิเวศน์ใกล้ ๆ กับเชิงเขาจะมีดอกหญ้าป่าเล็ก ๆ ชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นสีม่วงและสีน้ำเงินสด มีกลิ่นหอม และจะบานสพรั่งไปทั่วทั้งทุ่ง เป็นลานกว้างในช่วงปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาว ซึ่งได้ พระราชทานนามดอกไม้ป่า ดอกเล็ก ๆ นี้ว่า “ดอกดูลีดา”

ณ บริเวณพื้นที่ใกล้พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ในเนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ คือบริเวณที่เกิดของทุ่งดอกหญ้าป่าเล็ก ๆ หลากสี และโดยเฉพาะจะละลานตาด้วยสีม่วงของดอกดูลีดา ที่ได้ทรงพระราชทานชื่อให้

และ ณ บริเวณลานดูลีดาแห่งนี้จะเป็นที่ที่มักจะทรงเสด็จพระราชดำเนิน

ไปประทับพักผ่อนพระอิริยาบถ ในตอนเย็น
ในระหว่างที่ประทับแรม ณ พระตำหนัก-
กุพานราชนิเวศน์อยู่เสมอ ๆ

ในปี 2527 เมื่อได้พระราชทาน
พระราชดำริให้ปลูกป่าเสริมพื้นที่รอบ
พระตำหนักกุพานราชนิเวศน์นั้น ก็ได้มี
พระราชดำริให้ปลูกดอกไม้ป่าและไม้ประดับ
เสริมธรรมชาติบริเวณลานดูลีดา และลาน

ก้อนหินใหญ่ด้วย โดยทรงมีพระราชเสาวนีย์
ให้ว่าจ้างราษฎรที่ยากจนจากบ้านดงยอ
ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
จำนวน 20 คน เป็นแรงงานในการปรับปรุง
และทรงพระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วน
พระองค์ เป็นค่าแรงตอบแทน คนละ 30 บาท
ต่อวัน โดยแต่ละคนมีหน้าที่ตกแต่งลานดูลีดา
และปลูกพันธุ์ไม้ป่าเพิ่มเติม ต้นไม้ที่ปลูก
เพิ่มเติมส่วนใหญ่เป็นต้นโคลงเคลง หลัง
จากที่ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับพระตำหนัก-
จิตรลดาโรฐานแล้วก็ได้ทรงมีพระราช-
เสาวนีย์ให้ พลตรี เรวัต บุญทับ รับผิดชอบ
ดำเนินการต่อไป

ปัจจุบันลานดุสิตาแห่งนี้จะบานสะพรั่งด้วยดอกไม้ป่าเล็ก ๆ หลากสี ตั้งแต่สีม่วง น้ำเงินสด สีขาวอมม่วง และสีเหลือง ซึ่งได้พระราชทานชื่อดอกไม้หลากสีเหล่านี้ นอกเหนือไปจากดอกดุสิตาว่ามณีเทวา สรัสจันทร และสร้อยสุวรรณาดอกไม้หลากสีเหล่านี้ ต่างชูช่อเล็ก ๆ ปะปนอยู่กับดอกกระดุมเงินเหนือดอกหยาด

น้ำค้างที่บานแนบติดอยู่กับพื้นดินเป็นวงกลมสีแดงเรื่อ ๆ อมส้ม ที่บนผิวมีขนเล็ก ๆ และตุ่มน้ำใส ๆ ทำให้ดูคล้ายเป็นหยาดน้ำค้างติดอยู่ตลอดเวลา

นี่คือ คุณค่าที่ทรงสร้างขึ้นไว้ให้กับดอกไม้ป่าเล็ก ๆ หลากสีแห่งท้องทุ่งของอีสาน

โครงการสมเด็จ ฯ อรุณรักษ์พันธุ์เต่าทะเล

โครงการสมเด็จพระเจ้า อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล

เมื่อปี 2511 พลตรี มรว.ศีกฤทธิ ปราโมช ได้น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย เกาะมันใน ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอน้ำทะเลอ่าวไทย เขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ให้เป็น ทรัพย์สินส่วนพระองค์แต่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

ปี 2522 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชเสาวนีย์กับ พล.ร.อ. นรินทร์ ศิริภินัน สมุหราชองครักษ์

ให้ดำเนินการพัฒนาเกาะมันใน ให้เป็น แหล่งอนุรักษ์ธรรมชาติในอันที่จะเป็น ประโยชน์ในด้านทรัพยากรประมง แทน การทิ้งร้างไว้

กรมราชองครักษ์จึงได้ร่วมกับกรม ประมงดำเนินการสำรวจสภาพพื้นที่ของ เกาะมันใน และได้พบว่า เกาะมันในเป็น เกาะที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์เต่า ทะเล เนื่องจากเป็นเกาะที่เต่าขึ้นมาวางไข่ ในฤดูกาลตามธรรมชาติอยู่แล้ว เมื่อสมุหราชองครักษ์นำความขึ้นกราบบังคมทูลให้

ทรงทราบ ก็ทรงเห็นชอบให้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลชั้นที่เกาะมันใน พร้อม กับมีพระราชานุญาตให้ใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการสมเด็จ ฯ อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล”

โครงการสมเด็จ ฯ อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล ได้เริ่มต้นขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2522 โดยสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพ่อแม่เต่าทะเล สำหรับเพาะพันธุ์ และลูกเต่าทะเล จำนวน 100 ตัว เพื่อนำไปปล่อยที่เกาะมันใน สำหรับดำเนินการ

แพร่ขยายพันธุ์ในบริเวณอ่าวไทย ซึ่งลูกเต่าทะเลจำนวน 100 ตัว ที่ทรงพระราชทานไปนั้น ได้รับการปล่อยลงสู่ผืนน้ำอ่าวไทย ที่เกาะมันในในวันที่ 12 สิงหาคม 2522

เมื่อได้เริ่มต้นโครงการ ฯ แล้ว กรมอุทกศาสตร์ กรมประมง และกรมชลประทาน ก็ได้ร่วมกันดำเนินการพัฒนาเกาะมันในให้เป็นที่สถานที่อนุบาลเพาะเลี้ยงพันธุ์เต่าทะเล โดยได้ดำเนินการจัดสร้างบ่ออนุบาล จำนวน 100 บ่อ สร้างบ่อผสมพันธุ์หาดวางไข่ และอ่างเก็บน้ำจืด

จัดตั้งฟาร์มเต่าทะเลตัวอย่าง เพื่อให้เกาะ
มันในเป็นศูนย์กลางการสาธิตวิธีการเลี้ยง
การอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลในประเทศไทย
อีกด้วย

แนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์
เต่าทะเล ตามโครงการสมเด็จพระ ๑ อนุรักษ์
พันธุ์เต่าทะเล ก็คือ การเพาะลูกเต่าให้ได้
มากที่สุด แล้วนำมาอนุบาลอีกประมาณ
6 เดือน เพื่อให้ลูกเต่าโต และแข็งแรง
พอที่จะพาดำรอดจากศัตรูต่าง ๆ ได้

ลูกเต่าจะสามารถพาดำรอดพ้น
จากศัตรูได้นั้นจะมีอายุอย่างน้อยได้ 6
เดือน ซึ่งลูกเต่าจะมีกระดองที่เริ่มแข็งขึ้น
แล้ว

การปล่อยลูกเต่าที่เพาะเลี้ยงและ
อนุบาลไว้จึงจะต้องอนุบาลไว้จนถึงอายุ
6 เดือน จึงจะนำมันปล่อยลงสู่ทะเล

นอกจากจะเพาะเลี้ยงและอนุบาล
ลูกเต่าแล้ว โครงการสมเด็จพระ ๑ อนุรักษ์
พันธุ์เต่าทะเล ยังตั้งเป้าหมายในการที่จะ

และในปี 2524 โครงการสมเด็จพระ ๑
อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล ก็ได้เสนอห้ามส่ง
กระดองเต่าทะเล และผลิตภัณฑ์สินค้าออก
เพื่อป้องกันการลักลอบทำลายพ่อแม่พันธุ์
เต่าทะเล ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้ออก
ประกาศเป็นกฎหมายใช้บังคับตั้งแต่วันที่
2524

ในส่วนของ การเพาะเลี้ยง และ
อนุบาลลูกเต่าทะเลนั้น ในปี 2523 ได้
ดำเนินการอนุบาลลูกเต่าตะนุและเต่ากระ
ซึ่งได้รับมาจากกองทัพเรือที่ทำการเพาะฟัก
ที่เกาะคราม จนโตและแข็งแรงพอก็ได้
ปล่อยลงทะเลไปเป็นจำนวน 822 ตัว
เป็นเต่าตะนุ 616 ตัว และเต่ากระ 206 ตัว

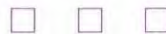
ปี 2524 ดำเนินการ เพาะฟักลูก
เต่าทะเล ทั้งที่เกาะมันในและเกาะคราม
ได้พันธุ์ลูกเต่าตะนุ 3,236 ตัว และพันธุ์

ลูกเต่ากระ 478 ตัว จากนั้นได้อนุบาล
จนมีอายุ 6-10 เดือน ก็ปล่อยลงสู่ทะเล
เป็นจำนวน 3,023 ตัว

ขึ้นเรื่อย ๆ จนในปัจจุบันสามารถที่จะส่ง
ลูกเต่าให้กับศูนย์ต่าง ๆ ที่ขอมาพร้อมกับ
ดำเนินการอนุบาลลูกเต่า และปล่อยลง
สู่ท้องทะเลประจำปี ปีละประมาณ
2,000 ตัว และบางปีก็เกิน 2,000 ตัว
โดยที่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ในปัจจุบันที่เกาะ
มันในส่วนหนึ่งได้เติบโตมาจากการเพาะ
เลี้ยง ซึ่งนับว่าการดำเนินงานของโครงการ
สมเด็จ ฯ อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลได้บรรลุ
เป้าหมายแล้ว

นี่คืองานอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำให้กับ
น่านน้ำทะเลไทย ที่ทรงริเริ่มไว้ ณ เกาะ
มันใน ให้เป็นถิ่นอนุรักษ์เต่าทะเลของ
ประเทศ

ปี 2525 ดำเนินการเพาะฟักลูก
เต่าตะนุ และเต่ากระที่เกาะคราม ได้จำนวน
3,902 ตัว แล้วนำไปอนุบาลที่เกาะมันใน
เมื่อลูกเต่าโตและแข็งแรงก็ทำการปล่อย
ลงทะเล ที่เกาะคราม 1,892 ตัว และ
ปล่อยที่เกาะมันในจำนวน 1,148 ตัว
โดยเป็นเต่าตะนุ 2,443 ตัว และเต่ากระ
598 ตัว

และจากปี 2525 มาจนถึงปัจจุบัน
การเพาะพันธุ์ลูกเต่าทะเล ก็ได้ขยายพันธุ์มาก

โครงการสวนป่าเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
จังหวัดราชบุรี

- สวนป่า สิริกิติ์
- อุทยานเฉลิมพระเกียรติ ไทยประจัน

- เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์ไม้ที่มีค่าในท้องถิ่น และที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ตลอดจนพันธุ์ไม้ที่หายากจากภาคอื่น ๆ ให้เป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์ที่สุด
- เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกบุกรุกทำลายจนมีสภาพเสื่อมโทรม ให้กลับคืนสู่สภาพป่าธรรมชาติ โดยเร็วที่สุด
- เพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
- เพื่อเป็นป่าที่เป็นแหล่งรวมพันธุ์ไม้ที่มีคุณค่าที่ใหญ่ที่สุดในภาคกลางสำหรับเป็นแหล่งศึกษาในเรื่องทรัพยากรป่าไม้
- เพื่อพัฒนาพื้นที่ทำกินของราษฎรด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และการเกษตรที่ถูกต้องเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้กับราษฎร
- เพื่อเสริมสร้างความสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดขึ้นกับประชาชน
- เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

สวนป่าสิริกิติ์

ณ บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 3,000 ไร่ ที่ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำภาชี ในเขตบ้านห้วยม่วง ตำบล ตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งอยู่ห่างจากแนวชายแดนไทย-พม่า เพียงประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 180 กิโลเมตร นั่นคือ บริเวณที่ตั้งของป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารแห่งหนึ่งของแม่น้ำภาชี

ลักษณะภูมิประเทศของผืนป่าแห่งนี้ เป็นทิวเทือกเขาสลับซับซ้อนเรียงรายอยู่ โดยรอบพื้นที่ดินที่เป็นเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ แบบลูกคลื่นลอนลาดไปตลอดพื้นที่มีเนื้อดินเป็นดินเป็นทราย

ผืนป่าเหนือทิวเขายังอยู่ในสภาพที่หนาทึบ ให้ความชุ่มชื้น และให้กำเนิดแหล่งน้ำแก่แม่น้ำภาชี ให้มีน้ำไหลอยู่ตลอดปี หากผืนป่าในบริเวณที่ราบนั้นได้ถูกทำลายลงไปมากแล้ว

ปัจจุบันบริเวณผืนป่าแห่งนี้ คือที่ตั้งของหมู่บ้าน ป้องกันตนเองชายแดนไทย-พม่า ซึ่งกองทัพภาคที่ 1 ได้รับอนุญาตให้จัดสรรพื้นที่ดินทำกิน ณ บริเวณพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมแล้ว โดยจัดให้ประชาชนที่ยากจน ในแนวชายแดนเข้ามาใช้เป็นพื้นที่ทำกิน เมื่อปี 2531 โดยได้จัดสรรไปแล้ว 2,700 ไร่ มีประชาชนเข้าอาศัยทำกินประมาณ 85 ครอบครัว ครอบครัวละ 14 ไร่

หากปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่จัดสรรแห่งนี้คือ การลักลอบตัดไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจออกจากป่าบนภูเขาประการหนึ่ง กับปัญหาการขายสิทธิที่ทำกินให้กับบุคคลภายนอก โดยการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อีกประการหนึ่งที่เป็นต้นเหตุของการเสื่อมสลายที่ละน้อยของป่าแห่งนี้

ด้วยสภาพพื้นที่ที่อยู่ในท่ามกลางป่าไม้ หุบเขา และธารน้ำที่มีเกาะแก่งอยู่กลางน้ำ ทำให้ธรรมชาติของป่าสวยงาม

และโดดเด่น จึงเป็นที่ที่ต้องการของนักลงทุนจากภายนอกซึ่งมุ่งหวังเข้าไปจับจองเพื่อจัดทำรีสอร์ทขึ้น

เพื่อที่จะรักษาป่าผืนนี้ไว้ กองทัพบกกรมป่าไม้ จังหวัดราชบุรี และมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการสวนป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถขึ้น โดยได้รับพระราชานุญาตให้ใช้นามว่า **“สวนป่าสิริกิติ์”**

วัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการสวนป่าสิริกิติ์ขึ้นก็เพื่อที่จะสนองพระราชดำริที่มีมากกว่า 10 ปี ในการรักษาป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแบบอย่างของการพัฒนา ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพ

ป่า และอนุรักษ์สัตว์ป่าควบคู่ไปกับการอยู่ดีกินดีของประชาชนที่อาศัยอยู่ในผืนป่านั้น ๆ

เพื่อที่จะให้โครงการสวนป่าสิริกิติ์ได้เป็นไปตามพระราชดำริ งานในขั้นต้นก็คือการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ด้วยการสร้างอาชีพเกษตรกรรมให้จัดหาแหล่งน้ำ จัดหาพืชที่เหมาะสม การให้คำแนะนำในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนดูแลพืชที่เพาะปลูกให้ได้ผลผลิตสูงสุด เพื่อหยุดยั้งการขึ้นป่าตัดไม้ และล่าสัตว์ในป่าลึกที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่มาก

และพร้อม ๆ กับที่ได้จัดสรรที่ดินทำกิน สร้างอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพเสริมด้วยงานศิลปาชีพนั้น ก็ได้ดำเนินการปลูกป่าเสริมในพื้นที่ป่าธรรมชาติที่ถูกทำลายลงไป

โครงการสวนป่าสิริกิติ์ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนเมษายน 2533 โดยเริ่มตั้งแต่

- การสำรวจลัทธิที่ดินที่ทำกินในพื้นที่โครงการ
- การจัดที่ดินทำกินทดแทนให้ผู้ที่มิที่ทำกินในพื้นที่สวนป่า
- การสำรวจข้อมูลพื้นที่
- การจัดพื้นที่ทำการเกษตรเป็นส่วนรวมให้กับราษฎร
- การสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และระบบชลประทาน

ทั้งนี้ ในการจัดหาแหล่งน้ำนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ บริเวณที่จัดสร้างแหล่งน้ำขึ้นให้กับประชาชนในพื้นที่

ในการปลูกป่าเสริมธรรมชาตินั้น ก็ได้

เริ่มต้นปลูกป่าเป็นปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2533 ในเนื้อที่ 100 ไร่ ด้วยพันธุ์ไม้มีค่าหายากที่เคยมีอยู่ในท้องถิ่นจำนวน 4,000 ต้น ซึ่งได้แก่ เต็ง รัง ประดู่ มะค่า

ในการปลูกป่าเป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2533 นั้น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธาน และทรงปลูกต้นไม้ไว้เป็นที่ระลึก ณ บริเวณแก่งส้มแมวซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่สวยงามที่สุดของผืนป่าแห่งนี้

งานสำคัญของการอนุรักษ์ป่า สวนป่าสิริกิติ์ก็คือ การฝึกเยาวชนอาสาพิทักษ์ป่าขึ้นเพื่อให้เยาวชนในพื้นที่มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการดูแลรักษาป่าที่เป็นถิ่นเกิดและถิ่นที่อยู่อาศัยและพร้อม ๆ กับในการทำหน้าที่ดูแลพิทักษ์รักษาป่านั้น ก็ได้อบรมอาชีพเสริมจากงานศิลปะด้วย เพื่อให้เยาวชนได้มีอาชีพ มีรายได้ เพื่อที่จะหยุดพฤติกรรมการตัดไม้ และการล่าสัตว์ลงให้ได้

ป่าที่ปลูกมาตั้งแต่ ปี 2533 ได้ค่อย ๆ เติบโตขึ้น ณ สวนป่าสิริกิติ์ด้วย

การดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจังระหว่างกันของประชาชนในท้องถิ่น กองทัพบก กรมป่าไม้ จังหวัดราชบุรี และมูลนิธิส่งเสริมศิลปะในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ในวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุครบ 60 พรรษา ในปี 2535 นี้ ก็จะมีผืนป่าใหญ่แห่งภาคกลางที่กำลังกลับคืนสู่ความสมดุลแห่งธรรมชาติ ดังที่ได้ทรงมีพระราชปณิธานในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้มานานแสนนานแล้วอีกแห่งหนึ่ง

อุทยานเฉลิมพระเกียรติ ไทยประจัน

เหนือขึ้นไปจากที่ตั้งของโครงการสวนปาสิริกิติ์ ในเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ก็คือ ที่ตั้งของป่าสงวนแห่งชาติ-ไทยประจัน ซึ่งตั้งอยู่ ณ ฝั่งซ้ายของแม่น้ำภาชีเช่นเดียวกัน

ด้วยเนื้อที่ 75,000 ไร่ ของป่าสงวนแห่งชาติไทยประจันแห่งบ้านไทยประจัน ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี นั้น คือผืนป่าดิบชื้นผืนใหญ่ที่สุดของภาคกลาง ที่ปกคลุมเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน มีพันธุ์ไม้มีค่าขนาดใหญ่อยู่ตลอดพื้นที่ป่า ทำให้ป่าแห่งนี้ได้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร อาทิ ลำห้วยแม่ประจัน

ป่าไทยประจัน ต่างจากสวนปาสิริกิติ์ที่ว่า ป่าไทยประจันยังมีสภาพป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะในป่าดิบที่อยู่ลึกเข้าไปในทิวเทือกเขานั้นยังหนาที่ไปด้วยไม้ใหญ่ของป่า หลากหลายด้วยชีวิตสัตว์ป่านานาชนิด การอนุรักษ์ป่าไทยประจันก็คือ จะต้องรักษาไว้ไม่ให้มีการลักลอบทำลาย

และเพื่อที่จะพิทักษ์รักษาป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์นี้ไว้ให้ได้ ดังพระราชปณิธาน ในการอนุรักษ์ป่าไม้ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจันจึงเกิดขึ้นภายใต้โครงการสวนป่าเฉลิมพระเกียรติฯ อีกแห่งหนึ่งในพื้นที่ จำนวน 10,000 ไร่

ในขณะที่งานสวนปาสิริกิติ์ คือการปลูกสร้างสวนป่าเสริมธรรมชาติควบคู่ไปกับการจัดที่ดินทำกิน และพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่นั้น งานของอุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจันก็คือ การพิทักษ์รักษาป่าที่ยังอยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์ไว้ให้

คงอยู่ได้ตลอดไป พร้อม ๆ กับการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนบ้านไทยประจัน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับป่าไทยประจัน จำนวน 88 ครัวเรือน เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นในการร่วมกันพิทักษ์รักษาป่า หยุดการทำลาย ตัดไม้ลงให้ได้

ปัจจุบันกองทัพบก ร่วมกับกรมป่าไม้ และจังหวัดราชบุรี ดำเนินการป้องกัน

ปราบปรามการตัดไม้พร้อม ๆ กับการอบรมราษฎรให้ร่วมกันรักษาป่าไม้ เพื่อให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ให้ความชุ่มชื้น และธาตุอาหารแก่ดิน อันเป็นผลต่อการเพาะปลูกที่มีประโยชน์ต่อผู้คนในท้องถิ่นเอง ตลอดไปตราบเท่าที่ป่าแห่งนี้ได้รับการถนอมรักษาไว้ เพื่อประโยชน์อันยาวนานตลอดไปของชีวิต เหมือนดังพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ว่า

“ป่าไม้ช่วยซึมซับน้ำฝนไว้ใต้ดิน เรียกว่าทำน้ำใต้ดินค่อย ๆ ระบายลงมาเป็นธารน้ำ เป็นลำคลอง เป็นแม่น้ำ ทำให้เรา得以ใช้กันเสมอมาเราจึงควรถนอมรักษาป่าไว้ให้คงอยู่เป็นต้นน้ำลำธาร เพื่อว่าลูกหลานเราจะได้ไม่ลำบาก”

ศิลปะของผู้ยากไร้

“ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำของพระราชทานไปช่วยเหลือราษฎร มักจะเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค แล้วก็รับสั่งกับข้าพเจ้าว่า การช่วยเหลือแบบนี้เป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ซึ่งช่วยเขาไม่ได้จริง ๆ ไม่เพียงพอ ทรงคิดว่าทำอย่างไรจึงจะช่วยเหลือชาวบ้านเป็นระยะยาว คือ ทำให้เขามีหวังที่จะอยู่ดีกินดีขึ้น ลูกหลานได้เข้าโรงเรียน ได้เรียนหนังสือ ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมอยู่แล้ว เขาเพิ่มจำนวนโรงเรียนขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

แต่ชาวบ้านเขาไว้บอกว่า เขาส่งให้ลูกไปเรียนหนังสือ ไปเข้าโรงเรียนไม่ได้ เพราะต้องอาศัยอยู่เป็นกำลังช่วยกันทำมาหากิน ดังนั้น จะพบเด็กที่อยู่ในวัยเรียน และไม่ได้เรียนหนังสืออีกมาก ส่วนมากก็ได้จบ ป.4 ซึ่งก็น่าเป็นห่วง

ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเริ่มคิดหาอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัวชาวนา ชาวไร่ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหาแหล่งน้ำให้ การทำไร่นาของเขาเป็นผลต่อประเทศชาติต่อบ้านเมือง ทรงพระราชดำเนนไปดูตามไร่ของเขาต่าง ๆ ทรงคิดว่านี่เป็นการให้กำลังใจ และที่ทรงให้ข้าพเจ้าดูแลพวกครอบครัวก็เลยเป็นที่เกิดของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ”

“ข้าพเจ้าจึงสังเกตเห็นเมื่อไปที่ไหนทุกแห่งตามเสด็จ จะเห็นว่าชาวอีสานนี้รุ่งขึ้นใหม่หมดหมีข้าพเจ้าก็บอกว่า ขอให้ฉันสักตัวได้ไหม เขาบอกว่าเอาไปทำไม้ของบ้านนอก คอกนาคนรวย ๆ เขาไม่ใส่กันหรอก ก็บอกกับเขาว่าสวยจริง ๆ ไม่ได้แกล้งยกยอ เพราะเป็นของสวยงามมาก เขาก็เลยยินดี เขาบอกว่าถ้าจะใส่จริงฉันจึงจะทำให้ บอกว่าทำมาเถอะแล้วจะใส่ เขาก็ช่วยกันทำมา ข้าพเจ้าก็ให้เงินกันถูกต้อง เพราะว่าเขาบ้านจนเท่าไร ความโลภโมโหสิ้นไม่มีเลย”

เขาบอกว่าฉันจะให้นะ ฉันไม่ได้ต้องการเงินก็บอกกับเขาว่าเงินอันนี้เป็นเงินกันถูกต้องจะให้เจริญยิ่งง เขาถึงได้ยอมรับไม่อย่างนั้นเขาโกรธ

ก็ตัดใส่ พยายามถ่ายรูปออกไปโฆษณา เขาเห็นเขาก็มีกำลังใจก็เลยบอกว่าทอให้มากขึ้นนะแล้วจะขอซื้อจะหาตลาดให้ อันเป็นการเริ่มต้นของมูลนิธิศิลปาชีพ”

“มูลนิธิศิลปะตอนนั้นยังไม่มีชื่อเสียง ก็มีชื่อหลังจากปฏิบัติงานมาได้ห้าปีเต็ม ๆ แล้วถึงได้ตั้งมูลนิธิขึ้น เพราะว่าข้าพเจ้าเห็นว่า การตั้งมูลนิธิหรือองค์การอะไรขึ้นแต่เมื่อไม่มีผลงานออกมาปรากฏไม่มีประโยชน์อะไรเลย สู้ให้มีผลงานก่อนและคนได้รับความสุขจากผลงานนี้แล้วจึงค่อยตั้งมูลนิธิขึ้น แสดงให้ทุกคนเห็นว่าสนับสนุนได้ไม่ใช่ของเพ้อเจ้อ”

11 สิงหาคม 2523

“ที่มาทำทางศิลปะชิ้นนี้ก็เป็นลูกหลานของผู้ที่มีบุญคุณต่อประเทศชาติ คือชานาผู้ได้ปลูกข้าวเลี้ยงบ้านเรามาเป็นเวลาช้านาน”

11 สิงหาคม 2534

“ชาวต่างประเทศ เช่น คณะทูตก็ได้ถามข้าพเจ้าเมื่อเอาสินค้าของศิลปินไปแสดง ถามว่าเลือกสมาชิกมูลนิธิศิลปินอย่างไร ก็บอกเขาตามตรงว่า เลือกจากความจน เห็นว่าครอบครัวไหนจนที่สุด ไม่สามารถที่จะช่วยตัวเองได้ ก็จะเลือกคนเหล่านั้น”

11 สิงหาคม 2534

“ศิลปะาชีพนี้เพื่อช่วยชาวไร่ชาวนา ซึ่งทหารเองก็คือประชาชนอย่างที่ข้าพเจ้าพูดมานานแล้ว ประชาชนคือทหาร ตามบ้านเมืองไกล ๆ นั้นนะ โดยมากถ้าถามลูกจะเป็นทหารทั้งนั้น แต่เวลาเกิดการสูญเสีย หัวหน้าครอบครัวหรือลูกชายคนโต ชาวบ้านจะทุกข์ยากมาก หรือมีการพิการเกิดขึ้น เขาจนอยู่แล้วยังต้องแบกภาระอีก อันนี้ทำให้ทหารที่กล้าหาญทั้งหลายสะเทือนใจมาก ข้าพเจ้ารู้สึกก็เลยคิดว่าถ้าแม่ศิลปะาชีพนี้เข้าดูแลครอบครัวของผู้สูญเสียก่อน ซึ่งจะเป็น อส. ก็ตาม เป็น ทส.ปช. ก็ตาม อันเป็นการช่วยทหารโดยตรงอยู่แล้ว ก็เลยตกลงกับสิรินธรว่า ศิลปะาชีพนี้จะค้าจุนกับสายใจไทย”

“ก็จัดตั้งหมู่บ้านศิลปอาชีพ โดยแสดงให้เห็นว่าไม่ต้องมีที่ดิน 5 ไร่ 10 ไร่ คนที่ไม่มีที่ดินก็ไม่ต้องกลัว จะสอนว่า ให้มีที่พักพิงอาศัยและให้ความรู้ และให้เขาหากิน ด้วยความรู้ที่เขามีสำหรับผู้ที่ไม่มียี่ดินเลย”

11 สิงหาคม 2523

“เช่น มัดหมี่ แต่ก่อนเด็กสาวอายุ 12-13 ไม่ยอมแตะเด็ดขาด บอกว่าซีเกียง เสียเวลาชอบไปทำงานที่โรงงาน ทั้งที่น้ำมันแพงขึ้น โรงงานจะเกิดขึ้นทันทีกับจำนวนคนที่ เป็นหนุ่มเป็นสาวจบโรงเรียนมาหรือเปล่า

อันนี้เป็นปัญหาที่ใหญ่ ชาวเจ้าก๊เลยใช้วิธีจ้างให้เรียน โดยที่ให้ค่าแรงที่เขาไป ถางป่าเผาไม้ หรือรับจ้างแบกหามอะไรก็ตามให้เขาเท่านั้น เขาได้เท่าไรก็ให้เขาเท่านั้น ก็เริ่มตั้งต้นมัดหมี่ซึ่งเด็กสาว ๆ เดี่ยวนี้อายุ 12-13 ทอกันเต็มเขี้ยว เพราะเขาได้ผลงาน ของเขาไปเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ทำให้น้องของเขาได้เข้าโรงเรียนจริง ๆ ”

“สิรินธร บอกว่า แม่ให้เรียนทำคร่ำลี เพราะมันตยไปจากเมืองไทยแล้ว คนไทยไม่มีใครรู้จักทำคร่ำนี้ทำอย่างไร แล้วก็มึครุคนหนึ่งซึ่งก็ 60 กว่าแล้ว 64 แล้ว เพราะงั้นเรียนเข้า ข้าพเจาก็ไปเอาคนที่พ่อแม่ไม่มีที่ตั้นเลยมวอีก ก็ช่างฝีมือทำคร่ำ ตอนนั้กำลังเรียนลงยาราชาชาติ”

“แล้วเป่าแก้วนั้น ข้าพเจ้าได้รับความคิดจากจุฬารัตน์ ก็เอาไปที่เขมรที่เขาล้าน ให้ทำเป่าแก้ว เป่าได้สวยเหลือเกิน เป็นรูปร่างต่าง ๆ ดงงามมาก เหมาะสำหรับงานแต่ง-งานต่าง ๆ ”

“**ถมทอง** เป็นศิลปะที่ยากมากและปราณีต ต้องรู้จักเขียนลายไทย หลากหลายเต็มที แล้วกว่าจะมาทำลงเป็นถมบนโลหะนี้ได้ยากเหลือเกิน แต่เขาก็ผลิตออกมาอย่างงดงามมาก ถมทองนี้ ได้รับความว่ามีมาตั้งแต่แผ่นดินพระเจ้าทรงธรรม สมัยกรุงศรีอยุธยา และกำลังค่อย ๆ สูญหายไป ก็มีเหลืออยู่ที่นครศรีธรรมราช ข้าพเจ้าก็ทดลองให้ชาวบ้านที่ยากจนนี้เรียนทำถมทองเขาทำออกมาสวยงามมาก ทำกระเป๋ากลางคืนสวยเป็นถมทองไม่แพ้ของที่ประดิษฐ์จากต่างประเทศตามร้านหู ๆ ”

“ทางใต้ นราธิวาส ฉันทให้ทุกหมู่บ้าน ไทยพุทธ ไทยอิสลาม ทำย่านลิเภา ที่นั่นมี
ย่านลิเภามากพอที่จะส่งเสริมได้”

11 สิงหาคม 2523

“สำคัญว่าคุณภาพต้องคงที่คงเส้นคงวา ข้าพเจ้าก็จะตรวจงานของชาวบ้านที่เขา
ส่งเข้ามาเองทุกฝืน กับพวกนางสนองพระโอรสธำมรงค์นางพระกำนัลช่วยกันและก็จะไปตรวจ
ตรวจวางแผนตามจุดของหมู่บ้านศิลาปาชีพ”

“ทำงานเกี่ยวกับศิลปะชิ้นนี้ต้องศึกษามาก คือจะให้ชาวบ้านเขาทำอะไร สำคัญที่สุดคือ ต้องหาตลาดให้ได้ ถ้าหาไม่ได้แล้วนี่ สนับสนุนไปคนหมดกำลังใจเลย แล้วถ้าเผื่อคนไทยซึ่งใจเมตตาสูงเขาจะซื้อช่วยชาวบ้าน แต่ซื้ออย่างทำบุญ การซื้ออย่างทำบุญก็ไม่ช่วยเศรษฐกิจเมืองไทย เพราะฉะนั้นเราจะต้องรบกับเขา รบกับชาวบ้านในเรื่องที่ว่า ต้องทำอะไรที่ช่วยตัวเอง แล้วก็ยกหน้าที่ให้กับมูลนิธิที่จะต้องหาตลาดมาให้ได้”

พ.ศ. 2523

“นับแต่ได้ตามเสด็จเยี่ยมราษฎรทั่วประเทศ ข้าพเจ้าค้นพบด้วยความภาคภูมิใจว่าคนไทยของเรานี้เป็นผู้ที่มีความสามารถ เพียงแต่ได้โอกาสก็จะสร้างสรรค์ผลงานอันยอดเยี่ยมออกมาได้เสมอ”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 พระราชทานนามว่า “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ” ทรงรับเป็นองค์ประธานมูลนิธิให้อยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน 1 ล้านบาท เพื่อให้เป็นทุนในการก่อตั้งมูลนิธิขึ้น

ทรงจัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพขึ้นภายหลังจากที่ได้ทรงริเริ่มโครงการศิลปาชีพพิเศษ ในท้องถิ่นชนบททุกภาค

ของประเทศมาเป็นเวลานานนับหลายปี และการส่งเสริมศิลปาชีพของพระองค์ก็คือการฟื้นฟูงานศิลปะของแต่ละภาคทั้งได้ทรงพิจารณาถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเข้ามาประกอบโครงการศิลปาชีพฯ จึงเป็นอาชีพเสริมให้ราษฎรในท้องถิ่นได้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนและยังเป็นการรักษาศิลปะ หัตถกรรมพื้นบ้านของแต่ละภาคไว้ได้อีกด้วย

ภาคอีสาน ได้ทรงเห็นราษฎรรู้จักปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมใช้กันอยู่ในครัวเรือนหากแต่ผู้คนรุ่นใหม่มินิยม

จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูการปลูกหม่อน เลี้ยงไหมทอผ้ามัดหมี่ขึ้น ขณะเดียวกันก็ ทรงมีพระราชดำริว่า ราษฎรในภาคนี้มีความชำนาญในงานเครื่องปั้นดินเผา จึงโปรดให้จัดตั้งโครงการเครื่องปั้นดินเผาขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีการเผาในเตาวิทยาศาสตร์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้าหรือแก๊สแทนถ่านทรงพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ในการ ก่อตั้งโรงงานขึ้นที่ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม และพระราชทานพระราชดำริให้เขียน ภาพเรื่องราวของธรรมชาติและวัฒนธรรม-ภาคอีสานไว้บนเครื่องปั้นดินเผาด้วย

ภาคใต้ จากที่ได้พระเนตรเห็นต้น ยานลิเพาซึ่งเป็นพืชจำพวกเฟิร์นชนิดหนึ่ง ที่มีเส้นใยของเปลือกเหนียวและคงทนขึ้น อยู่เป็นจำนวนมากในป่าเขตจังหวัดนราธิวาส จึงทรงมีพระราชดำริที่จะฟื้นฟูการนำเอา

เถายานลิเพามาสานเป็นกระเป๋าและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ซึ่งครั้งหนึ่งนานมาแล้วเคยเป็นงานศิลปะของภาคใต้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกลุ่มจักสานย่านลิเพาขึ้น และโปรดเกล้าฯ ให้สอนการทำถมทอง และตกแต่งกระเป๋าบายลิเพาด้วยทองคำ และถมทอง

นอกจากย่านลิเพาแล้ว เนื่องจากได้ทอดพระเนตรเห็นเสื้อกระจูดที่นำมาปู เป็นลาดพระบาทและที่ราษฎรนำมาทูลเกล้าถวายก็ทรงมีพระราชดำริว่าการสานเสื้อกระจูดเป็นงานศิลปะท้องถิ่นของภาคใต้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สรรหาลวดลายเก่า ๆ ที่ประณีตสวยงามและทรงแนะนำเพิ่มเติมในเรื่องลาย ตลอดจนการทอให้เป็นผืนใหญ่แบบพรม และฉากกันห้องอีกด้วย

ภาคกลาง ทรงโปรดให้ทำดอกไม้ประดิษฐ์การปั้นตุ๊กตาชาววัง การจักสานด้วยป่านศรนารายณ์ ซึ่งเป็นพืชเส้นใย ซึ่งขึ้นได้ง่ายในพื้นที่ปนทรายและมีอยู่มาก ในภาคกลางแถบจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์โดยเฉพาะที่หมู่บ้านหุบกะพง จึงทรงจัดหาครูผู้ฝึกสอนการประดิษฐ์ป่านศรนารายณ์เป็นหมวก กระเป๋า และวัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ

ภาคเหนือ ทรงฟื้นฟูการทอผ้าจากซึ่งมีรูปแบบของการทอและปักไปพร้อมกันทรงรับไว้ในมูลนิธิศิลปาชีพและจัดครู

ไปสอน อาทิ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ตำบลหาดเลี้ยว อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และที่ภาคกลางที่อำเภอคูบัว จังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ยังโปรดให้ฟื้นฟูอาชีพการผ้าขึ้นยก ซึ่งได้ทรงเริ่มด้วยการตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นตามหมู่บ้าน เช่นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

และจากกรที่ได้ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ก็ได้ทรงสังเกตเห็นว่าผ้าปักของชาวเขาแต่ละเผ่าที่ใช้ประดับเสื้อ

กระโปรง มีคิลปลวดลายสวยงามต่างกัน
ไปและเป็นงานปักที่มีความประณีตทำให้
ทรงมีพระราชดำริให้ชาวเขาใช้เวลาว่าง
ผลิตผ้าปักนี้เป็นอาชีพแทนการปักใช้เอง
และก็ได้ทรงเริ่มด้วยการนำผ้าปักนี้ที่ชาว
เขาปักมาตกแต่งฉลองพระองค์แบบต่าง ๆ
จนในที่สุดอาชีพการผ้าปักชาวเขาก็ได้ทำ
รายได้เสริมให้กับชาวเขาเป็นอย่างมาก

นับเป็นเวลากว่า 20 ปีที่ได้ทรงบุกเบิก
งานด้านศิลปาชีพสู่ราษฎรในท้องถิ่นชน
บททุกหนทุกแห่งให้พสกนิกรผู้ยากไร้ได้
มีงานทำ มีอาชีพเสริม ตลอดจนสามารถ

ฟื้นฟูศิลปที่เกือบสูญหายไปจากท้องถิ่น
ได้มาเป็นศิลป วัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์
ของประเทศไทยได้อย่างถาวรนิรันดร์

ดังที่ทรงมีพระราชดำรัสถึงมูลนิธิ
ศิลปาชีพพิเศษอย่างภาคภูมิพระทัยว่า

“มูลนิธิศิลปาชีพทำงานมานาน
แล้วและมีขอบข่ายงานมาทั่วประเทศ
เวลานี้มีสมาชิกกว่า 15,000 คน
ใน 59 จังหวัด 775 หมู่บ้าน”

11 สิงหาคม 2534

ที่ปรึกษา

ศ.ดร.ไพจิตร	เอื้อทวีกุล
พลเอกสุจินดา	คราประยูร
ศ.ดร.สง่า	สรรพศรี
ดร.กอปร	กฤตยาภิรม
พลเอกพิจิตร	กุลละวณิชย์
เกษม	สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
คุณหญิงกุลทรัพย์	เกษแม่นัก
ดร.สุวิทย์	ยอดมณี
ดร.สุเมธ	ตันติเวชกุล
ไพโรจน์	สุวรรณกร
พลตรีแบ่ง	มาลากุล ณ อยุธยา
พลตรีเรวัต	บุญทับ
สุชาติ	มงคลพันธุ์
พันเอกนพดล	วรรณโนทัย
ประพัทธ์	เปรมมณี
ดร.เปกิต	กิระวานิช
พันเอกคำนึ่ง	สวัสดิ์
พระนาย	สุวรรณรัฐ

กรรมการอำนวยการ

อาทร	สุพไปฏก
สันทัต	สมชีวิตา
สุวัจน์	สงวนวงศ์
คุณวิทย์	เปี่ยมพงศ์สานต์
เฉลิมศักดิ์	วานิชสมบัติ
ศักดิ์สิทธิ์	ตรีเดช
พรชัย	ธรรณธรรม

ผู้อำนวยการ	สนธิ	วรรณแสง
	มณฑนา	จิระวัฒน์พงศ์
	วีระ	สกุลทับ

คณะบรรณาธิการ

เดือนใจ	คงสภาพ
เทอดขวัญ	กำภู
เย็นฤดี	สุภณวงษ์
ทวี	หนูทอง
จารึก	ปาลีโพธิ
ศรีชัย	มูลคำ
ปรมาภรณ์	กันทะวัง

บรรณาธิการ

นางพงา	สุขวนิช
--------	---------

ฝ่ายดำเนินการและประสานงาน

พันโทณรงค์ชัย	กิ่งเกตต์
พรทิพย์	ชินศิริพงษ์
พรทิพย์	สาริกบุตร
วีรวัฒน์	ปภัสสรโร
สาagal	ฐิณะกุล
ทรงพล	สุขกิจบำรุง
บรรพต	อมรามิบาล
บุญเลิศ	ผาสุก
สมชัย	วุฒิสัยธร
วรชัย	กิติวิริยะชัย
พันเอกวิโรจน์	ทองมิตร
พันเอกชวณะ	บัวงาม
ดร.จิตติ	ปิ่นทอง

รศ.โสภาส	ขอบเขตต์
ปานเทพ	กล้าณรงค์ชัย
พันโทดำรงค์	ศรีประเสริฐ
พันโทวิศาล	วันเพ็ญ
ศรีนิตย์	บุญทอง
พรรณพร	สมบัติทวี
จิราวรรณ	บุญญา
ชัยยุทธ	คุณชมภู
เชิงชาย	แก้วพุกผา
ประมุข	ทิวากร
สุวิทย์	แก้วปิยะรัตน์
ยุพาพร	สุรพันธ์พิทักษ์
ทิพย์ยา	รุ่งโชติ
พันโทมนตรี	กันธรีย์
ร้อยเอกอรุณ	ศรีสุวรรณ
ร้อยเอกเลียบ	จันทร์สุขโช
ร้อยเอกสนชัย	ผลไพโร
ร้อยโทนท์ที่	ประสพโชคชัย
ร้อยโทรัฐพล	เสนไชย
ร้อยโทนนทวัฒน์	ทาเครือ
ร้อยโทมนตรี	เวชย์กुरु
ร้อยตรีชำนาญ	ขอบชน
ร้อยตรีแผ่นดิน	บุญแข่ง
สวัสดิ์ดี	ทวีรัตน์
ประวิม	วุฒิสินธุ์
อมร	อาชาเพชร
วีรพล	บุญชดวง
ประภาส	สินอง
สุปราณี	แดงไทย

พรณันท์	เทพหัสดิน ณ อยุธยา
อรุณี	เทอดเทียนวงศ์
ทรงธรรม	ใจกว้าง
ศุภชัย	สุกใส
สุวิทย์	ไทรนุกูล
อเนก	ศิริมิ่งขวัญ
สถิตย์	ลีมาศ
บุญสม	สุวรรณสุข
อักษร	วัลย์ไพจิตร
เทพิน	แสงโชติ
สุพีร์	ทองศรีงาม

ภาพ

- พระราชทาน
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อ
ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- สำนักงานโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กรมชลประทาน
- มณฑลทหารบกที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่
- ศูนย์ประสานงาน โครงการพัฒนาบ้านแม่ต้า
- ฝ่ายเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- สุนันต์น์ โปธิ์หอมศิริ
- ร้อยเอกวิชาญ โรจนวิชัย
- จำลิบตรีพิเชษฐ์ อินทรชัย

จัดพิมพ์โดย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว จตุจักร กทม. 10900
โทร. 5614567

11569

ว
06
8/2535

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม,
กระทรวง. กรมส่งเสริมคุณภาพและ
สิ่งแวดล้อม

ได้ร่วมพระบารมีเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา
5 รอบ 12 สิงหาคม 2535.

